ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်

Dictionary of Burmese in Colonial Period

မြဟန်

ဗုဒ္ဓ ဘာသာ ကလျာဏ ယုဝ အသင်း - ဝိုင်အမ်ဘီအေ (၁၉၀၆)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဗုဒ္ဓ ဘာသာ ကလျာဏ ယုဝ အသင်း - ဝိုင်အမ်ဘီအေ (၁၉၀၆)" နဲ့ Weekly Eleven News ဂျာနယ် No. 30, Vol. 1, May 10 Wednesday 2006 မှာ ဖော်ပြပါရှိတဲ့ ဒေါက်တာ ရန်မျိုးသိမ်းရဲ့ "ကိုလိုနီခေတ်ဦး ဝိုင်အမ်ဘီအေ စစ်တမ်း" တို့ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြလိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဗုဒ္ဓ ဘာသာ ကလျာဏ ယုဝ အသင်း - ဝိုင်အမ်ဘီအေ (၁၉၀၆)

ဝိုင်အမ်ဘီအေ ဆိုသည်မှာ ဗုဒ္ဓ ဘာသာ ကလျာဏ ယုဝ အသင်းကို ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်း အသင်းကို အင်္ဂလိပ်လို (Young Men's Buddhist Association) ဟု ခေါ်သည်။ ထိုအင်္ဂလိပ် စကားလုံး လေလုံးမှ ထိပ်ဆုံး အက္ခရာများ ဖြစ်သော YMBA မှာ ခေါ်ရ လွယ်သောကြောင့် ထိုအမည် တွင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ အသင်းကို ရန်ကုန်မြို့ ဦးမောင်ကြီး နေအိမ် အမှတ် ၈၆၊ ၂၈ လမ်း ၌ ၁၉၀၆ ခု မေလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့သည်။ အသင်းဖွဲ့ရန် စတင် စည်းရုံး ဆော်ဩ သူတို့မှာ ဦးဘဘေ၊ ဒေါက်တာ ဘရင်နှင့် ဦးမောင်ကြီးတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ စည်းရုံး လှုံ့ဆော်မှုကြောင့် ဦးစံဘ၊ ဦးစံလွင်၊ ဦးစိန်လှအောင်၊ ဦးပါ၊ ဦးဘဒွန်း၊ ဦးလှဖေ၊ ဦးသိမ်းမောင် စသူတို့ ပါဝင် လာသည်။ ထို့နောက် ကောလိပ် ကျောင်းသားများ၊ ပင်စင်စား များနှင့် လူငယ်များ ပါဝင် လာသည်။ အသင်းကို စတင် ပြုစု ပျိုးထောင် ပေးသူ တို့မှာ ရန်ကုန် ကောလိပ် ကျောင်းသား မျိုးချစ် လူငယ်များ ဖြစ်ကြသည်။ အသင်းဟု ဆိုသော်လည်း စဖွဲ့စဉ်က ဥက္ကဋ္ဌ မရှိ၊ အမှုဆောင် အဖွဲ့ ဟူ၍လည်း စနစ်တကျ မရှိ။ အကျိုးဆောင် အတွင်းရေးမှူးသာ ရှိသည်။ အသင်းသား ဦးရေ မှာလည်း ခင်မင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ် နှစ်ဆယ် ခန့်သာ ရှိပြီး

အသင်း စည်းမျဉ်း ဥပဒေ ဟူ၍လည်း မရှိပေ။ ၁၉၀၆ ခုနှစ် ရောက်သော အခါ ရန်ကုန်မြို့လုံး ဆိုင်ရာ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်း အစည်းအဝေး ကျင်းပ နိုင်ပြီး ဥက္ကဋ္ဌ၊ ဒု-ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အမှုဆောင် လူကြီးများ ရှိလာသည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်း၏ ရည်ရွယ်ချက် စာအုပ် ကိုလည်း ထုတ်ဝေ နိုင်ခဲ့သည်။

ရန်ကုန်၌ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်း များကို စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်း ပြီးသော အခါ နယ်များ တွင်ပါ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်း များကို တိုးချဲ့ ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ညောင်လေးပင်၊ ပဲခူး၊ ပုသိမ်၊ ပျဉ်းမနား၊ မန္တလေး၊ မော်လမြိုင်၊ ဟင်္သာတ စသည့် မြို့ကြီး များတွင် ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းခွဲများ ပေါ်လာသည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေက စတင် စည်းရုံးသော နယ်ပယ်မှာ ကျောင်းသား လူငယ်များ ဖြစ်သော်လည်း တဖြည်းဖြည်းနှင့် တောင်သူ လယ်သမားများ၊ အလုပ်သမားများ၊ အစိုးရ အမှုထမ်း များနှင့် ခေတ်ပညာတတ် လူငယ်များ အပါအဝင် လုပ်သား ပြည်သူ တရပ်လုံးကို စည်းရုံး နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ၁၉၁၀ ပြည့်နှစ် ရောက်သော် ဝိုင်အမ်ဘီအေနှင့် အလားတူ အသင်း များ၏ အသင်းချုပ်ကြီးကို ဖွဲ့စည်း နိုင်ခဲ့သည်။ အလားတူ အသင်းများ ဆိုသည်မှာ ဝိုင်အမ်ဘီအေ မပေါ် မီကပင် မော်လမြိုင်၌ ရှေ့နေ ဦးရွှေသွင် ဦးစီးသည့် သာသနာရေ အသင်း၊ မန္တလေး၌ လက်ထောက် ဆရာဝန် ဦးကျော်ရန် ဦးစီးသော ဗုဒ္ဓ ဘာသာ ကလျာဏ မိတ္တ အသင်း၊ ပုသိမ်မြို့တွင် အာသောက အသင်း၊ ရန်ကုန်တွင် ရန်ကုန် ကောလိပ် ဗုဒ္ဓဘာသာ အသင်း၊ မုံရွာတွင် လယ်တီ ဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ အဘိဓမ္မာသံခိပ် အသင်း ဟူ၍ သာသနာရေး ဆိုင်ရာ အသင်းများ ရှိနေ သဖြင့် ထိုကဲ့ သို့သော အသင်း များနှင့် ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်း များကို ပေါင်းစည်း လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အသင်း၏ အမည်ကိုလည်း ဝိုင်အမ်ဘီအေနှင့် အလားတူ အသင်း များ၏ အသင်းချုပ်ကြီးဟု ပြောင်းလဲ လိုက်သည်။ နှစ်ပတ်လည် ကွန်ဖရင့် ကိုလည်း ၁၉၁၁ ခုနှစ် မေလ ၇ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်၌ ကျင်းပ နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ အသင်းချုပ်ကြီး ဖွဲ့စည်း နိုင်ခြင်း အားဖြင့် ဗဟိုမှ ဦးစီး ချုပ်ကိုင်မှု ရှိလာသည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းများ စည်းစည်းလုံးလုံးနှင့်

ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက် နိုင်စွမ်းလည်း ရှိလာသည်။ ၁၉၂၀ ပြည့် ရောက်သော် မြန်မာ တနိုင်ငံ လုံး၌ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းပေါင်း လေးရာ ကျော်မျှ ရှိလာသည်။

ဝိုင်အမ်ဘီအေ၏ မူလ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အမျိုး ဘာသာ သာသနာနှင့် ပညာရေး၊ မြန်မာ့ အနုပညာ၊ စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှု မြှင့်တင်ရေးတို့ ဖြစ်သည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ၏ ကြွေးကြော်သံ များမှာ "အမျိုးကို ချစ်ပါ"၊ "ဘာသာကို လေးစားပါ"၊ "သာသနာကို ချီးမြှင့်ပါ"၊ "ပညာရေးကို အားပေးပါ" ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ထို ရည်ရွယ်ချက် များနှင့် အညီ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်း များက ဦးစီး၍ ဘာသာရေး ဟောပြောပွဲ များနှင့် ဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပ ပေးသည်။ သာသနာရေး စာမေးပွဲ များလည်း ပြုလုပ် ပေးသည်။ ဘုရား ကျောင်းများနှင့် မြို့ရွာ သန့်ရှင်းရေး လုပ်ငန်း စသည့် လူမှုရေး လုပ်ငန်းများ ကိုလည်း လုပ်သည်။ အစိုးရ ကျောင်းများ၌ မြန်မာ ကျောင်း ဆရာများ ခန့်ထားရေး အပါအဝင် ပညာရေး ဆိုင်ရာ ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ် ပေးရန် တို့ကို တောင်းဆို ခဲ့သည်။

ဝိုင်အမ်ဘီအေ၏ လုပ်ငန်း များသည် အစပိုင်း၌ သာသနာရေး၊ ပညာရေးနှင့် လူမှုရေးသာ ဖြစ်သော်လည်း နောက်ပိုင်း ရောက်သော် တဖြည်းဖြည်းနှင့် ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး အတွက် ဖြစ်လာသည်။ ပြည်သူကို ကိုယ်စားပြု၍ ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းများကို ကန့်ကွက် ခဲ့သည်။ အုပ်ချုပ်ရေး၌ ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ် ပေးရန် တောင်းဆို ခဲ့သည်။

ဝိုင်အမ်ဘီအေ၏ ပထမဆုံး နိုင်ငံရေး ဆောင်ရွက်ချက်မှာ အိန္ဒိယသို့ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ လွှတ်၍ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးမြှင့်ပေးရန် တောင်းဆိုမှုပင် ဖြစ်သည်။ ၁၉၁၇ ခုတွင် အိန္ဒိယကို အုပ်ချုပ်ရေး တိုးပေးရန် ဗြိတိသျှ အစိုးရက စီစဉ် လာသော အခါ မြန်မာ နိုင်ငံ ကိုပါ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးမြှင့် ပေးရန်၊ ဝိုင်အမ်ဘီအေမှ ဦးစု၊ ဦးဖေ၊ ဦးဘဘေနှင့် ဦးမေအောင် တို့ကို အိန္ဒိယသို့ လွှတ်၍ အရေးဆို တင်ပြ ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အိန္ဒိယကို အုပ်ချုပ်ရေး တိုးမြှင့် ပေးသည့် မွန်တေဂူ - ချမ်းစဖို့ စီမံကိန်း ထွက်လာသော

အခါ မြန်မာကို ချန်ထား၍ ဝိုင်အမ်ဘီအေမှ ဦးဘဘေ၊ ဦးပုနှင့် ဦးထွန်းရှိန်တို့ ပါသော ဘေပုရှိန် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ကို ၁၉၁၉ ခုတွင် အင်္ဂလန် အထိ လွှတ်၍ အရေး ဆိုခဲ့သည်။ မွန်တေဂူ - ချမ်းစဖို့ စီမံကိန်း အရ အိန္ဒိယကို ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ပေးသော အခါ မြန်မာ နိုင်ငံကို ချန်ထားပြီး ကရက်ဒေါက် စီမံကိန်းဖြင့် နှစ်သိမ့်ရန် လှည့်စား ခဲ့သည်။ ပြည်သူတို့ မလို လားသော ကရက်ဒေါက် စီမံကိန်း ကိုလည်း ဝိုင်အမ်ဘီအေ မှပင် ဦးစီး၍ ကန့်ကွက် ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဦးပု၊ ဦးဘဘေနှင့် ဦးသိမ်းမောင်တို့ ပါဝင်သော ဝိုင်အမ်ဘီအေ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ကို ဒုတိယ အကြိမ် အင်္ဂလန်သို့ စေလွှတ်၍ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးမြှင့် ပေးရန် ဆောင်ရွက် စေခဲ့သည်။ သာသနာ့ မြေနှင့် ဘုရား ပုထိုး စေတီ ရင်ပြင်တော် များတွင် နိုင်ငံခြားသားများ ဖိနပ် စီးသည့် ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ၁၉၁၇ ခုတွင် ဖိနပ် ပြဿနာ ပေါ်ပေါက် လာသော အခါ တွင်လည်း ဝိုင်အမ်ဘီအေ မှပင် ဦးဆောင်၍ ပြည်သူ့ ကိုယ်စား တိုက်ပွဲ ဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၀ ပြည့် တက္ကသိုလ် ဥပဒေသည် နယ်ချဲ့ ဗြိတိသျှ အလိုကျ ဖြစ်ပြီး မြန်မာများ အထက်တန်း ပညာ သင်ယူ ရေးတွင် အဟန့်အတား ဖြစ်စေသည့် ပျော့ကွက် ဟာကွက်များ ပါဝင် နေသဖြင့် ယင်း ဥပဒေ မပြဋ္ဌာန်း မီကပင် တက္ကသိုလ် ဥပဒေကြမ်းကို ဝိုင်အမ်ဘီအေမှ ဦးစီး၍ ကန့်ကွက် ခဲ့သေးသည်။ စီးပွားရေး အနေနှင့် တိုင်းရင်းသား လုပ်ငန်း များအား ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ပေးရန်နှင့် ဆန် စပါးမှ ရသည့် အမြတ်ကို ပြည်တွင်း အတွက်သာ အသုံးပြုရန် တို့ကို တောင်းဆို ခဲ့သည်။ ပထမ ကမ္ဘာစစ် အတွင်းက မြန်မာ နိုင်ငံမှ ဆန်များ ရောင်းရသည့် အမြတ် ငွေကို အိန္ဒိယ အစိုးရက ယူထား လိုက်သည်ကို စစ်ပြီးသော အခါ ပြန်ပေး ရန်လည်း တောင်းဆို ခဲ့သည်။

ဝိုင်အမ်ဘီအေသည် ၁၉၁၀ မှ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် အတွင်း အကြီးမားဆုံး ပြည်သူ့ အစည်းအရုံးကြီး ဖြစ်ခဲ့ သည်နှင့် အမျှ ပြည်သူ့ အကျိုးပြု နိုင်ငံရေး မှန်သမျှကို ဆောင်ရွက် ခဲ့သည့် အဖွဲ့ကြီးလည်း ဖြစ်သည်။ အနုနည်းဖြင့် ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး လုပ်ငန်း များကို စပေး ခဲ့သဖြင့် မီးခဲ ပြာဖုံး ဖြစ်နေသော မြန်မာ တိုင်းရင်းသား တို့၏ မျိုးချစ် စိတ်ဓာတ်နှင့် ဇာတိသွေး ဇာတိမာန် တို့ကို ပြန်လည် ထွန်းတောက်

စေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း မြန်မာ နိုင်ငံတွင် အမျိုးသား စိတ်ဓာတ်များ ပြန်လည် နိုးကြား လာစေရန် ပထမဆုံး ဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့အစည်း အဖြစ် ထင်ရှားသည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် အောက်တိုဘာလ ရောက်သော် ဝိုင်အမ်ဘီအေကို ဂျီစီဘီအေ ဟု ပြောင်းလဲ ဖွဲ့စည်း လိုက်သဖြင့် ဂျီစီဘီအေ အဖြစ် ဆက်လက် ထင်ရှား သွားသည်။

ကိုလိုနီခေတ်ဦး ဝိုင်အမ်ဘီအေ စစ်တမ်း

ဖွဲ့စည်းခြင်း၏အစ

၁၉၀၆ ခုနှစ်၊ နှစ်ဦးပိုင်းတွင် ရန်ကုန်မြို့၊ ခရစ်လမ်း (ယခု ဗိုလ်မြတ်ထွန်းလမ်း)၊ အမှတ် (၁၅) ရှိ ကိုဘဘေအိမ်မှ ရန်ကုန်မြို့လယ် (၂၈) လမ်းရှိ ကိုမောင်ကြီးအိမ်သို့ ကိုဘဘေ၊ ကိုမောင်ကြီးနှင့် ကိုဘရင်တို့ သုံးဦးသည် ဒါလဟိုဇီလမ်း (ယခု မဟာ ဗန္ဓုလလမ်း) အတိုင်း လမ်းလျှောက်လာကြသည်။ ဒါလဟိုဇီလမ်းနှင့် ဂျူဒါအီစကယ်လမ်း (ယခု သိမ်ဖြူလမ်း) ထောင့်ရှိ ဝိုင်အမ်စီအေ အသင်း တိုက်ရှေ့အရောက် ဝိုင်အမ်စီအေကဲ့သို့ ဘာသာရေး အသင်းမျိုး ထောင်ကာ ဝံသာနု လုပ်ငန်းလုပ်ဖို့ ပြောဆို ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ကိုဘဘေ၊ ကိုမောင်ကြီးနှင့် ကိုဘရင်တို့ အကယ်စင်စစ် အားကျမိခဲ့သည်မှာ အိန္ဒိယ အမျိုးသား ကွန်ဂရက်ကြီးပင် ဖြစ်သည်။ ကွန်ဂရက်ကို ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် စတင် တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ကွန်ဂရက်၏ ရုံးခွဲများကို မြန်မာပြည်ဘက်တွင် ဖွင့်လှစ်ထားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာလူငယ် ပညာတတ်များသည် ကွန်ဂရက်၏ လှုပ်ရှားမှုများကို သိမြင်လာကြပြီး ပိုမို နိုးကြား လာခဲ့ကြသည်။ ၁၉၀၆ ခုနှစ်၊ မေလ ၁၀ ရက် (မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၆၈ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၄ ရက်)၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့၊ ၂၈ လမ်း၊ အမှတ် ၆၈ ရှိ ကိုမောင်ကြီး နေအိမ်၌ ကိုဘဘေ၊ ကိုဘရင်နှင့် ကိုမောင်ကြီးတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကလျာဏယုဝ အသင်း (ဝိုင်အမ်ဘီအေ) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အမျိုး၊ ဘာသာ၊ သာသနာ၊ ပညာကြီးပွား တိုးမြှင့်ရေးကို ရည်ရွယ်ခဲ့သည်။ အသင်း တည်ထောင်စတွင် အသင်းဝင် နှစ်ဆယ်ဦး

ခန့်သာ ရှိသည်။ ၁၉၀၈ ခုနှစ်တွင် ဆေးမင်းကြီးရုံးမှ စာရင်းကိုင် အရာရှိ မစ္စတာ အိုင်းယား၏ အကူအညီဖြင့် အသင်း ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စည်းမျဉ်း စာအုပ် ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့သည်။

ပထမဆုံး အစည်းအဝေး

ဝိုင်အမ်ဘီအေ တည်ထောင်ပြီးနောက် ပထမ အကြိမ် အစည်းအဝေးကို ရန်ကုန်မြို့၊ ကျုံးကြီးလမ်းရှိ မင်းကတော် ဒေါ်မြမေ တည်ထောင်သော ဝိတိုရိယ ဘုရင်မ ဗုဒ္ဓဘာသာကျောင်း၌ ၁၉၀၈ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၉ ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။

အသင်းတိုက်မှတ်တမ်း

၁၉၀၈ ခုနှစ်၊ နောက်ပိုင်းတွင် အသင်းသား တိုးပွားလာ သဖြင့် ရန်ကုန်မြို့ လန်ကက်စတာလမ်း (ယခု ဗိုလ်ရာညွန့်လမ်း) တွင် အခန်း တခန်း ငှားရမ်း၍ ရုံးခန်း ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ အသင်းတိုက်ကို ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၂၂၁) ဆူးလေဘုရားလမ်းသို့ လည်းကောင်း၊ ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် (၃၉၃) ဗိုလ်အောင်ကျော်လမ်းသို့ လည်းကောင်း၊ ၁၉၂၉ ခုနှစ်တွင် (၂၂၆) ပန်းဆိုးတန်းလမ်းသို့ လည်းကောင်း၊ ၁၉၃၅ ခုနှစ်တွင် (၃၂၅-၃၂၇) မဟာဗန္ဓုလလမ်းနှင့် ဗိုလ်အောင်ကျော် လမ်းထောင့်ရှိ နှစ်ခန်းတွဲ အပေါ်ထပ်သို့ လည်းကောင်း ပြောင်းလဲ ဖွင့်လှစ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၃၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် လက်ရှိ အသင်းတိုက်ရှိရာ (၇၇) ရေကျော်လမ်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြီး အသင်းပိုင် အဆောက်အအုံ အဖြစ် တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သည်။

အသင်းချုပ်ဖွဲ့ခြင်း

ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းသည် နယ်စည်းရုံးရေး ဆင်းစဉ် ကာလကပင် နယ်များ၌ ရှိရင်းစွဲ ဗုဒ္ဓဘာသာ အသင်းများအား ဝိုင်အမ်ဘီအေနှင့် ပူးပေါင်းစေပြီး မူလ အသင်းအဖွဲ့ အတိုင်း ဆက်လက် တည်ရှိရန် အားပေးခဲ့သည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေနှင့် အလားတူ အသင်းများဟု

ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေနှင့် အလားတူ အသင်းများ၏ အစည်းအဝေးကို ၁၉၁၀ ပြည့်နှစ်၊ မတ်လ ၂၀ ရက် (၁၂၇၁ ခုနှစ်၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၁ ရက်) တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ လန်ကက်စတာလမ်း (ယခု ဗိုလ် ရာညွန့်လမ်း) အသင်း ရုံးခန်း၌ ကျင်းပခဲ့သည်။ အဆိုပါအစည်းအဝေး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းချုပ်ကြီးကို ဖွဲ့စည်းပြီး အငြိမ်းစား တရားမဝန်ထောက် ဦးဘိုးပြေအား ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့သည်။

ကွန်ဖရင့်များ

ကိုလိုနီခေတ်ဦး ဝံသာနုခေတ် အတွင်း ၁၉၀၆ ခုနှစ်မှ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ကြားကာလတွင် ဝိုင်အမ်ဘီအေသည် ကွန်ဖရင့် ရှစ်ကြိမ် ကျင်းပခဲ့သည်။ အဆိုပါ ကွန်ဖရင့်များသည် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှု၏ အစောဆုံး အစည်းအဝေး ပုံစံများ ဖြစ်ခဲ့ပြီး နယ်ချဲ့ အငွေ့အသက်များ မကင်းခဲ့သော်လည်း နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုကြီး အတွက် များစွာ အထောက်အကူ ပြုခဲ့သည်။

ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းခွဲများ

ပထမဆုံး ဝိုင်အမ်ဘီအေ နယ်အသင်းခွဲကို ညောင်လေးပင်မြို့၌ တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ ကျောင်းပင် ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း ဝိုင်အမ်ဘီအေ ကျောင်းများကို မကွေးမြို့၊ ပုသိမ်မြို့၊ သုံးခွမြို့၊ ဇလွန်မြို့၊ ကညွတ်ကွင်းမြို့၊ အုတ်ဖိုမြို့နှင့် မြင်းခြံမြို့များ၌ ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် မော်လမြိုင်၊ ပဲခူး၊ ပုသိမ်၊ ဟင်္သာတ၊ ပြည်၊ မန္တလေးနှင့် ပျဉ်းမနား စသည့် မြို့များ၌ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းခွဲ ၁၁ ခုကို ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် မြန်မာပြည်တဝန်း၌ အသင်းခွဲပေါင်း နှစ်ထောင် အထိ တည်ထောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းခွဲများ တိုးပွား လာသည်နှင့် အမျှ ဝံသာနု လှုပ်ရှားမှုကြီး၏ အင်အားမှာလည်း ကြီးမားသည်ထက် ကြီးမားလာခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင်အမျိုးသားရေး

အုတ်မြစ်များ အဖြစ် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုကြီးကို များစွာ ပံ့ပိုးနိုင်ခဲ့သည်။

ဝိုင်အမ်ဘီအေခေတ် အင်္ဂလိပ်ကို အန်တုသော လှုပ်ရှားမှုများ

ဝိုင်အမ်ဘီအေ ခေတ်တွင် "အမျိုး၊ ဘာသာ၊ သာသနာ၊ ပညာကြီးပွား တိုးမြှင့်ရေး" ဟု ကြွေးကြော်ခဲ့ သော်လည်း သူ့ကျွန်ဘဝ ကျရောက်နေရခြင်း အပေါ် အာခံမှုများ စတင်ခဲ့သည်။ အမျိုး၊ ဘာသာ၊ သာသနာနှင့် ကိုယ့်ထီး ကိုယ်နန်းသည် ခွဲခြား မရနိုင်ကြောင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သိမြင် လာကြသည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်း၏ လှုပ်ရှားမှုများမှာ -

(က) ဖိနပ်ပြဿနာ

၁၉၁၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၅ ရက် နေ့တွင် ပဲခူး ငလျင်ဒဏ်ကြောင့် ရွှေမော်ဓော ဘုရား ပြိုကျရာကို ဒုတိယ ဘုရင်ခံ ဆာရယ်ဂျီနယ် ကရက်ဒေါက် ဖိနပ်စီးပြီး ဘုရား ရင်ပြင်တော်ပေါ် တက်ရောက် ကြည့်ရှုရာမှ စတင် ခဲ့သည်။ ၁၉၁၈ ခုနှစ်၊ မေလ ၁၉ရက် နေ့တွင်ရန်ကုန်မြို့ ဂျူဗလီဟော၌ ဝိုင်အမ်ဘီအေက ကြီးမှူး၍ ဖိနပ်ပြဿနာ ကန့်ကွက်သော လူထု အစည်းအဝေးပွဲ ကျင်းပခဲ့သည်။

(ခ) အိန္ဒိယ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့

ဝိုင်အမ်ဘီအေမှ ဦးဘေ၊ ဦးမေအောင်၊ ဦဘဘော၊ ဦးစုတို့ ပါဝင်သော ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် အိန္ဒိယ ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ကြီး မစ္စတာ မွန်တေဂူနှင့် တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးရန် ၁၉၁၇ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့မှထွက်ခွာသည်။ ဟုမ်းမရူးတောင်းဆိုခြင်းနှင့်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ပြည်သူတို့ရွေးချယ်သည့် အမတ် ၅ ပုံ ၄ ပုံ ပါနိုင်ရေး တောင်းဆိုမှုတို့မှာ ထူးခြားသည်။

(ဂ) ကရက်ဒေါက် စီမံကိန်း

၁၉၁၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ကြေညာသော ဒုတိယ ဘုရင်ခံ ကရက်ဒေါက်၏ မြန်မာပြည် အုပ်ချုပ်ရေး စီမံကိန်း ဖြစ်သည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းချုပ်သည် မြို့နယ်၊ ဒေသများ၌ ကရက်ဒေါက် စီမံကိန်း ကန့်ကွက်သော စည်းဝေးပွဲများ ကျင်းပခဲ့ပြီး အင်္ဂလန်သို့လည်း မြန်မာ ပြည်သူတို့၏ သဘောနှင့် မကိုက်ညီသော စီမံကိန်းဖြစ်ကြောင်း ကြေးနန်း ရိုက်ခဲ့သည်။

(ဃ) အင်္ဂလန်သွား ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ (ပထမအကြိမ်)

မြန်မာပြည် အုပ်ချုပ်ရေး ပြုပြင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးရန် ဦးဘဘေ၊ ဦးပု၊ ဦးထွန်းရှိန်တို့ သုံးဦး ကိုယ်စားလှယ် အဖြစ် ဝိုင်အမ်ဘီအေက အင်္ဂလန်နိုင်ငံသို့ စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၇ ရက်နေ့တွင် ထွက်ခွာသည်။

(င) အင်္ဂလန်သွား ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ (ဒုတိယအကြိမ်)

၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်၊ မေလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ် အစိုးရ၏ ဖိတ်ကြားချက် အရ မြန်မာပြည် အုပ်ချုပ်ရေး ကိစ္စ ဆွေးနွေးရန် ဦးဘဘေ၊ ဦးပု၊ ဦးသိမ်းမောင်တို့အား အင်္ဂလန်သို့ စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းကြီးသည် အင်္ဂလိပ် အစိုးရနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ အံတု အာခံမှုများ ပြုလုပ်သော အခါ လူကြီးပိုင်း အသင်းသားများ အတော်အတန် လျော့နည်း သွားခဲ့သည်။

သို့သော် အင်္ဂလိပ် အစိုးရ ကိုယ်တိုင်က ဆွေးနွေးရန် ဖိတ်ကြား ခံခဲ့ရသော အခြေအနေထိ ရောက်ရှိခဲ့ခြင်းမှာ ဝိုင်အမ်ဘီအေနှင့် ဝံသာနု လှုပ်ရှားမှု နောက်မှ မြန်မာ ပြည်သူလူထု၏ အားကို ထိတ်လန့်သောကြောင့် ဖြစ်သည်မှာ မငြင်းနိုင်ပေ။

သူရိယ သတင်းစာ

ဝိုင်အမ်ဘီအေ အကြောင်းပြောလျှင် သူရိယ သတင်းစာကို ချန်လှပ်၍ မရပေ။ ကိုလိုနီခေတ်ဦး ကာလတွင် ဝိုင်အမ်ဘီအေ၏ အသံကို သူရိယက ဖော်ထုတ် ပေးခဲ့သည်။ ၁၉၁၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၄ ရက် (၁၂၇၃ ခုနှစ်၊ ဝါဆိုလဆန်း ၉ ရက်) အင်္ဂါနေ့တွင် သူရိယ သတင်းစာကို အင်္ဂါ၊ ကြာသပတေး၊ စနေနေ့များ၌ တပတ် သုံးကြိမ် စတင် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ၏ အမျိုးသားရေးနှင့် ဟုမ်းမရူး လှုပ်ရှားမှုများ မြင့်မားလာသည်နှင့် အမျှ ပြည်သူတို့ အကြား၌ သူရိယ၏အ ရေးပါမှု ကြီးမားလာခဲ့သည်။

ဝိုင်အမ်ဘီအေမှ ကျင်းပခဲ့သော ကွန်ဖရင့်များ

ပထမအကြိမ် ၇၊ ၅၊ ၁၉၁၁ (တနင်္ဂနွေ)၊ လန်ကက်စတာလမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ၁၂၇၃ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လဆန်း ၁၀။

ဒုတိယအကြိမ် ၁၀၊ ၅၊ ၁၉၁၄ (တနင်္ဂနွေ)၊ လန်ကက်စတာလမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ၁၂၇၆ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လဆန်း ၂။

တတိယ အကြိမ် ၂၆-၂၇-၂၈၊ ၁၀၊ ၁၉၁၅၊ ရွှေနေကြီး စီဂျီအက်စ်ပီလေး အိမ်၊ မန္တလေးမြို့၊ ၁၂၇၇ ခုနှစ်၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၃-၄-၅။

စတုတ္ထအကြိမ် ၁၄-၁၅-၁၆၊ ၁၀၊ ၁၉၁၆ ဟသာတမြို့၊ ၁၂၇၈ ခုနှစ်၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၃-၄-၅။

ပဉ္စမအကြိမ် ၂-၃-၄၊ ၁၀၊ ၁၉၁၇ ပျဉ်းမနားမြို့၊ ၁၂၇၉ ခုနှစ်၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၂-၃-၄။

ဆဋ္ဌမအကြိမ် ၂၂- ၂၃-၂၄၊ ၁၀၊ ၁၉၁၈ မော်လမြိုင်မြို့၊ ၁၂၈၀ ပြည့်နှစ်၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၃-၄-၅။

သတ္တမအကြိမ် ၁၁၊ ၁၂၊ ၁၃-၁၀-၁၉၁၉ ပုသိမ်မြို့၊ ၁၂၈၁ ခုနှစ်၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၃-၄-၅။

အဋ္ဌမအကြိမ် ၂၉-၃၀-၃၁၊ ၁၀၊ ၁၉၂၀ ပြည်မြို့၊ ၁၂၈၂ ခုနှစ်၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၂-၃-၄။

ဒေါက်တာ ရန်မျိုးသိမ်း

▪ - ¤ - ▪

မွန်တေဂူ - ချမ်းစဖို့ စီမံကိန်း

(Montagu - Chelmsford Scheme)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' စာအုပ်နှင့် နံသာတိုက် ကနေ နိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ စာပေ ခွင့်ပြုချက် အမှတ် (၃၂၆/က) ဖြင့် ၁၉၆၈ ခုနှစ်မှာ ပထမ အကြိမ် အဖြစ် ထုတ်ဝေ ဖြန့်ချိ ခဲ့တဲ့ ရဲဘော် လှမျိုးရဲ့ 'ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းဝင် စာချုပ် စာတမ်းများ' စာအုပ် ကနေ "မွန်တေဂူ-ချမ်းစဖို့ စီမံကိန်း (Montagu-Chelmsford Scheme)" အကြောင်းကို စုဆောင်း တင်ပြလိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

မွန်တေဂူ - ချမ်းစဖို့ စီမံကိန်း (Montagu - Chelmsford Scheme)

အိန္ဒိယ နိုင်ငံ အတွက် ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး မွေးပေးသည့် စီမံကိန်း ဖြစ်သည်။ ထို အုပ်ချုပ်ရေး ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှု စီမံကိန်းကို ရေးဆွဲ သူတို့မှာ အိန္ဒိယ နိုင်ငံ ဆိုင်ရာ ဗြိတိသျှ အတွင်းဝန် အက်ဒွင်အက်စ် မွန်တေဂူ (Edwin S. Montagu) နှင့် အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ် လော့ချမ်းစဖို့ (Lord Chelmsford) တို့ဖြစ်၍ မွန်တေဂူ ချမ်းစဖို့ စီမံကိန်းဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို စီမံကိန်း ရေးဆွဲရန် အတွက် အိန္ဒိယ နိုင်ငံ ဆိုင်ရာ ဗြိတိသျှ အတွင်းဝန် မွန်တေဂူ အိန္ဒိယသို့ လာသော အခါ မြန်မာ နိုင်ငံ မှလည်း ကိုယ်စားလှယ်များ လွှတ်၍ မြန်မာ နိုင်ငံ ကိုပါ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးမြှင့် ပေးရန် အရေး ဆိုခဲ့ ကြသည်။ ယင်း ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့တွင် ဝိုအမ်ဘီအေ အသင်း ဥက္ကဋ္ဌ ဦးဖေ၊ ဝတ်လုံတော်ရ ဦးစု (မန္တလေး)၊ ဦးဘဘေ (သူရိယ) နှင့် ဝတ်လုံတော်ရ ဦးမေအောင်တို့ ပါဝင် ကြသည်။ ထိုသို့ မြန်မာ့ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့လွှတ်၍ အရေး ဆိုခဲ့ သော်လည်း ၁၉၁၈ ခု ဧပြီ ၂၂ ရက်နေ့တွင် မွန်တေဂူ - ချမ်းစဖို့ အစီရင်ခံစာ ထွက်လာသော အခါ မြန်မာ နိုင်ငံ အတွက် သီးခြား စဉ်းစား မည်ဟု အကြောင်း ပြကာ ချန်ထား ခဲ့သည်။

ထို အစီရင်ခံစာ အရ ၁၉၁၉ ခု အိန္ဒိယ အက်ဥပဒေ ထုတ်ပြန်၍ ၁၉၂၁ ခုတွင် အိန္ဒိယကို ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ပေးသော အခါ မြန်မာကို ချန်ထားပြီး ၁၉၂၃ ခု ရောက်မှ မြန်မာ နိုင်ငံကို ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ပေးခဲ့သည်။

ထိုအချိန်တွင် ဗြိတိသျှ ပါလီမန်၌ မွန်တေဂု ချမ်းစ်ဖို့တ် စီမံကိန်း ခေါ် အိန္ဒိယပြည် အုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေတရပ်ကို ဗြိတိသျှ ပါလီမန်က ပြဋ္ဌာန်း အတည် ပြုလိုက်လေသည်။ ထို ဥပဒေကို ၁၉၂၁ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယ နိုင်ငံ၌ အတည် ပြုလိုက် သော်လည်း မြန်မာပြည်ကို မူကား ချန်လှပ်၍ ထားခဲ့၏။ ထိုသို့ ချန်လှပ် ထားချိန်တွင် မြန်မာပြည်၌ နိုင်ငံရေး စိတ်ဓာတ်များလည်း ပိုမို ရင့်သန် လာသည်ကို တွေ့မြင် ရလေသည်။ ထိုအခါ စနစ် တကျ ဖွဲ့စည်း တည်ထောင် ထားသော နိုင်ငံရေး ပါတီ မရှိသော်လည်း ဝိုင်အမ်ဘီအေ ခေါ် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကလျာဏ ယုဝ အသင်း သည် နိုင်ငံ ကောင်းစားရေး အတွက် ထထကြွကြွ ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရ လေသည်။ မြန်မာ လူမျိုးများသည် နိုင်ငံရေး မျက်စိ ပွင့်လင်း လာသည်နှင့် အမျှ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်း သည်လည်း နိုင်ငံရေး ကိစ္စများ ကိုပင် ဆောင်ရွက်စ ပြုသည်ကို တွေ့ရ ပေသည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် အထက် ဖော်ပြပါ မွန်တေဂု ချမ်းစ်ဖို့တ် စီမံကိန်းကို ဗြိတိသျှ ပါလီမန်က အတည် ပြုလိုက်သော အခါ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းသည် အင်္ဂလန်ပြည်သို့ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ တဖွဲ့ စေလွှတ်၍ ထိုစီမံကိန်း အတွင်း၌ မြန်မာပြည် ပါဝင်နိုင်ရန် အတွက် အရေး ဆိုခဲ့လေသည်။

ထိုအချိန်တွင် ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်း၌ လူကြီးဂိုဏ်း၊ လူငယ်ဂိုဏ်း ဟူ၍ ၂ ဂိုဏ်း ကွဲထွက် လာခဲ့ရာ လူငယ်ဂိုဏ်း၏ လုပ်ငန်းစဉ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံကို မွန်တေဂု ချမ်းစ်ဖို့တ် စီမံကိန်း အတွင်း၌ အကျုံးဝင် စေ၍ မြန်မာ လူမျိုး တို့သည် တဖြည်းဖြည်း နိုင်ငံရေး အာဏာကို တိုးတက် ရရှိပြီးလျှင် နောက်ဆုံး၌ လုံးဝ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး ရသော နိုင်ငံ တနိုင်ငံ အဖြစ် ဗြိတိသျှ နယ်သဟာယ အတွင်း၌ ပါဝင်ရန် ဖြစ်လေသည်။ လူကြီးဂိုဏ်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ထိုစဉ် အခါက ဒုတိယ ဘုရင်ခံ

ဆရာရယ်ဂျီနယ် ကရက်ဒေါက်က ရေးဆွဲ စီမံထားသော စီမံကိန်း အရ အုပ်ချုပ်သည်ကို လက်ခံရန် ဖြစ်လေသည်။ တိုင်းပြည် လူထုသည် လူကြီးဂိုဏ်း၏ ဝါဒကို လက်မခံသဖြင့် လူငယ်ဂိုဏ်းသည် အရေးပါသော နိုင်ငံရေး ပါတီ တခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၁၉၂၀ ခုနှစ်တွင် ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းမှ လူငယ် ဂိုဏ်းခေါင်းဆောင် များသည် ဂျီစီဘီအေ၊ ဂျီစီဘီအေမှ တဖန် ၂၁ ဦးပါတီနှင့် လိုင်ပုကျော် ပါတီ ဟူ၍ ၂ သင်း ကွဲပြီးလျှင် နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဝါဒများကို တိုင်းပြည်သို့ အသီးသီး ကျေညာ ပြန်လေသည်။

၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှ ပါလီမန်က ပြဋ္ဌာန်း အတည်ပြုလိုက်သော မွန်တေဂူ ချမ်းစ်ဖို့တ် စီမံကိန်းကို ၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်နှင့် သက်ဆိုင်စေသည်ဟု ဗြိတိသျှ အစိုးရက ကျေညာလိုက်၏။ ထိုဥပဒေ စီမံကိန်း အရ မြန်မာပြည်သည် ယခင်ကကဲ့သို့ ဒုတိယဘုရင်ခံ အုပ်ချုပ်သော ပြည်နယ် မဟုတ်တော့ဘဲ ဘုရင်ခံ အုပ်ချုပ်သော ပြည်နယ် ဖြစ်လာသည်။ ဥပဒေသစ် အရ မြန်မာနိုင်ငံ ဥပဒေပြု အဖွဲ့ဝင် အမတ် နေရာပေါင်း ၁၀၃ နေရာ အထိ တိုးချဲ့ လိုက်၏။ ထို ၁၀၃ ယောက် အနက် မဲဆန္ဒ ပေးခွင့်ရသူ ၂ သန်း လောက်က ရွေးကောက် တင်မြှောက် ရသော အမတ် ဦးရေသည် ၈၀ ဖြစ်၍ ဘုရင်ခံ၏ သဘော အတိုင်း ခန့်ထားသော အမတ် ဦးရေ ၂၃ ဦး ဖြစ်လေသည်။ ရာထူး အားလျော်စွာ ဝင်ရောက် ဆောင်ရွက် ရသူ အမတ် ဦးရေမှာ ၂ ယောက် ဖြစ်လေသည်။ ဘုရင်ခံ ရွေးချယ် ခန့်ထားသော အမတ်များ အနက် အစိုးရ အမှုထမ်း ဦးရေမှာ ၁၂ ယောက်ထက် မပိုရချေ။ ရွေးကောက် တင်မြှောက်သော အမတ် ၈၀ အနက် ၂၂ ယောက်မှာ မြို့ကြီး ၈ မြို့ အတွက် ဖြစ်၏။ ကျေးလက် နယ်များမှ ရွေးကောက် တင်မြှောက် ရသော အမတ် ၄၉ ယောက် အနက် ၅ ယောက်မှာ ကရင် အမျိုးသားများ အတွက် ဖြစ်လေသည်။ ကျန် ၉ ယောက်မှာ ဥရောပ တိုက်သား အတွက် တယောက်၊ အင်္ဂလိပ် ကပြားများ အတွက် တယောက်၊ ဥရောပ တိုင်းရင်းသား ပါဝင်သော ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းမှ ၂ ယောက်၊ တရုတ် ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းမှ တယောက်၊ ကုလား ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းမှ တယောက်၊ မြန်မာ ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းမှ တယောက်၊ ဥရောပ တိုက်သားများသာ ပါဝင်သော ရန်ကုန်မြို့

စီးပွား ကုန်သွယ်ရေး အဖွဲ့မှ တယောက်၊ ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်မှ တယောက် ဖြစ်လေသည်။

▪ - ¤ - ▪

ဂျီစီဘီအေ (၁၉၂၀)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဂျီစီဘီအေ (၁၉၂၀)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဂျီစီဘီအေ (၁၉၂၀)

ဂျီစီဘီအေ ဆိုသည်မှာ မြန်မာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ မြန်မာ အသင်းချုပ်ကြီးကို ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်း အသင်းချုပ်ကြီးကို အင်္ဂလိပ်လို General Council of Burmese Associations ဟု ခေါ်သောကြောင့် အင်္ဂလိပ် စကားလုံး လေးလုံးမှ ထိပ်ဆုံး အက္ခရာ များကို ယူ၍ ဂျီစီဘီအေဟု အတိုကောက် ခေါ်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် အောက်တိုဘာလတွင် ပြည်မြို့၌ ကျင်းပသော ဝိုင်အမ်ဘီအေ နှစ်ပတ်လည် ညီလာခံ၌ ဝိုင်အမ်ဘီအေကို ဂျီစီဘီအေဟု ပြောင်းလဲ လိုက်သဖြင့် ဂျီစီဘီအေ အသင်းကြီး ပေါ်လာ ခဲ့သည်။ ဂျီစီဘီအေ၏ ပထမဆုံး ဥက္ကဋ္ဌမှာ ဦးချစ်လှိုင် ဖြစ်သည်။ ပထမတွင် ဂျီစီဘီအေ ဥက္ကဋ္ဌကို သမ္မတဟု အသုံး များသည်။ နောက်မှ ဥက္ကဋ္ဌဟု ခေါ်ကြသည်။ ဂျီစီဘီအေကို ခေါင်းဆောင် သူများမှာ ခေတ်ပညာတတ် လူငယ်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဂျီစီဘီအေကို ဝံသာနု အဖွဲ့ချုပ်ကြီး ဟုလည်း ခေါ်သေးသည်။ ထို့ကြောင့် ဂျီစီဘီအေနှင့် ဆက်သွယ်သော အသင်းသား များကို ဝံသာနု များဟု ခေါ်ကြသည်။ ဂျီစီဘီအေသည် မြန်မာ တနိုင်ငံ လုံးမှ အမည် အမျိုးမျိုးရှိ အသင်းအဖွဲ့ များနှင့် ဆက်သွယ်၍ ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး အတွက် ဆက်လက် ဦးဆောင် ခဲ့သည်။

ဝိုင်အမ်ဘီအေမှ ဂျီစီဘီအေဟု ပြောင်းလဲ ဖွဲ့စည်း လိုက်ပြီးသော အခါ ဂျီစီဘီအေ၏ ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး လုပ်ငန်း များမှာ ပို၍ တက်ကြွ လာပြီး ပြင်းထန် လာသည်။ လုပ်သား ပြည်သူ တို့၏ ပါဝင် အားပေးမှု စည်းလုံးမှုလည်း ပို၍ ကြီးထွား လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်

ဂျီစီဘီအေသည် အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး တပ်ပေါင်းစုကြီး သဖွယ် ဖြစ်လာသည်။ ဂျီစီဘီအေ၏ ဩဇာ အာဏာ သည်လည်း မြန်မာ တနိုင်ငံလုံး အနှံ့ ပျံ့ခဲ့သည်။

ဂျီစီဘီအေ၏ ရည်ရွယ်ချက် များမှာ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး ခေါ် တာဝန်ခံ အုပ်ချုပ်ရေး ရရှိရေး၊ အစိုးရ ရာထူးကြီး များတွင် မြန်မာ တိုင်းရင်းသားများ ခန့်ထားရေးနှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်း များကို မြန်မာ တိုင်းရင်းသားများ လုပ်ခွင့် ရရေးတို့ ဖြစ်သည်။

ဂျီစီဘီအေ၏ ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး နည်းဗျူဟာမှာ အကြမ်း မဖက် အနုနည်းဖြင့် အာဏာ ဖီဆန်ရေး နည်းဗျူဟာပင် ဖြစ်သည်။ ဂျီစီဘီအေသည် ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် တက္ကသိုလ် သပိတ်ကို အားပေးပြီး အမျိုးသား ကျောင်းများ ပေါ်ထွန်း လာရေး အတွက်လည်း ကူညီသည့် နည်းဖြင့် ဗြိတိသျှ နည်ချဲ့ကို ဆန့်ကျင် ခဲ့သည်။ မြန်မာ နိုင်ငံကို ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးပေးရေး အတွက် စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် ၁၉၂၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ အတွင်းက လာသော ဝှိုက်ကော်မတီ ကိုလည်း ဂျီစီဘီအေက သပိတ် မှောက်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ အတွင်းက မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ဝေလ မင်းသား လာသော အခါ တွင်လည်း ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ကို ဆန့်ကျင် ပြသည့် အနေဖြင့် ဝေလ မင်းသားကို ကြိုဆို ဧည့်ခံခြင်း မလုပ်ဘဲ သပိတ် မှောက်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်က ပေးသော ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ကိုလည်း ဂျီစီဘီအေ အများစုက လက်မခံဘဲ သပိတ် မှောက်ခဲ့သည်။ မြန်မာ နိုင်ငံအား အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ်ပြီး ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး ပေးရန် အတွက် စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် ၁၉၂၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ အတွင်းက လာသော ဆိုင်မွန် ကော်မရှင် ကိုလည်း ဂျီစီဘီအေက သပိတ် မှောက်ခဲ့သည်။ ဂျီစီဘီအေ ကြီးမှူး၍ လူခွန်နှင့် မြေခွန် မပေးရေး တိုက်ပွဲ ကိုလည်း ဆင်နွှဲ ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှ အာဏာပိုင် များနှင့် မဆက်ဆံရေး လမ်းစဉ် ကိုလည်း ကျင့်သုံး ခဲ့သည်။ မြန်မာ တိုင်းရင်းသား တို့ကို ဖိနှိပ် ချုပ်ချယ် ထားသော ဥပဒေများ ဖျက်သိမ်းရေး ကိုလည်း အခါအခွင့် သင့်တိုင်း အစိုးရသို့ တင်ပြ တောင်းဆို ခဲ့သည်။ ပြည်သူ တို့၏ အကျိုးကို ဆန့်ကျင်သည့် ဗြိတိသျှ

နယ်ချဲ့ အစိုးရ၏ လုပ်ငန်း မှန်သမျှကို ဝေဖန် ပြစ်တင်ခြင်းနှင့် သပိတ်မှောက်ခြင်း တို့ဖြင့် နယ်ချဲ့ကို ဆန့်ကျင် ခဲ့သည်။ ဂျီစီဘီအေ၏ ဦးဆောင်မှု ဖြင့်ပင် မြို့နယ်နှင့် ကျေးရွာ ဝံသာနု ခုံသမာဓိ အဖွဲ့များ ဖွဲ့၍ တရားမ မှုများ၊ ပုလိပ် အရေး မပိုင်သော အမှုအခင်းများ၊ အမွေမှုများ၊ အကြွေးမှုများ၊ ငြင်းခုံ ဆဲဆိုမှု များကို ဆုံးဖြတ် ဖြေရှင်း ပေးခဲ့သည်။ ဝံသာနု ခုံသမာဓိ ရုံးများသည် အင်္ဂလိပ် အစိုးရနှင့် စင်ပြိုင် အစိုးရ သဘော ဖြစ်လာသည်။ ကျေးရွာ ဝံသာနု အသင်းများ ကလည်း ကျေးရွာ သူကြီးများ၏ အာဏာကို ဖီဆန် ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ၁၉၂၄ - ၂၅ အတွင်း ရောက်သော အခါ လုံခြုံရေး အတွက်ဟု အကြောင်း ပြကာ အင်္ဂလိပ် အစိုးရက ဂျီစီဘီအေ အသင်းချုပ် ခေါင်းဆောင်များကို ဖမ်းဆီး ခဲ့သည့် အပြင် ဝံသာနု အသင်း များစွာကို မတရား အသင်းဟု ကြေညာ ခဲ့သည်။ စီးပွားရေး အနေဖြင့် ဗြိတိသျှ ကုမ္ပဏီ များက ရေနံ တူးဖော်ခြင်း၊ သတ္တု တူးဖော်ခြင်း အပါအဝင် မြန်မာ နိုင်ငံမှ သံယဇာတ ပစ္စည်း များကို မိမိတို့ စိတ်ကြိုက် ထုတ်ယူ သုံးစွဲ နေခြင်းကို ကန့်ကွက် ခဲ့သည်။ ဂျီစီဘီအေမှ ကြီးမှူး၍ ရေနံစက်၊ အထည်စက်နှင့် အမျိုးသား ဝံသာနု ဘဏ် တည်ထောင်ရန်လည်း ကြိုးစား ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ အရင်းရှင် များ၏ အမြတ် ထုတ်မှုကို ဆန့်ကျင် ပြသည့် အနေဖြင့် နိုင်ငံခြား ကုန်ပစ္စည်း များကို အသုံး မပြုဘဲ ပြည်တွင်းဖြစ် အားပေးရေးကို နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှု တခု အနေဖြင့် ဆောင်ရွက် ခဲ့သည်။

အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး တပ်ပေါင်းစုကြီး သဖွယ် ဖြစ်ခဲ့သော ဂျီစီဘီအေသည် အင်္ဂလိပ် ကပေးသော ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ကို လက်ခံ သင့် မသင့် သဘောထား ကွဲရာမှ ၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံး အကြိမ် နှစ်ဖွဲ့ ကွဲသွား ရသည်။ ဦးချစ်လှိုင် ဂျီစီဘီအေ ခေါ် သပိတ်မှောက် ဂျီစီဘီအေနှင့် ဦးဘဘေ ဦးစီးသော ၂၁ ဦး ဂျီစီဘီအေဟု ပထမဆုံး နှစ်ဖွဲ့ ကွဲသွားသည်။ ထို့နောက် ၁၉၂၅ ရောက်သော အခါ ဦးချစ်လှိုင် ဂျီစီဘီအေမှ ဦးစိုးသိမ်း ဂျီစီဘီအေ ထပ်၍ ကွဲသွား ပြန်သည်။ ၁၉၂၉ ရောက်သော အခါ ဦးစိုးသိမ်း ဂျီစီဘီအေ မှပင် ဦးစု ဂျီစီဘီအေဟု ကွဲထွက် ပြန်သောကြောင့် အစုစု ဂျီစီဘီအေ လေးစု ကွဲသွားသည်။ နောက်ဆုံး ဂျီစီဘီအေ အသင်း ကွဲပေါင်း

ခြောက်သင်း အထိ အစိတ်စိတ် အမွှာအမွှာ ကွဲသွားသည်။ ထိုသို့ ဂျီစီဘီအေကြီး အစိတ်စိတ် အမွှာအမွှာ ကွဲရသည့် အကြောင်းရင်း များမှာ ဒိုင်အာခီ ကို လက်ခံရေး မခံရေး တည်းဟူသော နိုင်ငံရေး အယူအဆ ကွဲရာမှ စ၍ ခေါင်းဆောင် အချင်းချင်း အဆင် မပြေမှုနှင့် အသင်း၏ ရန်ပုံငွေများ သုံးစွဲသည့် ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ မကျေနပ်မှုများ ရောပြွမ်း နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ စည်းလုံးမှု ပြိုကွဲ သွားသည်နှင့် အမျှ ဂျီစီဘီအေသည် ၁၉၃၀ လောက်မှ စ၍ နိုင်ငံ့ အကျိုး အတွက် ထိထိရောက်ရောက် မဆောင်ရွက် နိုင်တော့ပေ။ ၁၉၃၆ ရောက်သော အခါ ဂျီစီဘီအေ၏ အမည် လုံး၀ ပျောက်ကွယ် သွားခဲ့ ရသည်။ ဂျီစီဘီအေသည် ၎င်း၏ အမြင့်ဆုံး ရည်မှန်းချက် ဖြစ်သော ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေးကို အရယူ မပေး နိုင်ဘဲ ပျောက်ကွယ် ခဲ့ရ သော်လည်း အမျိုးသား စိတ်ဓာတ် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး စိတ်ဓာတ်နှင့် လွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲ၀င် စိတ်ဓာတ်များ တိုးပွား လာစေရန် အများဆုံး လှုံ့ဆော် ပေးခဲ့သည့် အဖွဲ့ကြီး တခု အဖြစ် မြန်မာ့ သမိုင်းတွင် အရေး ပါနေ ပေသည်။

▪ - ¤ - ▪

ဘောပုရှိန်

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဘောပုရှိန်" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဘောပုရှိန်

ဝိုင်အမ်ဘီအေမှ အင်္ဂလန် နိုင်ငံကို ပထမဆုံး စေလွှတ် ခဲ့သော ဦးဘဘော၊ ဦးပုနှင့် ဦးထွန်းရှိန်တို့ ပါသည့် မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ကို ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာ တို့အား အုပ်ချုပ်ရေး တိုးမြှင့် ပေးရန် အင်္ဂလန် နိုင်ငံရှိ ဗြိတိသျှ အစိုးရထံ တင်ပြ တောင်းဆိုရန် ပထမဆုံး သွားခဲ့သည့် မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ အဖြစ် ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသည်။

ဗြိတိသျှ အစိုးရက မွန်တေဂူ - ချမ်းစဖို့ စီမံကိန်း အရ အိန္ဒိယကို ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ပေးသော အခါ မြန်မာကို ချန်ထားပြီး ကရက်ဒေါက် စီမံကိန်းဖြင့် နှစ်သိမ့်ရန် လှည့်စား ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ နိုင်ငံ ကိုလည်း အိန္ဒိယ ပြည်နယ် ကြီးများ ကဲ့သို့ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးမြှင့် ပေးရန်နှင့် ကရက်ဒေါက် စီမံကိန်း ဖျက်သိမ်း ပေးရေး တို့ကို တောင်းဆိုရန် အတွက် ဘောပုရှိန် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ကို စေလွှတ် ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ မြန်မာ နိုင်ငံမှ စတင် ထွက်ခွာသည့် နေ့မှာ ၁၉၁၉ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၇ ရက် ဖြစ်သည်။ ၁၉၁၉ ခု ဩဂုတ်လ ၈ ရက်တွင် လန်ဒန် မြို့သို့ ရောက်သည်။

ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် ဗြိတိသျှ အစိုးရက ဖိတ်၍ သွားသော အဖွဲ့ မဟုတ်ဘဲ ကိုယ့် အစီအစဉ် ဖြင့်ကိုယ် အရေး ဆိုရန် သွားသော အဖွဲ့ ဖြစ်၍ ပထမတွင် လက်ခံ တွေ့ဆုံမည့် သူပင် မရှိချေ။ ထိုသို့ အခက်အခဲများ

ကြားမှ အင်္ဂလန် နိုင်ငံမှ ဩဇာ ရှိသော နိုင်ငံရေး သမားများ၊ အစိုးရ အရာရှိများ၊ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၊ နာမည်ကြီး သတင်းစာ များနှင့် ဆက်သွယ်၍ မနားမနေ ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် ၁၉၁၉ ခု ဩဂုတ်လ ၁၉ ရက် နေ့တွင် အိန္ဒိယ ပြည်ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး မူကြမ်း ရေးဆွဲရေး တာဝန်ခံ ကော်မတီထံ မြန်မာ နိုင်ငံ၏ လိုလားချက် များကို တင်ပြခွင့် ရခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၁၉၁၉ ခု နိုဝင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် တကြိမ်၊ ၁၉၁၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၅ ရက်တွင် တကြိမ် အိန္ဒိယ နိုင်ငံ ဆိုင်ရာ ဗြိတိသျှ အတွင်းဝန် မွန်တေဂူနှင့် တွေ့ခွင့် ရသည်။ ထို့ပြင် ဘေပုရှိန် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့က ရေးဆွဲ ထားသော မြန်မာ နိုင်ငံ ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး ပြုပြင်ရေး စီမံကိန်း တခု ကိုလည်း ဗြိတိသျှ အစိုးရသို့ တင်ပြ နိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏ နောက်ဆုံး အဖြေမှာ မြန်မာ နိုင်ငံ အတွက် သီးခြား စဉ်းစား ပေးမည် ဟုသာ ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယ ပြည်နယ် ကြီးများနှင့် တန်းတူ ထား၍ မြန်မာ နိုင်ငံ ကိုလည်း ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးပေး မည်ဟု ဆိုသည့် ကတိ ကိုမူ မရ ခဲ့ပေ။ သို့သော် ၁၉၂၃ တွင်မူ မြန်မာ နိုင်ငံကို ဗြိတိသျှ အစိုးရက ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးပေး ခဲ့သည်။ ထိုသို့ နောက်ဆုံး၌ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးပေး ခဲ့ရသည့် အကြောင်းရင်း များတွင် ဘေပုရှိန် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့၏ ကြိုးပမ်းမှုမှာ တခု အပါအဝင် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရ ပေမည်။

ဘေပုရှိန် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် မူလ ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်သော ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ချက်ချင်း တိုးပေးရေး ကိစ္စတွင် လောလောဆယ် မအောင်မြင် ခဲ့သော်လည်း အောက်ပါ အကျိုး ကျေးဇူး များကို လက်ငင်း ရရှိ ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ ရွှေတိဂုံ ဘုရား ကုန်းတော် အနောက်ဘက်ခြမ်းတွင် တပ်စွဲ ထားသော အင်္ဂလိပ် တပ်သားများ ရုပ်သိမ်း ပေးရန် ဗြိတိသျှ အစိုးရက သဘော တူလိုက်သည်။ ပထမ ကမ္ဘာ စစ်အတွင်းက မြန်မာ နိုင်ငံထွက် ဆန်များ ရောင်းရသည့် အတွက် အိန္ဒိယ အစိုးရတွင် အမြတ်ငွေ ကျပ် ကိုးကုဋေ ရခဲ့သည်။ စစ်ပြီး၍ ထို အမြတ်ငွေများ ပြန်လွှဲ ပေးရန် တောင်းသော အခါ အိန္ဒိယ အစိုးရက လွှဲပေးရန် ငြင်းဆန်သည်။ ထိုကိစ္စ တွင်လည်း အမြတ် ငွေများကို မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ပြန်လွှဲ ပေးရန် ဗြိတိသျှ

အစိုးရက သဘော တူလိုက်သည်။ ထို့ပြင် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့၏ ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် အင်္ဂလန် နိုင်ငံ၌ မြန်မာ နိုင်ငံ အကြောင်း လူသိများသွားသည့် အမြတ် ကိုလည်း ရရှိ ခဲ့သည်။ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၆ ရက်နေ့တွင် မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ပြန်ရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် စထွက်သည့် နေ့မှ ပြန်ရောက်သည့် နေ့အထိ ခုနစ်လ တိတိ ကြာခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က အင်္ဂလိပ် အစိုးရ အရာရှိများ ဖြစ်သည့် မြို့အုပ် မြို့ပိုင် တို့ကိုပင် ကြောက်နေ ကြရသည့် ခေတ်တွင် ဘေပုရှိန် တို့က အင်္ဂလန် နိုင်ငံထိ သွား၍ အစိုးရ အဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင် အရေး ဆိုရဲသည့် အတွက် သတ္တိရှင်များ သူရဲကောင်းများ အဖြစ် ထင်ရှား ခဲ့သည်။ ဤ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့၏ ခရီးသည် ကိုလိုနီ ခေတ်က အဖိနှိပ်ခံ အချုပ်အခြယ် ဘဝ ကျရောက် နေသော မြန်မာ ပြည်သူ လူထုအား နိုင်ငံရေး အသိတရား နိုးကြား စေရန် တပ်လှန့် နိုးဆော် ပေးသကဲ့ သို့လည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ ပြည်သူ့ ကြားတွင် ရဲစိတ် ရဲမာန်နှင့် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး စိတ်ဓာတ်များ ထွန်းကား လာစေရန် အတွက် သွယ်ဝိုက်သော နည်းဖြင့် အထောက်အကူ ပြုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဘေပုရှိန် တို့မှာ မြန်မာ နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုကို စတင် လှုံ့ဆော် နိုးဆွ ပေးသူများ၊ ဖန်တီး သူများ စာရင်းဝင် ဖြစ်နေ ကြပေသည်။

ခွဲရေး တွဲရေး

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ခွဲရေး တွဲရေး" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ခွဲရေး တွဲရေး

ဆိုင်မွန် ကော်မရှင် မြန်မာ နိုင်ငံသို့ လာ၍ စုံစမ်း စစ်ဆေး ပြီးသော အခါ မြန်မာ နိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ်ပြီး ဒိုင်အာခီထက် တဆင့် သာသော အုပ်ချုပ်ရေးမျိုး တီထွင် ပေးသင့်ကြောင့် အစီရင် ခံခဲ့သည်။ ထို ကော်မရှင်၏ အစီရင်ခံစာ ထွက်လာ ပြီးနောက် ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် ဩဂုတ်လ ၁၁ ရက်တွင် ကျင်းပသော မြန်မာ နိုင်ငံ ဒိုင်အာခီ ဥပဒေပြု ကောင်စီ အစည်းအဝေးက မြန်မာ နိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ်ရန် အကြံ ရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ နိုင်ငံရေး လောကတွင် အိန္ဒိယနှင့် ဆက်၍ တွဲနေရ မည်လော၊ သို့မဟုတ် ခွဲလိုက် ရမည်လော ဆိုသည်မှာ ပြဿနာ တရပ် ဖြစ်လာ တော့သည်။ ယင်းကို ခွဲရေး - တွဲရေးဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (ဆိုင်မွန် ကော်မရှင် ကိုလည်း ကြည့်ပါ။)

ခွဲရေး - တွဲရေး ပြဿနာ ပေါ်လာသော အခါ ခွဲရေးကို ကြိုက်သူ ရှိသကဲ့သို့ တွဲရေးကို လိုလား သူများလည်း ရှိလာသည်။ ဦးဘဘေ ခေါင်းဆောင်သော ပြည်သူ ပြည်သား ပါတီ ခေါ် ၂၁ ဦး ပါတီ၊ ဆာဂျေ အေမောင်ကြီး၏ အင်ဒီပင့်ဒင့် တသီး ပုဂ္ဂလ အဖွဲ့၊ အမ်အေ ဦးမောင်ကြီး၏ မြန်မာ နိုင်ငံတော် လွတ်လပ်ရေး အသင်းချုပ်၊ ဦးထွန်းအောင်ကျော်၊ ဦးဘလှိုင်၊ သာယာဝတီ ဦးပု၊ သာယာဝတီ ဦးမောင်မောင်နှင့် ဗြိတိသျှ ကုန်သည်ကြီး များမှာ ခွဲရေး ဘက်က ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ အလင်း သတင်းစာ၊ ရဲသတင်းစာနှင့် သူရိယ သတင်းစာ တို့ကလည်း ခွဲရေး ဘက်မှ ထောက်ခံ ရေးသား ကြသည်။

ခွဲရေး သမား တို့၏ အယူအဆမှာ မြန်မာနှင့် ကုလားမှာ သဘာဝခြင်း မတူ၍ တွဲထား သည်မှာ မတရားဟု ယူဆ ကြသည်။ မြန်မာနှင့် ကုလား တို့မှာ ဘာသာရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ဓလေ့ ထုံးစံမှ အစ ယဉ်ကျေးမှု ခြင်းလည်း မတူ၍ တွဲထား သည်မှာ သဘာဝ မကျ ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲလိုက်လျှင် မြန်မာ နိုင်ငံ အတွင်းသို့ တိုးဝင် လာနေသော အိန္ဒိယ သားများ ရုတ်ချည်း ရပ်တန့် သွားစေ နိုင်မည် ဟုလည်း ယုံကြည် ကြသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ် လိုက်ပြီးမှ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး အတွက် ဆက်လက် တိုက်ပွဲဝင်ရန် ရည်ရွယ်ရင်း ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယ အရင်းရှင်ကို ပထမ ဦးတည် တိုက်သော အယူအဆ ဖြစ်သည်။ မြန်မာ နိုင်ငံ၌ လာရောက် လွှမ်းမိုး နေသော အိန္ဒိယ အရင်းရှင်နှင့် ပညာတတ် များကို ဦးစွာ တိုက်ပြီးမှ အင်္ဂလိပ် နယ်ချဲ့ကို တိုက်လို သူများ ဖြစ်သည်။

တွဲရေး ကြိုက်သူ များမှာ ဦးချစ်လှိုင်၊ ဦးမြတ်သာထွန်းနှင့် ဆာပေါ်ထွန်း တို့၏ လှိုင်မြတ်ပေါ် ပါတီ၊ ဒေါက်တာ ဘမော် - ဦးကျော်မြင့်နှင့် ရမ်းဗြဲ ဦးမောင်မောင် တို့၏ မော်မြင့်ဗြဲ ပါတီ၊ ဦးစိုးသိမ်း ဂျီစီဘီအေ၊ ပီစီ ဦးခင်မောင်၊ ဒီးဒုတ် ဦးဘချို၊ ဗန္ဓုလ ဦးစိန်၊ ဝတ်လုံ ဦးကျော်ဒင်၊ မန္တလေးမှ ဦးဘရွှေ ၈ ဦး အဖွဲ့နှင့် ကုလား သဌေးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဒီးဒုတ် ဂျာနယ်၊ ဗန္ဓုလ ဂျာနယ်နှင့် မြန်မာ့ ဇေယျာ နေ့စဉ် သတင်းစာ တို့က တွဲရေးကို အားပေး ကြသည်။

တွဲရေး သမား တို့က အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာ တို့မှာ အင်္ဂလိပ် လက်အောက်ခံများ ဖြစ်၍ တွဲ၍ ပေါင်းပြီး အင်္ဂလိပ်ကို တိုက်မှ လွတ်လပ်ရေး ရမည်ဟု ယူဆ ကြသည်။ ခွဲလိုက်လျှင် ကွဲသွားပြီး အင်အား နည်းသွားမည်။ အိန္ဒိယ - မြန်မာ လွတ်လပ်ရေး အင်အားစုများ မကွဲရေး ဝါဒ သမားများ ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနှင့် ကွဲသွားလျှင် မြန်မာကို အင်္ဂလိပ် တို့က ပို၍ ဖိနှိပ် ချုပ်ချယ် မည်ဟု ယူဆ သူလည်း ရှိသည်။ မကြာမီ အိန္ဒိယကို ဒိုမီနီယံ အုပ်ချုပ်ရေး ပေးတော့မည် ဖြစ်၍ ထိုအချိန် အထိ အိန္ဒိယနှင့် တွဲနေ သင့်သည်။ အိန္ဒိယနှင့် အတွဲ ဖျက်လျှင် အိန္ဒိယ လွတ်လပ်ရေး ရသည့် အခါ

မြန်မာ ကျန်နေ မည်ကို စိုးရိမ် သူလည်း ရှိသည်။ အင်္ဂလိပ် အစိုးရက မြန်မာကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ် ချင်သည်။ အင်္ဂလိပ် ခွဲထုတ် ချင်သည်မှာ အင်္ဂလိပ် အကျိုး အတွက်သာ ဖြစ်မည်။ အင်္ဂလိပ် တို့တွင် အကျိုး ရှိမည် ဆိုလျှင် မြန်မာတို့ နစ်နာ ဖို့သာ ဖြစ်မည်။ ဤသို့ ဆိုလျှင် အင်္ဂလိပ် အလိုကို ဆန့်ကျင် မှသာ မြန်မာတို့ အဖို့ အကျိုး ရှိမည်။ ထိုသဘော အရ အင်္ဂလိပ်ကို ဆန့်ကျင်ပြီး အိန္ဒိယနှင့် တွဲထား ရမည်ဟု တွက်သူလည်း ရှိသည်။

ထိုသို့ ခွဲရေး - တွဲရေး ပြဿနာ ပေါ်လာ သောကြောင့် ၁၉၃၁ ခုနှစ်တွင် လန်ဒန်မြို့၌ မြန်မာ နိုင်ငံ အတွက် သီးသန့် မျက်နှာစုံညီ ဆွေးနွေးပွဲ ကျင်းပသည်။ ဆွေးနွေးပွဲသို့ မြန်မာ နိုင်ငံမှ ကိုယ်စားလှယ် ၂၄ ဦး တက်ရောက် ခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးပွဲတွင် မြန်မာ နိုင်ငံအား အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ်ရေးနှင့် အနာဂတ် အုပ်ချုပ်ရေး အတွက် စဉ်စား ကြသည်။ နောက်ဆုံး ခွဲရေး တွဲရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာ နိုင်ငံသားတို့ သဘောထားကို မဲပေး အဆုံးအဖြတ် ရယူရန် သဘော တူလိုက် ကြသည်။ ထိုသဘော တူချက် အရ ၁၉၃၂ ခု နိုဝင်ဘာလတွင် ခွဲရေး - တွဲရေး ပြည်သူ့ ဆန္ဒ ခံယူပွဲ ကျင်းပသည်။

ခွဲရေး ဘက်မှ ဦးဘဘေ၏ ၂၁ ဦး ပါတီ၊ ဆာဂျေ အေမောင်ကြီး၏ အင်ဒီပင်းဒင့် ပါတီ၊ တွဲရေး ဘက်မှ ဦးချစ်လှိုင် ခေါင်းဆောင်သော လှိုင်မြတ်ပေါ် ပါတီ၊ ဒေါက်တာဘမော် ခေါင်းဆောင်သော မော်မြင့်ဖြဲ ပါတီနှင့် တသီး ပုဂ္ဂလ ကြားနေ ပါတီများ ဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင် ကြသည်။ တွဲရေး ဘက်မှ မဲပေါင်း ငါးသိန်း ကျော်နှင့် အနိုင် ရရှိ ခဲ့သည်။ အမတ် ဦးရေလည်း ပို၍ ရသည်။ တွဲရေး ဘက်မှ အမတ် ၄၂ ဦး၊ ခွဲရေး ဘက်မှ ၂၉ ဦးနှင့် တဦး ပုဂ္ဂလ ကြားနေ အမတ် ကိုးဦးကို အရွေး ခံကြ ရသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ပြီးသော အခါ ခွဲရေး - တွဲရေး အမတ် များ၏ လွှတ်တော် ခေါ်ယူ ခဲ့သည်။ လွှတ်တော်တွင် ခွဲရေး - တွဲရေး ပြဿနာကို စဉ်းစား ကြသော အခါ အတိအကျ ဆုံးဖြတ်ချက် မချ နိုင်ကြ။ ထိုအခါ ခွဲရေး - တွဲရေး ပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် အင်္ဂလန်ရှိ ဗြိတိသျှ အစိုးရသို့ တာဝန်

ပေးခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှ အစိုးရက နောက်ဆုံး မြန်မာ နိုင်ငံအား အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ်ရန် မိမိတို့ မူလ ကပင် အကြံ ရှိသည့် အတိုင်း ဆုံးဖြတ် လိုက်သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက် အရ ၁၉၃၅ ခုနှစ် မြန်မာ နိုင်ငံ (စီရင် အုပ်ချုပ်မှု) ဥပဒေ ပေါ်လာပြီး မြန်မာ နိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ်ကာ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး သစ်ကို ပေးခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ခွဲရေး - တွဲရေး ပြဿနာက နောက်ဆုံး ပေးခဲ့သည့် အမွေမှာ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးပင် ဖြစ်တော့သည်။

▪ - ¤ - ▪

ကုမ္ဘာရီ အသင်းများ (၁၉၁၉)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအိုးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ကုမ္ဘာရီ အသင်းများ (၁၉၁၉)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကုမ္ဘာရီ အသင်းများ (၁၉၁၉)

ကုမ္ဘာရီ အသင်းခေါ် မြန်မာ အမျိုးသမီး ကုမ္ဘာရီ အသင်းများ ၁၉၁၉ ခုနှစ် အတွင်းက မြန်မာ နိုင်ငံ အနှံ့ ပေါ်ထွက် ခဲ့သည်။ မူလ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အမျိုး ဘာသာ သာသနာနှင့် ပညာ ပြန့်ပွားရေးတို့ ဖြစ်သည်။ သို့သော် အမျိုးသမီး များ၏ ဝတ်စား ဆင်ယင်မှု မှအစ ကုသိုလ်ရေး၊ ချွေတာရေး၊ ဗဟုသုတ တိုးပွားရေးတို့ အပြင် အမျိုးသမီးများ ရသင့် ရထိုက်သည့် ခံစားခွင့်များအတွက် တောင်းဆိုရင်း နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင် လာခဲ့ ကြသည်။ အထူး သဖြင့် ဝိုင်အမ်ဘီအေ အသင်းချုပ်နှင့် ဆက်သွယ်ပြီး နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင် ခဲ့ကြသည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေမှ ဂျီစီဘီအေသို့ ပြောင်းလဲ လိုက်သော အခါ တွင်လည်း ဂျီစီဘီအေနှင့် ဆက်သွယ်ပြီး ဂျီစီဘီအေ၏ ညွှန်ကြားချက်များ အတိုင်း နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး လုပ်ငန်း များကို လုပ်ကိုင် ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဝံသာနု ကုမ္ဘာရီ အသင်း များဟု ခေါ်ကြသည်။ ထင်ရှားသော အသင်း များမှာ မြန်မာ့ အမျိုးသမီး သမဂ္ဂ၊ မြန်မာ အမျိုးသမီး နေရှင်နယ် ကောင်စီ၊ မြန်မာ အမျိုးသမီးများ အသင်းနှင့် ဒါနသုခ အသင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ကုမ္ဘာရီ အသင်း များသည် ဝိုင်အမ်ဘီအေနှင့် ဂျီစီဘီအေ နှစ်ပတ်လည် ညီလာခံ များသို့ ကိုယ်စားလှယ်များ လွှတ်၍ နိုင်ငံ အကျိုးပြုနှင့် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော အဆိုများ တင်သွင်းခြင်း၊ ထောက်ခံခြင်းများ ပြုလုပ်သည့် နည်းဖြင့် နိုင်ငံရေး အတွက်

ပါဝင် ဆောက်ရွက် ခဲ့ကြသည်။ ကုမ္ဗာရီ အသင်း သူများ၏ အထူး ဆောင်ရွက်ချက်မှာ အင်္ဂလိပ်လုပ် ပစ္စည်းနှင့် အသုံးအဆောင်များ ဝယ်ယူ အသုံး မပြုရေးနှင့် တိုင်းရင်းဖြစ် အားပေးရေးတို့ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း တိုင်းရင်းဖြစ် ပင်နီချောနှင့် ယောထဘီများ ခေတ်စား ခဲ့သည်။ ကိုယ့်အမျိုး ချစ်သူ တို့၏ ဝတ်စား ဆင်ယင်မှု အဖြစ် ထင်ရှား ခဲ့သည်။ ဤနည်းဖြင့် တဘက် တလမ်းမှ မျိုးချစ်စိတ်ကို နှိုးဆွ ပေးခဲ့သည်။

ဒိုင်အာခီကို အကြောင်း ပြု၍ ဂျီစီဘီအေ အသင်းကြီး နှစ်ခြမ်း ကွဲသော အခါ အများစုက ဒိုင်အာခီကို သပိတ် မှောက်သော ဂျီစီဘီအေ ဘက်မှ အားပေး ထောက်ခံ ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ခွဲရေး - တွဲရေး ပြဿနာ ပေါ်လာသော အခါ ကုမ္ဗာရီ အသင်း များလည်း ကွဲသွားပြီး၊ တဖြည်းဖြည်း မှေးမှိန် သွားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ကုမ္ဗာရီ အသင်း များကို ကြည့်၍ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး အမျိုးသားရေး လွတ်မြောက်ရေး ကြိုးပမ်းမှုတွင် အမျိုးသမီး များလည်း တတပ် တအား ပါဝင် ခဲ့ကြောင်း အထင်အရှား သိရသည်။

▪ - ¤ - ▪

ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး (၁၉၂၃ - ၁၉၃၇)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဂ္ဂဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး (၁၉၂၃ - ၁၉၃၇)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး (၁၉၂၃ - ၁၉၃၇)

မြန်မာနိုင်ငံ အက်ဥပဒေ ၁၉၂၁ ခု အရ ဗြိတိသျှ အစိုးရက မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ပေးခဲ့သော အုပ်ချုပ်ရေး ဖြစ်သည်။ ဒိုင်အာခီ (Dyarchy) မှာ နှစ်ဦး နှစ်ဖွဲ့ အုပ်ချုပ်ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ် ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုသည်မှာ ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ် ဖြစ်သော အင်္ဂလိပ် ဘုရင်ခံနှင့် ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ်တို့ ပူးတွဲ အုပ်ချုပ်ခြင်းဟု ဆိုလိုသ်ည။ ထို အုပ်ချုပ်ရေးသည် ၁၉၂၃ ခု ဇန်နဝါရီလ ၂ ရက်နေ့တွင် စတင်ခဲ့သည်။ မြန်မာ နိုင်ငံကို ၁၈၉၇ မှစ၍ ဒုတိယ ဘုရင်ခံက အုပ်ချုပ် ခဲ့ရာမှ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး စသည့် အချိန်မှ စ၍ ဘုရင်ခံက အုပ်ချုပ် ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ဘုရင်ခံ၏ လက်အောက်၌ အဖွဲ့ဝင် ၁၀၃ ဦး ပါသော ဥပဒေပြု ကောင်စီနှင့် ဝန်ကြီး လေးဦး ပါသော အုပ်ချုပ်မှု ကောင်စီတို့ ရှိလာသည်။

ဥပဒေပြု ကောင်စီ အဖွဲ့ဝင် ၁၀၃ ဦး အနက် ၂၂ ဦးကို ဘုရင်ခံက တိုက်ရိုက် ခန့်သည်။ ရာထူး အလျောက် ပါရသူက နှစ်ဦး ရှိသည်။ ကျန်သော ၇၉ ဦးကို ပြည်သူ လူထုက ရွေးကောက် တင်မြှောက် ရသည်။ ထိုပြည်သူ ကိုယ်စားလှယ် ၇၉ ဦးတွင် မြန်မာ ၅၈ ယောက်၊ ကရင် ငါးယောက်၊ အိန္ဒိယသား ကိုယ်စားလှယ် ရှစ်ယောက်၊ တက္ကသိုလ်မှ တယောက်၊ ဥရောပ တိုက်သား ကိုယ်စားလှယ် တယောက်၊ အင်္ဂလိပ် ကပြား တယောက်၊ ဥရောပ တိုက်သား ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းမှ နှစ်ယောက်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် ရွေးချယ်ရာ

တွင်လည်း ကန့်သတ် ချုပ်ချယ်မှုများ ရှိသည်။ ငွေကြေး ချမ်းသာသူ လူလတ်တန်းစားများနှင့် အထက်တန်း လွှာများသာ ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် ရွေးပွဲ၌ မဲပေးခွင့် ရသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ ထိုစဉ်က လူဦးရေ ၁၂ သန်းကျော် ရှိရာ နှစ်သန်း မျှသာ မဲပေးခွင့် ရကြသည်။ ထို့ပြင် အင်္ဂလိပ် ကုန်သာ ၁၀၀ လျှင် ကိုယ်စားလှယ် တယောက် ရွေးချယ်ခွင့် ရသော်လည်း မြန်မာ တိုင်းရင်းသား တို့မှာ လူဦးရေ ၃ သောင်းမှ ကိုယ်စားလှယ် တယောက်သာ ရွေးခွင့် ရသည့် စနစ်လည်း ဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီ အတွက် ဝန်ကြီး လေးဦး အနက် နှစ်ဦးကို ဘုရင်ခံက တိုက်ရိုက် ခန့်သည်။ ကျန် နှစ်ဦး မှာမူ ဥပဒေပြု ကောင်စီက ထောက်ခံ တင်ပြပြီး ဘုရင်ခံက လက်ခံသည့် ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ်တို့ ဖြစ်သည်။

အုပ်ချုပ်ရေး ဌာန များကို သီးသန့်နှင့် လက်ပြောင်းဟု ခွဲထားသည်။ သီးသန့် ဌာန များကို ဘုရင်ခံက အုပ်ချုပ်ပြီး လက်ပြောင်း ဌာနများ ကိုသာ ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် တို့က အုပ်ချုပ် ရသည်။ သီးသန့် ဌာန များတွင် အရေးကြီးသည့် ဘဏ္ဍာရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ ပြည်ထဲရေး၊ နိုင်ငံခြား ဆက်ဆံရေး၊ တရားရေးနှင့် ရာဇဝတ်မှု ခင်းရေး၊ လမ်းပန်း ဆက်သွယ်ရေး၊ မြေခွန်နှင့် အမြတ်ခွန်၊ အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေး စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ လက်ပြောင်း ဌာန များမှာ ကျန်းမာရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ ဆောက်လုပ်ရေး၊ ပညာရေး၊ ယစ်မျိုး၊ သမဝါယမနှင့် သစ်တော ဌာနတို့ ဖြစ်သည်။ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ပေးချိန် အထိ မြန်မာ နိုင်ငံမှာ ဗြိတိသျှပိုင် အိန္ဒိယ နိုင်ငံ၏ ပြည်နယ် တခုပင် ဖြစ်နေ သေးသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ အစိုးရ မှာလည်း ဗြိတိသျှ အစိုးရ လက်အောက်ခံ အိန္ဒိယ ဗဟို အစိုးရ၏ လက်အောက်ခံပင် ရှိသေးသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာ နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေး ကိစ္စ များကို အိန္ဒိယ ဗဟို အစိုးရ၊ မြန်မာ နိုင်ငံရှိ ဘုရင်ခံနှင့် ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ်တို့ ခွဲဝေ အုပ်ချုပ်သည့် စနစ်လည်း ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပြု ကောင်စီနှင့် အုပ်ချုပ်မှု ကောင်စီ တို့၏ စီမံ ဆောင်ရွက်ချက် မှန်သမျှသည် ဘုရင်ခံက ကျေနပ်၍ လက်ခံမှ အတည် ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပြု ကောင်စီနှင့် အုပ်ချုပ်မှု ကောင်စီ တို့၏ အစီအမံ များကို ဘုရင်ခံက မကြိုက်လျှင် ဗီတို အာဏာဖြင့် ပယ်ဖျက် နိုင်သည်။ ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် များသို့ ခွဲပေး ထားသော အုပ်ချုပ်ရေး

အာဏာများ ကိုလည်း ဘုရင်ခံက အချိန် မရွေး ရုပ်သိမ်း နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်မှာ ဘုရင်ခံသာ ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် တို့မှာ ဘုရင်ခံ၏ အတိုင်ပင်ခံ မျှသာ ဖြစ်၍ ဥပဒေပြု ကောင်စီတွင် ပါသော ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် များကို မြန်မာ တို့က မင်းတိုင်ပင် အမတ်ဟု ခေါ်ဝေါ် ခဲ့ကြသည်။ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ခေတ်မှ စ၍ မင်းတိုင်ပင် အမတ် ရွေးကောက်ပွဲ များလည်း ပေါ်လာသည်။

ဗြိတိသျှတို့၏ သွေးခွဲရေး မူအရ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေးမှာ ပြည်မ အတွက်သာ ဖြစ်ပြီး ကချင်၊ ကယား၊ ချင်း၊ ရှမ်း စသော ပြည်ထောင်စုဖွား တိုင်းရင်းသားများ၊ နယ်စပ် ဒေသများနှင့် မဆိုင်ပေ၊ ၎င်းတို့ကို ခြွင်းချန် ဒေသဟု သတ်မှတ်ပြီး ဘုရင်ခံက ဆက်လက် ချုပ်ကိုင် ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေးမှာ ဧရိယာ အားဖြင့် ၁/၃ ပုံ အတွက် အကျိုး ခံစားခွင့် မရသော အုပ်ချုပ်ရေးလည်း ဖြစ်သည်။

ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေးကြောင့် ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် များသည် အုပ်ချုပ်ရေး လုပ်ငန်း များ၌ အတွေ့အကြုံ ရရုံမှ တပါး နိုင်ငံရေး အာဏာ လုံးဝ မရှိပေ။ ထိုအချိန်က မြန်မာတို့ လိုချင်သော အုပ်ချုပ်ရေး မျိုးမှာလည်း ဟုမ်းရူး ခေါ် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မျိုးချစ်စိတ် ပြင်းထန်သည့် နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင် များနှင့် ပြည်သူ အများစုက ဒိုင်အာခီကို ဆန့်ကျင် သပိတ် မှောက်ကြသည်။ ဒိုင်အာခီ ဥပဒေပြု ကောင်စီ အတွက် ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် ရွေးပွဲ ကျင်းပသော အခါ မဲပေးခွင့် ရှိသူ အများစုက မပေးဘဲ နေခြင်းဖြင့် သပိတ် မှောက်ခဲ့ ကြသည်။ သို့သော် ဒိုင်အာခီကို လက်ခံ သင့် မသင့် ပြဿနာသည် ထိုစဉ်က မြန်မာတို့၏ အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှု တပ်ဦး ဖြစ်သော ဂျီစီဘီအေ အသင်းချုပ်ကြီး နှစ်ခြမ်း ကွဲသွား ရသည့် အခြေခံ အကြောင်းရင်း တရပ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေးသည် ၂ - ၁ - ၁၉၂၃ မှ ၃၁ - ၃ - ၁၉၃၇ အထိ ဖြစ်သည်။

▪ - ¤ - ▪

မြန်မာပြည် လွတ်လပ်ရေး အမျိုးသမီး အဖွဲ့ (၁၉၃၉) နှင့် မြန်မာ အမျိုးသမီး နေရှင်နယ် ကောင်စီ (၁၉၃၁)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဂ္ဂဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "မြန်မာပြည် လွတ်လပ်ရေး အမျိုးသမီး အဖွဲ့ (၁၉၃၉) နှင့် မြန်မာ အမျိုးသမီး နေရှင်နယ် ကောင်စီ (၁၉၃၁)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

မြန်မာပြည် လွတ်လပ်ရေး အမျိုးသမီး အဖွဲ့ (၁၉၃၉)

မြန်မာပြည် လွတ်လပ်ရေး အမျိုးသမီး အဖွဲ့ကို ၁၉၃၉ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန် မြို့၌ ဖွဲ့သည်။ ဒီးဒုတ် ဦးဘချို၏ ဇနီး ဒေါ်လှမေက ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်ပြီး၊ ဒေါ်ခင်မြ (ဒေါ်ခင်မျိုးချစ်) က အတွင်းရေးမှူး ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေးနှင့် အမျိုး ဘာသာ၊ သာသနာရေး များကို အမျိုးသမီးများ စည်းလုံး ညီညွတ်စွာဖြင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး ဖြစ်သည်။

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် ပြီးသော အခါ အဖွဲ့အမည်ကို "ဗမာပြည် လွတ်လပ်ရေး အမျိုးသမီး အစည်းအရုံး" (ဗလမစ) ဟု ပြောင်းလဲပြီး ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါ်ခင်လှ၊ ဒုတိယ ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါ်သဲညွန့်၊ အတွင်းရေးမှူး ဒေါ်မြတင်တို့ ပါသော အမှုဆောင် အဖွဲ့ အသစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။

မြန်မာ အမျိုးသမီး နေရှင်နယ် ကောင်စီ (၁၉၃၁)

မြန်မာ အမျိုးသမီး နေရှင်နယ် ကောင်စီ (National Council of Burmese Women) ကို ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် အောက်ပါ အမှုဆောင် များဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

၁။ ဒေါ်မြမေ (မင်းကြီးကတော်) ဥက္ကဋ္ဌ
၂။ ဒေါ်မြရွှေ (ပညာအုပ်) အကျိုးဆောင်
၃။ ဒေါ်သန်းတင် (ဆာပေါ်ထွန်း၏ ဇနီး) အမှုဆောင်
၄။ ဒေါ်မမခင် (ဦးထွန်းညို၏ ဇနီး) ။
၅။ ဒေါ်မြစိန် (ဦးမေအောင်၏ သမီး) ။
၆။ ဒေါ်စိန်း (အင်ဒီပင်းဒင့် ဂျာနယ် အယ်ဒီတာ) ။
၇။ ဒေါ်ရွှေ ။

ဤအဖွဲ့၏ ရည်ရွယ်ချက် မှာလည်း ဝံသာနု လှုပ်ရှားမှုတွင် အမျိုးသမီးများ စည်းလုံး ညီညွတ်စွာဖြင့် ပါဝင်ရေး အတွက်ပင် ဖြစ်သည်။

▪ - ¤ - ▪

ဘူးသင်းများ

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဘူးသင်းများ" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဘူးသင်းများ

ဝံသာနု လှုပ်ရှားမှုတွင် အကျိုးဝင်သော ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ အစိုးရ ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှု၏ လက္ခဏာ တရပ် ဖြစ်သည်။ ဒိုင်အာခီခေတ် အတွင်းက ပြည်သူ လူထု၏ စီးပွားရေး ပိုမို ဆိုးဝါးလာသည်။ သို့သော် ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ အစိုးရကလည်း လူခွန်နှင့် မြေခွန်များကို အတင်းအကျပ် တိုး၍ ကောက်ခံသည်။ အခွန် မပေးနိုင် သူတို့၏ အိမ်ယာ ကျွဲ နွားနှင့် ထွန်တုံး ထွန်တံများကို သိမ်းယူ၍ လေလံ ပစ်သည်။ လူကို ဖမ်း၍ ထောင်ချသည်။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ် အစိုးရ အပေါ် ပို၍ မကျေနပ် ဖြစ်ကြသည်။ ထိုအခါ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေးကို အသိအမှတ် မပြုဘူး၊ အခွန် မပေးဘူး၊ အင်္ဂလိပ် အစိုးရနှင့် မဆက်ဆံဘူး ဆိုသော ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ဝံသာနုများက ဦးဆောင်၍ ၁၉၂၃ - ၂၄ တွင် "ဘူး" အသင်းများ ဖွဲ့စည်းကြသည်။ အစိုးရက အခွန်တောင်းလျှင် မပေးဘူး၊ အခွန် မပေးသောကြောင့် ရုံးတင် တရား စွဲဆိုခံရ၍ ရုံးမင်းက ဆင့်ခေါ်လျှင် မသွားဘူး မတတ်သာ၍ ရုံးသွားရလျှင် ရုံးမင်းက စစ်ဆေးလျှင် မဖြေဘူး၊ ထောင်ကျ ခံမည်ဟု ဘူး အသင်းဝင်များက ကတိပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဘူးသင်းများဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြားဖြစ် အဝတ်အထည်များ အားမပေးရန်လည်း ကတိပြုကြသည်။ အခွန် မပေးရေး တိုက်ပွဲကိုလည်း အားပေးကြသည်။ သဘောမှာ အင်္ဂလိပ် နယ်ချဲ့ အစိုးရအား အနုနည်းဖြင့် ဆန့်ကျင်ရေးပင် ဖြစ်သည်။ ထိုဘူးသင်းများသည် ဒိုင်အာခီခေတ် အတွင်း ဟင်္သာတနယ်၌ စတင် ပေါ်ပေါက်လာပြီး၊ ထားဝယ်၊ ပြည်၊ သရက်၊ သာယာဝတီ စသည့် ဒေသများတွင်လည်း အင်အားကောင်းခဲ့သည်။ ဘူး

အသင်းများမှာ စနစ်တကျ ဖွဲ့ထားသော အသင်းများ မဟုတ်သည်က တကြောင်း၊ အင်္ဂလိပ် အစိုးရကလည်း မတရားသင်း ကြေညာပြီး ဖမ်းဆီး နှိပ်စက်မှုများကြောင့် တကြောင်း ကြာရှည် မခံဘဲ ပျောက်ကွယ်ခဲ့ရသည်။

▪ - ¤ - ▪

အမျိုးသား ကျောင်းများနှင့် အမျိုးသား ပညာရေး ကောင်စီ (Council of National Education)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဂ္ဂဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "အမျိုးသား ကျောင်းများနှင့် အမျိုးသား ပညာရေး ကောင်စီ (Council of National Education)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

အမျိုးသား ကျောင်းများ

ရန်ကုန် တက္ကသိုလ် ဥပဒေ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်ကို သပိတ် မှောက်သော ကျောင်းသားများက ဦးဆောင်၍ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ဒီဇင်ဘာ ၁၇ ရက်နေ့တွင် အမျိုးသား အထက်တန်း ကျောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ၁၉၂၁ ခု ဩဂုတ်လ ၁၄ ရက်နေ့တွင် အမျိုးသား ကောလိပ်ကို လည်းကောင်း ရန်ကုန်မြို့ ဗဟန်းရပ်၌ စတင် ဖွင့်လှစ် ခဲ့ရာမှ အမျိုးသား ကျောင်းများ ပေါ်ထွန်း ခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းများကို မြန်မာ တိုင်းရင်းသားတို့ ကိုယ်တိုင် ဦးစီး၍ တည်ထောင် ခဲ့သောကြောင့် အမျိုးသား ကျောင်းများဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမျိုးသား ကျောင်းများ၏ ငွေရေး ကြေးရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ သင်ကြားရေး တို့ကို သက်ဆိုင်ရာ ကျောင်း အလိုက် ဖွဲ့ထားသော အမျိုးသားကျောင်း အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့များက ကြီးကြပ် ပေးသည်။ အမျိုးသား ကောလိပ်နှင့်

အမျိုးသား ကျောင်းများကို ဗဟိုမှ လမ်းညွှန် ကွပ်ကဲ ပေးရန် အဖွဲ့ဝင် ၅၀ ပါဝင်သော အမျိုးသား ပညာရေး ကောင်စီ ခေါ် အမျိုးသား ပညာရေး အဖွဲ့ချုပ်လည်း ရှိခဲ့သည်။

မြန်မာ တနိုင်ငံလုံး၌ အမျိုးသား အထက်တန်း ကျောင်းပေါင်း ၁၄၀ ကျော်ထိ ရှိခဲ့ဖူးသည်။ ထို့ကြောင့် အရည်အချင်း ပြည့်မီသော အမျိုးသား ကျောင်းများကို အစိုးရက အသိအမှတ် ပြု၍ ငွေကြေး ထောက်ပံ့ ပေးရန်ပင် နောက်ပိုင်း၌ စီစဉ် လာရသည်။ ထိုအခါ အစိုးရ ပေးသော ထောက်ပံ့ငွေကို ယူသင့် မယူသင့် ပြဿနာ ပေါ်လာသည်။ ထိုပြဿနာ ပေါ်ပြီးနောက် အစိုးရ အထောက်အပံ့ ယူသော အမျိုးသား ကျောင်းများနှင့် အစိုးရ အထောက်အပံ့ မယူသော အမျိုးသား ကျောင်းများဟု ကွဲပြား လာသည်။ အများစုမှာ အစိုးရ အထောက်အပံ့ ယူသော ကျောင်းများ ဖြစ်ပြီး အမျိုးသား ပညာရေး ကောင်စီ အောက်တွင် ဆက်လက် ရှိနေ ခဲ့ကြသည်။ အစိုးရ အထောက်အပံ့ မယူသော ကျောင်းများ မှာမူ ငွေရေး ကြေးရေး မလုံလောက်မှုကြောင့် ရေရှည် မခံနိုင်ဘဲ တဖြည်းဖြည်း အားနည်း သွားသည်။ ၁၉၂၄ ခုတွင် အမျိုးသား ကောလိပ်ကို ဖျက်သိမ်း ခဲ့ရသည်။ အမျိုးသား အထက်တန်းကျောင်း တချို့ မှာမူ ဆက်လက် တည်တံ့ နေခဲ့သေးသည်။ ယင်း အမျိုးသား ကျောင်းများသည် မျိုးချစ်စိတ် ထက်သန်ပြီး လွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲဝင် အာဇာနည် များကို မွေးထုတ် ပေးခဲ့သောကြောင့် မြန်မာ့ သမိုင်းတွင် ထင်ရှား ကြသည်။ ထိုအမျိုးသား ကျောင်းများတွင် သင်ပေးသော ပညာရေးကို အမျိုးသား ပညာရေးဟု ခေါ်သည်။

အမျိုးသား ပညာရေး ကောင်စီ (Council of National Education)

ရန်ကုန် တက္ကသိုလ် ကျောင်းသား များ၏ ပထမ သပိတ် ဖြစ်ပွား ပြီးနောက် ပေါ်ပေါက် လာသော အမျိုးသား ကျောင်းများကို စနစ်တကျ လမ်းညွှန် ကြီးကြပ် သွားရန် ဖွဲ့သည့် အဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ ယင်းကို အမျိုးသား ပညာရေး အဖွဲ့ချုပ်ဟု ခေါ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် လူကြီး ၅၀ ပါသည်။ အဖွဲ့ဝင် လူကြီး ၅၀ ထဲမှ ဥက္ကဋ္ဌ အမ်အေ ဦးမောင်ကြီးနှင့် အတွင်းရေးမှူး

ဦးမောင်မောင်အုန်းခိုင်တို့ ပါဝင်သော အလုပ်အမှုဆောင် အဖွဲ့ဝင် ၃၂ ဦး ရွေးချယ်၍ မြန်မာ တနိုင်ငံလုံးရှိ အမျိုးသား ကျောင်းများကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲခဲ့သည်။

▪ - ¤ - ▪

ထောင့်သုံးရာပြည့် အရေးတော်ပုံ

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ထောင့်သုံးရာပြည့် အရေးတော်ပုံ" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ထောင့်သုံးရာပြည့် အရေးတော်ပုံ

ထောင့်သုံးရာပြည့် အရေးတော်ပုံ ဆိုသည်မှာ ချောက်ရေနံမြေ အလုပ်သမား သပိတ်က မွေးထုတ် ပေးလိုက်သော အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးနှင့် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး လူထု လှုပ်ရှားမှုကြီး ဖြစ်သည်။ အရေးတော်ပုံသည် မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၁၃၀၀ ပြည့်နှစ် အတွင်း ပေါ်ပေါက် ခဲ့သောကြောင့် ထောင့်သုံးရာပြည့် အရေးတော်ပုံဟု တွင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ချောက် ရေနံမြေတွင် ၁၉၃၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၈ ရက်နေ့မှ စတင် ခဲ့သော ရေနံ လုပ်သား တို့၏ သပိတ်သည် ၁၁ လမျှ ကြာသည့်တိုင် ပြေလည်မှု မရ ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် သပိတ်မှောက် ရေနံ လုပ်သားထုက ရန်ကုန် အရောက် ခြေလျင် ချီတက်၍ အရေး ဆိုသည့် နည်းဖြင့် ဆက်လက် တိုက်ပွဲဝင်ရန် ဆုံးဖြတ် ကြပြီး ၁၉၃၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် ချောက်မြို့မှ ရေနံ လုပ်သား တပ်ကြီး စတင် ချီတက်သည်။ သခင် ဖိုးလှကြီးနှင့် အလုပ်သမား ခေါင်းများ၊ သခင် များက ဦးဆောင်ကာ ချီတက် ကြရာ ၁၉၃၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၄ ရက်နေ့တွင် မကွေးသို့ ရောက်သည်။ ချောက်မြို့မှ စထွက်စဉ်က ရေနံ တပ်သား တထောင်ကျော် မျှသာ ရှိသော်လည်း မကွေးသို့ ရောက်သော အခါ ရေနံ တပ်သားပေါင်း တထောင့်ငါးရာ ခန့်ထိ တိုးလာသည်။ ရေနံ လုပ်သားတပ်ကြီး မကွေးတွင် တပ်စခန်း ချနေစဉ် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးမှ သခင် ခေါင်းဆောင်များ၊ ကျောင်းသား ခေါင်းဆောင်များ၊ မကွေးသို့ ရောက်လာပြီး အလုပ်သမား ခေါင်းဆောင် များနှင့် ပူးပေါင်းကာ တရားပွဲများ ကျင်းပ ကြသည်။ ရေနံ တပ်ကြီး ရန်ကုန် အရောက် အောင်မြင်စွာ ဆက်လက် ချီတက် နိုင်ရေး အတွက် လုံးပမ်း ကြသည်။ အစိုးရ

ဘက်မှလည်း ရေနံ တပ်ကြီး ရန်ကုန်သို့ ဆက်လက် ချီမတက် နိုင်ရန် အောက်ပါ နည်းများဖြင့် ကြိုးစား ကြသည်။ အလုပ်သမား ခေါင်းဆောင်များ၊ သခင် ခေါင်းဆောင် များနှင့် ကျောင်းသား ခေါင်းဆောင် များကို ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ဥပဒေဖြင့် တားမြစ်ခြင်း၊ ပုလိပ် တပ်ဖွဲ့ဖြင့် ဟန့်တားခြင်း၊ ဖျောင်းဖျ ပြောဆိုခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အစိုးရက အမျိုးမျိုး ဟန့်တား ဖိနှိပ်သည့် ကြားမှပင် ၁၉၃၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် ရေနံ တပ်ကြီးသည် မကွေး မြို့မှ ရန်ကုန်သို့ ဆက်လက် ချီတက် ခဲ့ကြသည်။

ရေနံ တပ်ကြီး မကွေးမှ ချီတက် လာရာ ၁၉၃၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ပြည်မြို့သို့ ရောက်သည်။ ရေနံ တပ်ကြီး ပြည်မြို့သို့ ရောက်သည့် နေ့တွင် ရန်ကုန်၌ တတိယ တက္ကသိုလ် ကျောင်းသား သပိတ် ဖြစ်ပွားသည်။ မကွေးရောက် ရေနံ တပ်ကြီးကို တရား ဟောသည့် ကျောင်းသား ခေါင်းဆောင်များ ဖြစ်သော ကိုဘဟိန်းနှင့် ကိုဗဆွေတို့ မကွေးတွင် အဖမ်း ခံရပြီး ထောင်နှစ်နှစ် အပြစ်ပေး ခံရ သည်ကို မကျေနပ်၍ တက္ကသိုလ် ကျောင်းသားများက ဦးဆောင်ကာ ရန်ကုန်ရှိ ကျောင်းသားများက အတွင်းဝန်များ ရုံးကြီးကို ဝိုင်းကြသည်။ သပိတ်မှောက် ကျောင်းသားထုက မကွေးတွင် အဖမ်း ခံရသော ကျောင်းသား ခေါင်းဆောင်များ အမြန် လွှတ်ပေးရေး၊ ရေနံ သပိတ်၏ တောင်းဆိုချက်များ လိုက်လျောရေး၊ ဖိနှိပ် ချုပ်ချယ်သည့် ဥပဒေများ ရုပ်သိမ်းရေး တို့ကို တောင်းဆို ဆန္ဒ ပြကြသည်။ ယင်း ကျောင်းသား သပိတ်ကို နယ်ချဲ့ အစိုးရက ရက်စက်စွာ နံပါတ် တုတ်များဖြင့် ရိုက်၊ မြင်းနှင့် တိုက်၍ လူစု ခွဲသဖြင့် ကျောင်းသား အချို့ ဒဏ်ရာ ရပြီး ဂျပ်ဆင် ကောလိပ် ကျောင်းသား ဗိုလ်အောင်ကျော် ကျဆုံးခဲ့ရသည်။ ထိုအခါ တနိုင်ငံလုံးရှိ ကျောင်းသားများ ကပါ သပိတ် မှောက်သောကြောင့် အထွေထွေ ကျောင်းသား သပိတ် ပေါ်လာသည်။

ရေနံ တပ်ကြီးက ရန်ကုန်သို့ ချီတက် နေစဉ် ရန်ကုန်၌ ကျောင်းသားများ သပိတ် မှောက်နေစဉ် အတွင်း မှာပင် ပဲခူး၊ ဖြူး၊ လှည်းကူး၊ ဝေါ၊ သထုံ၊ သနပ်ပင်၊ သာယာဝတီ၊ အင်းစိန် တို့မှ တောင်သူ လယ်သမား

များကလည်း ယင်းတို့၏ နစ်နာချက်များ တင်ပြရန်နှင့် ရေနံ လုပ်သား တို့၏ သပိတ်ကို ကူရန် ရန်ကုန်သို့ ချီတက် လာကြသည်။ ချောက်မှ ချီတက် လာသော ရေနံ တပ်ကြီးသည် ရန်ကုန်သို့ တနေ့တည်း အတူ ဝင်ရောက် လာခဲ့ ကြသည်။ ရေနံ တပ်ကြီးသည် ချောက်မှ ရန်ကုန် အထိ မိုင် ၄၀၀ ကျော် ခရီးကို ရက်ပေါင်း ၄၀ ဖြင့် ခြေလျင် ချီတက် ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် အလုပ်သမား၊ တောင်သူ လယ်သမား များနှင့် ကျောင်းသားများ ရန်ကုန် ရွှေတိဂုံ၌ ပေါင်းစု မိပြီး လူထု အစည်းအဝေး ပွဲများ ကျင်းပ ကြသည်။ အလုပ်သမား အရေးမှ စခဲ့သော ဤ အရေးတော်ပုံသည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် တောင်သူ လယ်သမား၊ ကျောင်းသားနှင့် ပြည်သူ လူထုပါ ပါဝင် လာပြီး နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးထိ ကျယ်ပြန့် လာသည်။ အရေးတော်ပုံ အတွင်း ကြွေးကြော်သံများ၊ တောင်းဆိုချက် များနှင့် လူထု စည်းဝေးပွဲ ဆုံးဖြတ်ချက် များကို ကြည့်လျှင်လည်း လွတ်လပ်ရေး ရပြီးလျှင် ဆိုရှယ်လစ် နိုင်ငံ ထူထောင်ရန်ထိ မျှော်မှန်း ခဲ့သည် ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အရေးတော်ပုံ အတွင်း မှာပင် "ဗမာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ အစည်းအရုံး" တို့ကိုလည်း အောင်မြင်စွာ ဖွဲ့စည်း နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးကို လူတန်းစား အခြေခံဖြင့် စည်းရုံး လှုပ်ရှား လာသည် ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ရန်ကုန် ရွှေတိဂုံတွင် လူထု အစည်းအဝေး ပွဲများ ကျင်းပ နေစဉ် မှာပင် ပထမ ရန်ကုန်ရှိ အလုပ်ရုံ စက်ရုံများ၊ ထို့နောက် တနိုင်ငံလုံးရှိ အလုပ်ရုံ စက်ရုံ များမှ အလုပ်သမား များ၏ အထွေထွေ သပိတ်များ ဆက်တိုက် ပေါ်ပေါက်သည်။ မန္တလေး တွင်လည်း ကျောင်းသားနှင့် ရဟန်းရှင်လူ အတူ လက်တွဲ၍ သပိတ် တိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲ ကြသည်။ မန္တလေး သပိတ်တွင် နယ်ချဲ့ အစိုးရ၏ ရက်စက်မှုကြောင့် ကျောင်းသား များနှင့် ရဟန်း ရှင်လူ အာဇာနည် ၁၇ ဦး ကျဆုံး ခဲ့ရသည်။ ထိုအခါ နိုင်ငံ အနှံ့ လူတန်းစား ပေါင်းစုံ ပါဝင်သည့် သပိတ်များ ဆက်လက် ဖြစ်ပွား ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ၁၃၀၀ ပြည့် အရေးတော်ပုံဟု သမိုင်း ဝင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ အရေးတော်ပုံ၏ လတ်တလော အကျိုး သက်ရောက်မှုမှာ

ဒေါက်တာ ဘမော်၏ ညွန့်ပေါင်း အစိုးရ ပြုတ်ကျ သွားခြင်း ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အလုပ်သမားနှင့် တောင်သူ လယ်သမား တို့၏ နစ်နာချက် အချို့ကို ဘီအိုစီ ကုမ္ပဏီနှင့် အစိုးရ တို့က ပြုပြင် ပေးခဲ့ရသည့် အကျိုးဆက်လည်း ရှိခဲ့သည်။ ဥပမာ - ရေနံ လုပ်သားများ၏ လုပ်အားခ တိုးလာခြင်းနှင့် နေအိမ် တန်းလျားများ ကောင်းမွန် လာခြင်း၊ လယ်သီးစား ဥပဒေများ ပြင်ဆင် ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး ကြိုးပမ်းမှု ရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင် အောင်မြင်မှု ရသည့် အရေးတော်ပုံ ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ အရေးတော်ပုံကြောင့် အလုပ်သမား၊ တောင်သူ လယ်သမား၊ ကျောင်းသားနှင့် ပြည်သူ လူထု အပါအဝင် တနိုင်ငံလုံး နိုင်ငံရေး နိုးကြားမှုနှင့် စည်းလုံးမှု ပိုရ လာသည်။ ဤ အမျိုးသား စည်းလုံး ညီညွတ်မှုနှင့် နိုင်ငံရေး နိုးကြားမှုက လွတ်လပ်ရေး အတွက် များစွာ အထောက်အကူ ပြုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၃၀၀ ပြည့် အရေးတော်ပုံသည် အလုပ်သမား လှုပ်ရှားမှု အနေနှင့်ရော၊ အရင်းရှင် နယ်ချဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်သည့် လူထု အုံကြွမှု အနေနှင့်ရော ထင်ရှားရုံ မကဘဲ အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး အတွက်ပါ ထင်ရှားသည့် အရေးတော်ပုံ ဖြစ်သည်။ (ချောက်ရေနံမြေ သပိတ် ကိုလည်း ကြည့်ပါ)

▪ ‐ ¤ ‐ ▪

တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ (၁၉၃၀)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ (၁၉၃၀)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ (၁၉၃၀)

တောင်သူ လယ်သမား များက အင်္ဂလိပ် နယ်ချဲ့ အစိုးရအား တော်လှန်သည့် အရေးတော်ပုံ ဖြစ်သည်။ ခေါင်းဆောင်သူ ဆရာစံ ကို အစွဲပြု၍ ဆရာစံ အရေးတော်ပုံ ဟုလည်း ရေးကြသည်။ သို့သော် ကိုလိုနီ ခေတ်ကမူ အရေးတော်ပုံ သားများကို သာယာဝတီ သူပုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဂဠုန် သူပုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်ခဲ့ ကြသည်။ နယ်ချဲ့ အင်္ဂလိပ် အစိုးရအား တောင်သူ လယ်သမား များက ပထမဆုံး အကြိမ် လက်နက် စွဲကိုင်၍ တော်လှန်သည့် အရေးတော်ပုံ အဖြစ် မြန်မာ့ သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသည်။

အရေးတော်ပုံ စတင် ဖြစ်ပွားသည့် နေ့မှာ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၂ ရက် ဖြစ်သည်။ အရေးတော်ပုံ ဖြစ်ရသည့် အခြေခံ အကြောင်းရင်းမှာ အင်္ဂလိပ် နယ်ချဲ့ အစိုးရ အရင်းရှင်တို့ ဖိနှိပ် သွေးစုပ် အမြတ်ထုတ် ချယ်လှယ်မှုကို မခံနိုင် လွန်းသည့် ဘဝ နာကျည်းချက်နှင့် အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ် တို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်သည် ကမ္ဘာ စီးပွားရေး ပျက်ကပ် ဆိုက်သော နှစ်ဖြစ်သည်။ ထိုဂယက်ကြောင့် မြန်မာ နိုင်ငံ၌ စပါး ဈေးများ အဆမတန် ကျဆင်း သွားသည်။ ထိုအခါ တောင်သူ လယ်သမားများ ဆင်းရဲ ကျပ်တည်း လာသည်။ ထိုသို့ တောင်သူ လယ်သမားများ ဆင်းရဲ ကျပ်တည်း လာသော်လည်း အင်္ဂလိပ် အစိုးရ ကမူ

ကောက်ခံမြဲ ဖြစ်သော မြေခွန်နှင့် လူခွန်တော် များကို ဆက်၍ ကောက်ခံခဲ့သည်။ တောင်သူ လယ်သမားများ အဖို့ တဘက်တွင် ချစ်တီး ကုလားသူဌေးကြွေး ကလည်း ပူသည်။ တောင်သူ လယ်သမား များက မြေခွန်တော် လျှော့ချရန်နှင့် ဆိုင်းငံ့ ထားရန် တင်ပြသည် ကိုလည်း ခေတ္တ ဘုရင်ခံ ဆာဂျေ အေမောင်ကြီးက ပယ်ချ လိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ် အစိုးရ အပေါ် နာကျည်းမှု များနှင့် မကျေနပ်မှု များသော တိုးပွား လာသည်။

အင်္ဂလိပ် နယ်ချဲ့ အစိုးရ ကလည်း အလျှော့ မပေးဘဲ သီးစားခနှင့် အခွန်တော် များကို မရ ရသည့် နည်းဖြင့် အကြမ်းဖက်၍ တောင်းသည်။ အခွန်တော် မပေးလျှင် နွားကို လေလံ ပစ်ခြင်း၊ အိမ်ကို လေလံ ပစ်ခြင်း၊ လူကို ဖမ်းဆီးခြင်း အပြင် ဆန်အိုး ဆီအိုး ကိုပါ လေလံ ပစ်သည် အထိ ရက်စက် ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် တောင်သူ လယ်သမား တို့၏ ဘဝမှာ အကြောင်း မထူးလှ တော့သည်က တကြောင်း မျိုးချစ်စိတ်ကြောင့် တကြောင်း လက်နက်ခြင်း မယှဉ်နိုင်မှန်း သိလျှက်နှင့် အသေခံ၍ တိုက်ပွဲ ဝင်လိုက် ကြတော့ခြင်း ဖြစ်သည်။

အရေးတော်ပုံ စတင် ဖြစ်သည့် ဒေသမှာ သာယာဝတီနယ် ရေတိုက်ရွာ ဖြစ်သည်။ အရေးတော်ပုံသည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် ပခုက္ကူ၊ ပုသိမ်၊ ပဲခူး၊ ပြည်၊ ဖျာပုံ၊ မကွေး၊ မော်လမြိုင်၊ မင်းဘူး၊ မိတ္ထီလာ၊ မုံရွာ၊ မြင်းခြံ၊ မြိတ်၊ ရမည်းသင်း၊ ရေနံချောင်း၊ ရှမ်းပြည်၊ ရွှေဘို၊ သရက်၊ ဟင်္သာတနှင့် အင်းစိန် တို့သို့ ကူးစက် သွားသည်။ တောင်သူ လယ်သမား များက ရရာဓား၊ လေးမြား၊ တူမီး သေနတ်၊ နှစ်လုံးပြူး သေနတ်မှ အစ အင်းအိုင် လက်ဖွဲ့နှင့် ပီးဆေး စသည် တို့ကိုပါ သုံးကြသည်။ အရေးတော်ပုံကို ခေါင်းဆောင်သည့် ဆရာစံ ကလည်း သုပဏ္ဏက ဂဠုန်ရာဇာ ဆိုသော ဘွဲ့နှင့် ဘိသိက် သွန်း၍ နန်းသိမ်းပွဲ ကျင်းပ ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ ပြုလုပ်ခြင်းမှာ ပဒေသရာဇ် သြဇာ အရှိန်အဝါကို ဖန်တီး ယူပြီး အင်္ဂလိပ် အစိုးရကို တိုက်ခိုက်ရန် လက်နက် တခု အဖြစ် အသုံးချခြင်း ဖြစ်သည်။

အရေးတော်ပုံ တပ်သား များသည် အစိုးရ ပုလိပ် ဌာန များကို အသေခံ၍ ဝင်စီး ကြသည်။ ကျေးရွာ သူကြီးများ ထံမှ သေနတ် များကို

သိမ်းယူ ကြသည်။ ပွဲဦးထွက် ဖားရွှေကျော် တိုက်ပွဲနှင့် အလံတောင် တိုက်ပွဲ များတွင် အရေးတော်ပုံ တပ်သား များက အနိုင် ရခဲ့ ကြသည်။ အင်္ဂလိပ် အစိုးရ ဘက်မှလည်း အရေးတော်ပုံကို ရက်စက်စွာဖြင့် နှိမ်နင်းသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံရှိ ပုလိပ် တပ်ဖွဲ့ နှင့်ပင် မနိုင်၍ အိန္ဒိယမှ စစ်ပုလိပ် များကို ခေါ်ယူ အကူအညီ တောင်းခဲ့ ရသည်။ အရေးတော်ပုံကို အားပေးသည့် ကျေးရွာ အများအပြားကို အင်္ဂလိပ် အစိုးရက မီးရှို့ သေးသည်။ ရွာသူ ရွာသား များကို အစုလိုက် အပြုံလိုက် ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ထောင်ချခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်း များကိုလည်း ပြုလုပ် ခဲ့သည်။ တိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသော အရေးတော်ပုံ တပ်သား များ၏ ခေါင်းကို ဖြတ်၍ လူမြင်ကွင်းတွင် ပြထားခြင်း၊ ကျေးရွာ များတွင် အစိုးရ တပ်များက လက်နက် အင်အား ပြခြင်း စသည့် စိတ်ဓာတ် စစ်ဆင်ရေး နည်းများ ကိုလည်း သုံးသည်။ ထို့ပြင် ဘုန်းတော်ကြီး များထံ ချဉ်းကပ်၍ ရွှေပြည်အေး တရား ဟောခိုင်းပြီး လက်နက် ချအောင်လည်း သိမ်းသွင်း ခဲ့သည်။ အရေးတော်ပုံ အတွက် လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့် အမိန့် ထုတ်သော်လည်း လက်နက် ချသူတိုင်းကို လွတ်ငြိမ်းခွင့် မပေးပေ။ ဆရာစံ ကို ဖမ်းမိလျှင် ငွေငါးထောင် ပေးမည်ဟု ပထမ ကြေညာသည်။ ၁၉၃၁ ခု ဧပြီလ ရောက်သော် ငွေတသောင်း အထိ တိုးပေးမည်ဟု ကြေညာသည်။

အရေးတော်ပုံ ခေါင်းဆောင် ဆရာစံ ကို ၁၉၃၁ ခုနှစ် ဩဂုတ် လဆန်းတွင် ရှမ်းပြည်၊ နောင်ချို မြို့နယ် နောင်ကွမ်းရွာ အနီး၌ ဖမ်းမိ သွားသည်။ သီပေါမှ တဆင့် သာယာဝတီ ထောင်သို့ ပို့သည်။ ဗြိတိသျှ ဘုရင်အား တော်လှန် ပုန်ကန်မှုဖြင့် အမှု ဖွင့်ကာ အထူး ခုံရုံးဖြင့် စစ်ဆေးသည်။ ပြစ်မှု ထင်ရှားသည် ဆိုကာ သေဒဏ် ပေးသည့် စီရင်ချက်ကို ၁၉၃၁ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ချမှတ် လိုက်သည်။ ဆရာစံ နှင့် အပေါင်းပါ ခေါင်းဆောင် များကို သေဒဏ် ပေးသည့် အပြင် ဖမ်းမိသော အရေးတော်ပုံ တပ်သား အများအပြားကို တသက် တကျွန်း ကျခံ စေခဲ့သည်။ ၁၉၃၁ ခုနှစ် ဩဂုတ် လဆန်းတွင် ဆရာစံကို ဖမ်းမိ သော်လည်း အရေးတော်ပုံသည် ၁၉၃၂ ခုနှစ် မတ်လ အထိ ဆက်လက် ဖြစ်ပွား နေခဲ့သည်။

အရေးတော်ပုံ အတွင်း တောင်သူ လယ်သမား အမြောက်အမြား အသက် ဆုံးရှုံး ခဲ့ကြ ရသည်။ သို့သော် တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ တပ်သား များသည် ခေတ်မီ လက်နက်ကို ပိုင်ဆိုင်ပြီး ကမ္ဘာတွင် အင်အား အကြီးဆုံးဟု ဆိုသော ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့ အစိုးရအား တနှစ်ကျော် ကြာသည် အထိ အံတု ဖက်ပြိုင် စိန်ခေါ် နိုင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လက်နက်ချင်း မယှဉ် သာခြင်း၊ လူအင်အား မမျှခြင်း၊ အပြင်းအထန် နှိပ်ကွပ် ခံရခြင်း၊ ပြည့်စုံ၍ တိကျ ပြတ်သားသော နိုင်ငံရေး ဦးတည်ချက် မရှိခြင်း၊ စည်းကမ်းနှင့် စည်းလုံး အပိုင်း၌ အားနည်းခြင်း တို့ကြောင့် အရေးတော်ပုံ ကျဆုံး ခဲ့ရသည်။

အရေးတော်ပုံ ကျဆုံး သွားသော်လည်း အရေးတော်ပုံ ဖြစ်ပွား ပြီးနောက် အင်္ဂလိပ် အစိုးရက တောင်သူ လယ်သမားများ ထံမှ အခွန် လျှော့ကောက်သည့် အကျိုး ရရှိ ခဲ့သည်။ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး စိတ်ဓာတ်ကို ပိုမို ရှင်သန် ကြီးထွား စေသော အမြတ် ကိုလည်း ရခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသား တို့သည် အင်္ဂလိပ် နယ်ချဲ့ အစိုးရအား ရဲရဲတောက် တော်လှန်မည့် ခေါင်းဆောင်မျိုးကို များစွာ လိုလား တောင့်တ နေကြကြောင်း ကိုလည်း သိခွင့် ရခဲ့သည်။ လက်နက် အားကိုးဖြင့် ဖိနှိပ် သွေးစုတ် ချယ်လှယ် နေသော အင်္ဂလိပ် နယ်ချဲ့ အစိုးရကို လက်နက် ဖြင့်သာ တုန့်ပြန် ရင်ဆိုင် ရမည် ဆိုသော အယူအဆကို ရှင်သန် ကြီးထွား စေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ ဖြစ်ပွား ပြီးနောက် မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး လောကတွင် တောင်သူ လယ်သများ အရေးတော်ပုံထက် ပို၍ ပြင်းထန်သည့် တော်လှန်ရေးမျိုး လုပ်လိုသော မျိုးချစ် လူငယ်များက ခေါင်းဆောင် လာနိုင် ခဲ့ကြသည်။ (ဆရာစံ ကို ကြည့်ပါ။)

▪ - ¤ - ▪

ချောက်ရေနံမြေ သပိတ် (၁၉၃၈)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ချောက်ရေနံမြေ သပိတ် (၁၉၃၈)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ချောက်ရေနံမြေ သပိတ် (၁၉၃၈)

ချောက်ရေနံမြေ သပိတ်သည် ၁၉၃၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၈ ရက်နေ့တွင် စတင် ဖြစ်ပွားသည်။ ချောက်မြို့မှ စတင် ဖြစ်ပွား သောကြောင့် ချောက်ရေနံမြေ သပိတ်ဟု ထင်ရှားသည်။ သပိတ် စတင် ဖြစ်ပေါ်သည့် လတ်တလော အကြောင်းမှာ ဘီအိုစီ ကုမ္ပဏီမှ စက်ပြင် ဆရာ သခင် ခင် ခွင့်ယူသည့် ကိစ္စ ဖြစ်သည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ ညွှန်ကြားချက် အရ ရေနံချောင်းနှင့် ချောက် အလုပ်သမား အစည်းအရုံး အလုပ်အမှုဆောင် အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်ရန် ကိစ္စ ရှိ၍ သခင် ခင် ရှောင်တခွင် ခွင့်နှစ်ရက် တောင်းသည်။ ကုမ္ပဏီ မန်နေဂျာက ခွင့် တရက်သာ ပေးသည်။ သို့သော် သခင် ခင်က ခွင့် နှစ်ရက် ခံစားပြီး ၁၉၃၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၈ ရက်နေ့တွင် အလုပ် ပြန်ဝင်သည်။ ခွင့် တရက်ပေး သော်လည်း နှစ်ရက် ခံစား ခဲ့သည့် အတွက် ၁၅ ရက် အလုပ် မဆင်းရန် မန်နေဂျာက သခင် ခင်အား အပြစ် ပေးသည်။ ထိုစဉ်က ရေနံမြေ လုပ်သား တို့မှာ အမြဲတမ်း လုပ်သားများ မဟုတ်ဘဲ နေ့စား လရှင်းဖြင့် လုပ်ရ သူများ ဖြစ်သည်။ ရှောင်တခွင် ခွင့် အတွက်လည်း လုပ်ခ မရပေ။ ထိုသို့ နေ့စား လရှင်း လုပ်သား တဦးကို ၁၅ ရက် အလုပ် မဆင်းရန် အပြစ် ပေးခြင်းသည် များလွန်သည်။ ဖိနှိပ် ချုပ်ချယ် လွန်းသည်ဟု အလုပ်သမား ထုက ယူဆသည့် အတွက် မကျေမနပ် ဖြစ်ပြီး ထိုနေ့ တွင်ပင် သပိတ် မှောက်လိုက် ကြတော့သည်။ သို့သော် အခြေခံ အကြောင်းရင်း မှာမူ နယ်ချဲ့ အရင်းရှင် စနစ်ကြောင့် ရေနံ လုပ်သားထု ခံစား နေရသော အထွေထွေ မကျေနပ်မှုနှင့် မျိုးချစ်စိတ် တို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။

လုပ်အားခ နည်းသော်လည်း (ထိုစဉ်က ရေနံ လုပ်သား တဦး၏ တနေ့ လုပ်အားခမှာ ၁ ကျပ် ၅၀ ပြားမှ ၂ ကျပ် မျှသာ ဖြစ်သည်။) အလုပ်ချိန် များခြင်း၊ ဘ၀ အာမခံချက် မရှိခြင်း၊ လုပ်ငန်းခွင် သာယာမှု မရှိခြင်း၊ နေအိမ် တန်းလျား များမှာ ကျဉ်းမြောင်း၍ ကျန်းမာရေးနှင့် မညီညွတ်ခြင်း၊ အလုပ်သမား တို့၏ သက်သာ ချောင်ချိရေးနှင့် ကျန်းမာရေး အတွက် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း စသည် တို့မှာ အလုပ်သမား ထု၏ အထွေထွေ မကျေနပ် မှုများ ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်သည် တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ စည်းရုံး လှုံ့ဆော်မှုကြောင့် အလုပ်သမား ထုသည် မျိုးချစ် စိတ်များ ပို၍ နိုးကြား တက်ကြွ လာသည် နှင့်အမျှ အရင်းရှင် နယ်ချဲ့ တော်လှန်ရေး စိတ်ဓာတ်များ တိုးပွား လာချိန်လည်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော အထွေထွေ မကျေနပ် မှုများမှ ရသော ဘ၀ပေး အသိနှင့် နိုင်ငံရေး နိုးကြားမှုတို့ ပေါင်းစပ် လိုက်သော အခါ နယ်ချဲ့အရင်းရှင် ဆန့်ကျင်ရေး အုံကြွ ပေါက်ကွဲမှုကြီး ပေါ်ပေါက် လာရ တော့သည်။

ယင်း သပိတ်တွင် ရေနံ လုပ်သားနှင့် ဘီအိုစီ စာရေး ဝန်ထမ်း များလည်း ပါဝင် ကြသည်။ သပိတ်သည် ချောက်မှ တဆင့် ရေနံချောင်း၊ လမ်းရွာ၊ ရေနံချောင်း အထိ ကူးစက် သွားသည်။ နယ်ချဲ့ အရင်းရှင် အစိုးရနှင့် ကုမ္ပဏီ တို့ကလည်း နည်းမျိုးစုံဖြင့် သပိတ်ကို ဖြိုခွဲရန် ကြိုးစား ကြသည်။ သပိတ် သမားများကို ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ဒဏ်ခတ်ခြင်း၊ ထောင်ချခြင်း၊ အလုပ်ဖြုတ်ခြင်း၊ နေအိမ် တန်းလျား များမှ နှင်ထုတ်ခြင်း နည်းများကို သုံးသည်။ ဒေါက်တာ ဘမော်၏ ညွန့်ပေါင်း အစိုးရ ကလည်း စုံစမ်းရေး ကော်မတီ ဖွဲ့၍ ဆောင်ရွက် စေသည်။ သို့သော် ယင်း ကော်မတီတွင် ဘုရင်ခံ၏ အလိုကျ ပုဂ္ဂိုလ် များသာ ပါဝင်ပြီး ပြဿနာကို ပြေလည်အောင် ဖြေရှင်း ပေးနိုင်သည့် အာဏာလည်း မရှိ၍ ဘာမျှ မတတ် နိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ချောက်ရေနံမြေ သပိတ်မှာ တဖြည်းဖြည်းဖြင့် ရေရှည် သပိတ် အသွင်သို့ ကူးပြောင်း သွားသည်။ သပိတ် အတွင်း အလုပ်သမား ထု၏ တင်ပြ တောင်းဆိုချက် များကို ၁၁ လ ကြာသည့်တိုင် အရင်းရှင် ကုမ္ပဏီ ဘက်မှ ဖြေရှင်း မပေးသည့် အတွက် ရန်ကုန်သို့ ချီတက်ရန် ဆုံးဖြတ် လိုက်ကြသည်။ ထိုသို့ ရန်ကုန်သို့ ခရီးရှည် ချီတက်ရာမှ မြန်မာ့

လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသည့် ၁၃၀၀ ပြည့် အရေးတော်ပုံကြီးကို ထပ်ဆင့် ပေါ်ပေါက် စေခဲ့သည်။ (ထောင့် သုံးရာပြည့် အရေးတော်ပုံ ကိုလည်း ကြည့်ပါ။)

▪ - ¤ - ▪

ထန်းတပင် အရေးအခင်း (၁၉၄၆)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ထန်းတပင် အရေးအခင်း (၁၉၄၆)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ထန်းတပင် အရေးအခင်း (၁၉၄၆)

အင်းစိန်ခရိုင်၊ ထန်းတပင်မြို့တွင် ပြည်သူ့ရဲဘော် အချို့ စစ်ရေးပြသောကြောင့် အဖမ်းခံရသည်။ ပြည်သူ့ ရဲဘော်အချို့ ထိုသို့ အဖမ်းခံရသည်ကို မကျေနပ်၍ ၁၉၄၆ ခု၊ မေလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် အမျိုးသမီးများ အပါအဝင် ပြည်သူ့ ရဲဘော်များနှင့် တောင်သူ လယ်သမားများက စီတန်း လှည့်လည် ဆန္ဒပြကြရာ ပုလိပ်များက သေနတ်ဖြင့် ပတ်ခတ် သောကြောင့် လူသုံးဦး သေ၍ အချို့ ဒဏ်ရာ ရရှိသည့် အရေးအခင်း ဖြစ်သည်။

▪ - ¤ - ▪

ရေနံတွင်းတူး အလုပ်သမားများ သပိတ် (၁၉၁၅)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ရေနံတွင်းတူး အလုပ်သမားများ သပိတ် (၁၉၁၅)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ရေနံတွင်းတူး အလုပ်သမားများ သပိတ် (၁၉၁၅)

မြန်မာ နိုင်ငံရှိ ဘီအိုစီ (Burma Oil Co.) မြန်မာ့ ရေနံ ကုမ္ပဏီသည် ရေနံချောင်း၊ ရေနံ မြေရှိ ရေနံတွင်းများကို ခေတ်မီ နည်းစနစ်ဖြင့် တူးဖော်ရာတွင် အမေရိကန် တွင်းတူး သမားများကို ငှားရမ်း အသုံး ပြုခဲ့သည်။ အဆိုပါ အမေရိကန် တွင်းတူး သမား များက လုပ်ခ တိုးပေးရန် တောင်းဆိုသည့် အနေဖြင့် ၁၉၁၅ ခုနှစ်တွင် အလုပ် မလုပ်ဘဲ သပိတ်မှောက် ဆန္ဒ ပြကြသည်။ နောက်ဆုံး ဘီအိုစီ ကုမ္ပဏီ လိုက်လျော လိုက်သဖြင့် အမေရိကန် တွင်းတူး သမား များ၏ သပိတ် တိုက်ပွဲသည် အောင်မြင်မှု ရခဲ့သည်။ ဤသပိတ်သည် ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ နိုင်ငံတွင် ပထမဆုံး ပေါ်ပေါက်သည့် အလုပ်သမား သပိတ် ဖြစ်သည်။

▪ – ¤ – ▪

ရေနံချောင်း ဘီအိုစီ စာရေးများ သပိတ် (၁၉၁၇)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ရေနံချောင်း ဘီအိုစီ စာရေးများ သပိတ် (၁၉၁၇)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ရေနံချောင်း ဘီအိုစီ စာရေးများ သပိတ် (၁၉၁၇)

ရေနံချောင်းရှိ ဘီအိုစီ (BOC) ကုမ္ပဏီ စာရေး များက လစာ တိုးရန် လုပ်သက်ခွင့်နှင့် ရှောင်တခင်ခွင့် ပေးရန် တောင်းဆိုချက် များဖြင့် ၁၉၁၇ ခုနှစ်တွင် ဆင်နွှဲသော သပိတ် ဖြစ်သည်။ မြန်မာ တိုင်းရင်းသား စာရေး စာချီ များက ဦးဆောင် ဆင်နွှဲသော သပိတ် ဖြစ်သည်။ တောင်းဆိုချက် များကို ဘီအိုစီ ကုမ္ပဏီက လိုက်လျော သဖြင့် အောင်မြင်သော သပိတ် ဖြစ်သည်။

▪ - ¤ - ▪

သံလျင် ဘီအိုစီ ရေနံချက် စက်ရုံ အလုပ်သမားများ သပိတ် (၁၉၂၀)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "သံလျင် ဘီအိုစီ ရေနံချက် စက်ရုံ အလုပ်သမားများ သပိတ် (၁၉၂၀)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

သံလျင် ဘီအိုစီ ရေနံချက် စက်ရုံ အလုပ်သမားများ သပိတ် (၁၉၂၀)

အလုပ်သမား များ၏ လစာ တိုးပေးရေး ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ သံလျင်ရှိ ဘီအိုစီ (BOC) ရေနံချက် စက်ရုံ အလုပ်သမား များက ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဆင်နွှဲသော သပိတ် ဖြစ်သည်။ အလုပ်သမား များ၏ တောင်းဆိုချက် များကို ဘီအိုစီ ကုမ္ပဏီက လိုက်လျောရ သဖြင့် အလုပ်သမားများ ဘက်က အောင်ပွဲ ခံရသော သပိတ် ဖြစ်သည်။

▪ - ¤ - ▪

အမှုထမ်း ပေါင်းစုံ သပိတ် (၁၉၄၆)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြပဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "အမှုထမ်း ပေါင်းစုံ သပိတ် (၁၉၄၆)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

အမှုထမ်း ပေါင်းစုံ သပိတ် (၁၉၄၆)

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အပြီး စက္ကူပြူ အုပ်ချုပ်ရေး ခေတ်တွင် ပေါ်ပေါက် ခဲ့သော အင်္ဂလိပ် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး သပိတ်ကြီး ဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီခေတ် တလျှောက် နယ်ချဲ့ အစိုးရ၏ လက်ကိုင်တုတ် ဖြစ်သော ပုလိပ် အမှုထမ်း များက စ၍ ၁၉၄၆ ခု စက်တင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင် နယ်ချဲ့ အစိုးရကို သပိတ် မှောက်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ကြေးနန်း ဆက်သွယ်ရေးနှင့် စာတိုက် ဝန်ထမ်းများ၊ မီးရထား အလုပ်သမားများ၊ အစိုးရ ဗဟို ပုံနှိပ်တိုက်မှ ဝန်ထမ်းများ၊ ရေနံ အလုပ်သမားများ၊ ဆိပ်ကမ်း အုပ်ချုပ်ရေး အလုပ်သမားများ၊ ဌာန ပေါင်းစုံမှ စာရေး ဝန်ထမ်းများ၊ စက်ရုံ အလုပ်ရုံ အသီးသီးမှ အလုပ်သမားများ၊ ဝန်ထမ်းများ ပါသည့် အမှုထမ်း ပေါင်းစုံ သပိတ်ကြီး အဖြစ် ကျယ်ပြန့် သွားသည်။ ဤ သပိတ်ကြီးကို ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ဦးစီးသော ဖဆပလမှ ဝင်ရောက် ဦးဆောင်မှု ပေးခဲ့သည်။ သပိတ်ကြီး၏ တောင်းဆိုချက် များမှာ စက္ကူပြူ အုပ်ချုပ်ရေး ရုပ်သိမ်းပြီး လုံးဝ လွတ်လပ်ရေး အမြန်ဆုံး ပေးရန်နှင့် အထွေထွေ ကုန်ဈေးနှုန်းများ ချပေးရန်တို့ ဖြစ်သည်။ ဤ သပိတ်ကြောင့် နယ်ချဲ့ တို့၏ အုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရားကြီး ရပ်စဲလု နီးပါး ဖြစ်သွားသည်။ အကျိုး ကျေးဇူးမှာ ဘုရင်ခံ ဆာဟူးဘတ်ရန့်စ်က ဘုရင်ခံ၏ အမှုဆောင် အဖွဲ့ကို ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း အလိုကျ ဖွဲ့ခွင့် ပြုမည်ဟု စကား ကမ်းလှမ်း လာရသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၉၄၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ဒုတိယ ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် ပါဝင်သော ဘုရင်ခံ၏ အမှုဆောင် ကောင်စီ ပေါ်လာသည်။

သပိတ်ကြီးလည်း ၁၉၄၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၄ ရက်နေ့တွင် ရပ်စဲသွားသည်။

▪ - ¤ - ▪

ဘူလင်ဂျာပူး (၁၉၂၁)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြပဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဘူလင်ဂျာပူး (၁၉၂၁)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဘူလင်ဂျာပူး (၁၉၂၁)

ဘူလင်ဂျာပူး (Bullinger Pool) ဆိုသည်မှာ အင်္ဂလိပ် စကား ဖြစ်သည်။ ဆန်စပါး လက်ဝါးကြီးအုပ် ရောင်းဝယ်ရေး အသင်းကြီးကို ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီခေတ် အတွင်းက မြန်မာ့ အရောင်းအဝယ် လုပ်ငန်းကို ကြီးစိုး ခဲ့ကြသော ဗြိတိသျှ အရင်းရှင် ကြီးများပိုင် ကုမ္ပဏီ စာရင်းတွင် စတီးဘရားသား ကုမ္ပဏီ၊ အင်္ဂလို ဘားမား ကုမ္ပဏီ၊ အယ်လာမင်အာရကန် ကုမ္ပဏီ၊ ဘလုပ်ဘရားသား ကုမ္ပဏီ တို့မှာ ထင်ရှား ကြသည်။ ထိုကုမ္ပဏီ များက အရောင်းအဝယ် လုပ်ငန်း များကို ကုမ္ပဏီ တခုချင်း ချုပ်ကိုင် ထားရ ရုံနှင့် ကျေနပ် ရောင့်ရဲမှု မရှိ တော့ဘဲ မြန်မာ့ စီးပွားရေးတွင် အဓိက ကျသော ဆန်စပါး ရောင်းဝယ်ရေးကို ပို၍ လက်ဝါးကြီးအုပ် ချုပ်ကိုင် နိုင်ရန် အချင်းချင်း ပူးပေါင်းကာ ၁၉၂၁ ခုတွင် ဘူလင် ဂျာပူး ခေါ် ဆန်စပါး ရောင်းဝယ်ရေး လက်ဝါးကြီးအုပ် အသင်းကြီးကို တည်ထောင် လိုက်ကြသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဆန်စပါး ရောင်းဝယ်ရေးတွင် ဈေးနှုန်းချင်း တညီတညွတ်တည်း ဖြစ်စေရန် ထိန်းသိမ်း ပေးဖို့ဟု ဆိုသည်။ သို့သော် လက်တွေ့တွင် တောင်သူ လယ်သမားများ ထံမှ စပါး များကို မတန်တဆဈေး နှိမ်ဝယ်ယူပြီး အမြတ်တင် ရောင်းချ ကြသည်။ ဗြိတိသျှ အရင်းရှင်တို့ အကျိုး အတွက် ဈေးကစားခြင်း၊ ဈေးနှိမ်ခြင်းဖြင့် တောင်သူ လယ်သမား များတွင် နစ်နာ ခဲ့ရသည်။ ဗြိတိသျှ အရင်းရှင်ကြီးများ အကြံဖြင့် ဖွဲ့ထားသည့် အသင်းကြီး ဖြစ်သည့် အလျောက် မြန်မာ ပြည်သူ တို့၏ အကျိုးကို ဆန့်ကျင် ခဲ့သည်။ မြန်မာ့ စီးပွားရေးကို ဗြိတိသျှ အရင်းရှင်တို့ စိတ်ကြိုက် အမြတ်ထုတ် ချယ်လှယ် ခဲ့ပုံ၏ ထင်ရှားသော သာဓကလည်း

ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဘူလင်ဂျာပူး ခေါ် ဆန်စပါး လက်ဝါးကြီးအုပ် ရောင်းဝယ်ရေး အသင်းကြီး၏ ဈေးကစားမှု၊ ဈေးနှိမ်မှု တို့သည် ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပေါ်ပေါက် ခဲ့သော တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ ၏ အခြေခံ အကြောင်းရင်း တရပ် ဖြစ်တော့သည်။

▪ ‑ ¤ ‑ ▪

ဆရာစံ (၁၈၇၆ - ၁၉၃၁)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဆရာစံ (၁၈၇၆ - ၁၉၃၁)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ၏ ခေါင်းဆောင် သုပဏ္ဏက ဂဠုန်ရာဇာဘွဲ့ခံ ဆရာစံ (၁၈၇၆ - ၁၉၃၁)။

ဆရာစံ (၁၈၇၆ - ၁၉၃၁)

စစ်ကိုင်းတိုင်း ဒီပဲယင်း (တပယင်း) မြို့နယ် သရက်ကန် အရှေ့ရွာ ဇာတိ ဖြစ်သည်။ အဖ ဦးကျေးနှင့် အမိ ဒေါ်ဖက် တို့မှ ၁၈၇၆ ခု အောက်တိုဘာလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ညီအစ်ကို မောင်နှမ ငါးယောက် အနက် ဆရာစံမှာ အငယ်ဆုံး ဖြစ်သည်။ ငယ်နာမည် မောင်စံရှား ဖြစ်သည်။ ဒီပဲယင်း မြို့နယ် ဇာတိ ဖြစ်သော်လည်း ဆရာစံ အမြဲ နေထိုင်သော အရပ်မှာ မော်လမြိုင် ဘီလူးကျွန်း ချောင်းဆုံ မြို့နယ် ကမာမိုရွာ ဖြစ်သည်။ မြန်မာ ဓာတ်ဆေး ဆရာ တဦး ဖြစ်သည့် အလျောက် ဆေးကုခြင်း၊ ဗေဒင်ဟောခြင်း၊ ကျမ်းစာအုပ် ရေးခြင်းဖြင့် အသက် မွေးသည်။

အင်္ဂရိတ်ထိုးလည်း ဝါသနာ ပါသည်။ ရောဂါ လက္ခဏာ တို့၏ ဇစ်မြစ်ကို ပြဆိုသည့် လက္ခဏာဇု ကျမ်းနှင့် ဝိဇ္ဇာ သိပ္ပံ အင်္ဂုတ္တိုရကျမ်း တို့ကို ရေးသား ခဲ့သည်။ ဆေး ကုသသည့် အလုပ်ဖြင့် အသက် မွေးရင်း ဓမ္မရက္ခိတ အသင်းနှင့် သီရိဥတ္တမ အသင်းများ ဖွဲ့ကာ ဝံသာနု လုပ်ငန်း များကို လုပ်ကိုင် ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဂျီစီဘီအေ အသင်းနှင့် ဆက်သွယ် မိပြီး ကမာမို တိုက်နယ် ဂျီစီဘီအေ ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ်မှ မော်လမြိုင် ခရိုင် ဂျီစီဘီအေ ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်လာသည်။ ဦးချစ်လှိုင်နှင့် ဦးစိုးသိမ်း ဂျီစီဘီအေဟု နှစ်သင်း ကွဲသော အခါ ဦးစိုးသိမ်း ဂျီစီဘီအေ ဘက်သို့ ပါသွားသည်။ ဦးစိုးသိမ်း ဂျီစီဘီအေတွင် အမှုဆောင် အဖွဲ့ဝင်နှင့် စည်းရုံးရေးမှူး အဖြစ် ထင်ရှား လာသည်။

ဆရာစံက အင်္ဂလိပ် နယ်ချဲ့ အစိုးရအား လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရန် စိတ်အား ထက်သန် သော်လည်း ဦးစိုးသိမ်း ဂျီစီဘီအေက လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရန် အချိန် မကျ သေးဟု ယူဆ သောကြောင့် ဆရာစံသည် လျှို့ဝှက်၍ ဂဠုန် တပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့ကာ အင်္ဂလိပ် အစိုးရအား တော်လှန်ရန် ကြံစည် ခဲ့သည်။ ဦးစိုးသိမ်း ဂျီစီဘီအေ၏ စည်းရုံးရေးမှူး အဖြစ်ဖြင့် ရောက်ရှိရာ အရပ် တိုင်း၌ ဂဠုန် ဆရာစံဟု ခေါ်ကြသည်။ အင်္ဂလိပ် အစိုးရအား လူခွန် မြေခွန် မပေးရေး၊ သီးစားခ မပေးရေး၊ ချစ်တီးကုလား တို့၏ အကြွေးမဆပ်ရေး တို့ကို စည်းရုံး လှုံ့ဆော် ခဲ့သည်။ သို့သော် အင်္ဂလိပ် အစိုးရဘက်မှလည်း သီးစားခနှင့် အခွန်တော်များ ရရှိရေး အတွက် အကြမ်းဖက်၍ ဝရမ်း ကပ်ခြင်း၊ ကျွဲ နွားများနှင့် လှည်းများကို လေလံ ပစ်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်လာ၍ တောင်သူ လယ်သမားများ မခံမရပ်နိုင် ဖြစ်လာ ကြသည်။ ဤ အခြေအနေတွင် ဆရာစံက ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် သုပဏ္ဏက ဂဠုန်ရာဇာဘွဲ့ ခံယူလိုက်သည်။ အလံတောင်တွင် ဗုဒ္ဓရာဇာမြို့ နန်းတည်၍ ဘုရင် အဖြစ် ကြေညာခဲ့သည်။ ထို့နောက် နယ်ချဲ့ အင်္ဂလိပ် အစိုးရကို နာကျည်း နေသော တောင်သူ လယ်သမားများ ထုအား ခေါင်းဆောင်ကာ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ ကို ဆင်နွှဲခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်းတွင် နယ်ချဲ့ အင်္ဂလိပ် အစိုးရအား

လက်နက်ကိုင် တော်လှန်သည့် တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ ၏ ခေါင်းဆောင် အဖြစ် ထင်ရှားသည်။ ဆရာစံကို အင်္ဂလိပ် အစိုးရ ဘက်မှ ဖမ်းမိသော အခါ အင်္ဂလိပ် ဘုရင်အား တော်လှန် ပုန်ကန်မှုဖြင့် အမှုဖွင့် စစ်ဆေးသည်။ ထို့နောက် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု ဆိုကာ ၁၉၃၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် သေဒဏ် ပေးခဲ့သည်။ (တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ ကိုလည်း ကြည့်ပါ။)

▪ - ¤ - ▪

ကိုးဆယ့်တစ်ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး (၁၉၃၇ - ၁၉၄၂)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ကိုးဆယ့်တစ်ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး (၁၉၃၇ - ၁၉၄၂)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကိုးဆယ့်တစ်ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး (၁၉၃၇ - ၁၉၄၂)

မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရ ဥပဒေ ၁၉၃၅ ခုနှစ် အရ ဗြိတိသျှ အစိုးရက မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပေးသော အုပ်ချုပ်ရေး ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ခေါ် အမတ်များက အုပ်ချုပ်ရေး ဌာနပေါင်း ၉၁ ဌာနကို စီမံ အုပ်ချုပ်ခွင့် ရသောကြောင့် ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးဟု ခေါ်သည်။ ယင်း အုပ်ချုပ်ရေးသည် ၁၉၃၇ ခု ဧပြီလ ၁ ရက်နေ့မှ စသည်။ ဤအုပ်ချုပ်ရေးသစ်နှင့် အတူ မြန်မာနိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ် လိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ယခင်က ကဲ့သို့ အိန္ဒိယ နိုင်ငံ၏ ပြည်နယ် တခု မဟုတ်တော့ဘဲ ဗြိတိသျှ အစိုးရက တိုက်ရိုက် အုပ်ချုပ်သော နိုင်ငံ ဖြစ်လာသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံ အစိုးရ မှာလည်း အိန္ဒိယ ဗဟို အစိုးရ၏ လက်အောက်ခံ မဟုတ်တော့ဘဲ ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏ လက်အောက်ခံ အစိုးရ ဖြစ်သည်။

အုပ်ချုပ်ရေး ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ဗြိတိသျှ အစိုးရခန့် အင်္ဂလိပ် ဘုရင်ခံ တဦး ဥပဒေပြု လွှတ်တော် ခေါ် ပါလီမန်နှင့် ကက်ဘိနက် ခေါ် ဝန်ကြီး အဖွဲ့တို့ ရှိလာသည်။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တွင် အထက် လွှတ်တော်နှင့် အောက်လွှတ်တော်တို့ ပါဝင်သည်။ ဘုရင်ခံကို ကူညီရန် အတိုင်ပင်ခံ ဝန်ကြီး သုံးဦး၊ ဘဏ္ဍာရေး အတိုင်ပင်ခံ ဝန်ကြီး တဦးနှင့် ရှေ့နေချုပ် တဦး တို့ကိုလည်း ဘုရင်ခံ၏ သဘောဖြင့် တိုက်ရိုက် ခန့်ထားခွင့် ပြုထားသည်။

အတိုင်ပင်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ လွှတ်တော် နှစ်ရပ်စလုံးသို့ လည်းကောင်း၊ လွှတ်တော်မှ ဖွဲ့ထားသော ကော်မတီများသို့ လည်းကောင်း တက်ရောက် ဆွေးနွေးခွင့် ရှိသည်။ မဲ ပေးခွင့်မရ။

အောက် လွှတ်တော်တွင် ဆန္ဒမဲ ပေးခွင့် ရှိသူ ပြည်သူတို့က ရွေးကောက် တင်မြှောက် ပေးသော ပြည်သူ့ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၁၃၂ ဦး ရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ မွန်၊ မြန်မာ၊ ရခိုင် တိုင်းရင်းသား ကိုယ်စားလှယ် ၉၁ ဦး၊ ကရင် တိုင်းရင်းသား ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦး၊ စက်မှု လက်မှုနှင့် ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းများမှ ကိုယ်စားလှယ် ၁၁ ဦး၊ အိန္ဒိယ အမျိုးသား ကိုယ်စားလှယ် ရှစ်ဦး၊ ဥရောပ တိုက်သား များ၏ ကိုယ်စားလှယ် သုံးဦး၊ အင်္ဂလိပ် - မြန်မာ ကပြား များ၏ ကိုယ်စားလှယ် နှစ်ဦး၊ အိန္ဒိယ အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ် နှစ်ဦး၊ အိန္ဒိယ မဟုတ်သော အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ် နှစ်ဦး၊ ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်မှ ကိုယ်စားလှယ် တဦးတို့ ဖြစ်ကြသည်။ အောက် လွှတ်တော်၏ သက်တမ်းမှာ ငါးနှစ် ဖြစ်သည်။ အထက် လွှတ်တော်တွင် အဖွဲ့ဝင် ၃၆ ဦး ရှိရာ ၁၈ ဦးကို ဘုရင်ခံက ရွေးသည်။ ကျန် ၁၈ ဦးကို အောက် လွှတ်တော်က ရွေးပေး ရသည်။ အထက် လွှတ်တော်၏ သက်တမ်းမှာ ခုနစ်နှစ် ဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီး အဖွဲ့တွင် အစိုးရ ဖွဲ့နိုင်သော နိုင်ငံရေး ပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်သည် ဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်ရသည်။ ကျန်ဝန်ကြီး ကိုးဦးကို ဘုရင်ခံက ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် တိုင်ပင်၍ ခန့်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေး ဖွဲ့စည်းပုံ အရ တိုးတက်မှု ရှိလာသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အရ တိုးတက် လာသော်လည်း ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးကို ကြည့်မည် ဆိုလျှင် အရေးကြီးသော ကာကွယ်ရေး ဌာန၊ ဘဏ္ဍာရေး ဌာန၊ နိုင်ငံခြားရေး ဌာန၊ ကချင်၊ ကယား၊ ချင်း၊ ရှမ်း စသော သီးသန့် နယ်မြေများ အုပ်ချုပ်သည့် ဌာန၊ အိုင်စီအက် Indian Civil Service ခေါ် အိန္ဒိယ ပဋိညာဉ်ခံ ရာထူး ခန့်ထားရေး၊ ခရစ်ယာန် သာသနာနှင့် သာသနာပြု လုပ်ငန်းများ စောင့်ရှောက် ကာကွယ်ရေး၊ အင်္ဂလိပ် ကုမ္ပဏီ များနှင့် ကုန်ပစ္စည်းများ စောင့်ရှောက် ကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်း များကို ဘုရင်ခံက ချုပ်ကိုင် ထားသည်။ ပြည်သူ့ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် တို့က

ကျန်းမာရေး၊ စာတိုက်နှင့် ကြေးနန်း၊ ပညာရေး၊ တရားရေး၊ လယ်ယာနှင့် သစ်တော၊ လမ်းပန်း ဆက်သွယ်ရေး၊ အကောက်ခွန်၊ အိုးအိမ်နှင့် ပြည်သူ့ လုပ်ငန်း စသော ၉၁ ဌာန ကိုသာ စီမံ အုပ်ချုပ်ခွင့် ရကြသည်။ ဘုရင်ခံသည် အထက် ဖော်ပြပါ အရေးကြီးသော ခုနစ် ဌာနကို ကိုင်ထား သည့်ပြင် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်မှ ဆုံးဖြတ်ချက် များကို ဗီတို Veto အာဏာဖြင့် ပယ်ဖျက် နိုင်သည်။ ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် တို့ဖြင့် ဖွဲ့ထားသော ပြည်သူ့ လွှတ်တော် ကိုလည်း ရုပ်သိမ်း နိုင်သည်။ ဝန်ကြီး အဖွဲ့ ကိုလည်း ဖျက်သိမ်း နိုင်သည်။ အခြေအနေက တောင်းဆိုလျှင် အရေးပေါ် ဥပဒေများ ထုတ်ပြန်၍ ဘုရင်ခံ တဦး တည်း၏ သဘောဖြင့် တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ် ခွင့်လည်း ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အထက် လွှတ်တော်နှင့် အောက် လွှတ်တော်မှာ ဟန်ပြ သဘော လောက်သာ ဖြစ်ပြီး အချုပ်အခြာ အာဏာသည် ဘုရင်ခံ ၌သာ တည်လေသည်။ ဘုရင်ခံ မှာလည်း ဗြိတိသျှ အစိုးရကို ကိုယ်စားပြုသူ၊ ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏ အမိန့်ကို နာခံ ရသူ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ် အာဏာသည် မြန်မာ နိုင်ငံ တွင်း၌ လည်းကောင်း၊ မြန်မာ တိုင်းရင်းသား တို့၌ လည်းကောင်း၊ မရှိဘဲ ဗြိတိသျှ နိုင်ငံ၊ ဗြိတိသျှ ဘုရင်နှင့် ပါလီမန် တို့၌သာ ရှိနေ ပေသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံ လွှတ်တော်၏ အာဏာ မှာလည်း ဗြိတိသျှ တို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို မထိပါး နိုင်ပေ၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စီမံရေးရာ များကို လက်တွေ့ ကြီးကြပ် ကွက်ကဲ ရသူ တို့မှာလည်း အင်္ဂလိပ် လူမျိုး အတွင်းဝန်များ ဖြစ်သည်။ ယင်း အတွင်းဝန် တို့က ဝန်ကြီးနှင့် သဘော ကွဲလွဲလျှင် ဘုရင်ခံနှင့် တိုက်ရိုက် ဆက်သွယ် နိုင်သည်။

၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးမှာ ဒိုင်အာခီနှင့် စာလျှင် ရာထူးများ တိုးချဲ့ သတ်မှတ် ပေးရုံမှ လွဲ၍ ထူးခြားမှု မရှိ လှပေ။ အသွင် သဏ္ဌာန် အဆောင်အယောင် အားဖြင့် ဒိုင်အာခီထက် ခန့်ညား သော်လည်း အနှစ်သာရ အားဖြင့် ကွာခြားခြင်း မရှိပေ။ ဒိုင်အာခီ အကြီးစားပင် ဖြစ်တော့သည်။ တောင်တန်းနှင့် မြေပြန့် ကိုလည်း ခွဲထား သေးသည်။ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးသည် မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင် တို့အား ဝန်ကြီး ရာထူး အလှည့်ကျ ပေးနိုင် ရုံမှ တပါး နိုင်ငံနှင့် လူမျိုး အတွက် အခြား ထိရောက်သော အကျိုး မပြု နိုင်ပေ။ ပြည်သူ့ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်

တို့မှာ အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံး လုပ်နည်း များနှင့် ရင်းနှီးခွင့် ရပြီး အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံ အလေ့အကျင့် ရရုံမှ တပါး အချုပ်အခြာ အာဏာ မပိုင် သောကြောင့် မြန်မာတို့ အဖို့ ကိုယ့်ကြမ္မာ ကိုယ်ဖန်တီးခွင့် မရသည့် အုပ်ချုပ်ရေး မျိုးသာ ဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့ တောင်းဆို ခဲ့ကြသော ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး နှင့်လည်း များစွာ အလှမ်း ဝေးနေ သေးသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစဉ်က မြန်မာ နိုင်ငံရေး လောက၌ ထင်ရှားသော တို့ဗမာ အစည်းအရုံးက ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင် ကန့်ကွက် ခဲ့သည်။ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး ခေတ်သည် ၁ - ၄ - ၁၉၃၇ မှ ၁၀ - ၁၂ - ၁၉၄၂ အထိ ဖြစ်သည်။

▪ - ¤ - ▪

ဆိုင်မွန် ကော်မရှင် (Simon Commission)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဆိုင်မွန် ကော်မရှင် (Simon Commission)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဆိုင်မွန် ကော်မရှင် (Simon Commission)

ဗြိတိသျှ အစိုးရက အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ပေးစဉ်က ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး ဆယ်နှစ် ပြည့်လျှင် ၎င်း အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်ကို ပြန်လည် စစ်ဆေး သုံးသပ်မည် ဆိုသော အချက် တချက် ပါသည်။ လက်တွေ့ တွင်လည်း ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေးကို အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာ ပြည်သူ လူထု အများစုက မကြိုက်၍ သပိတ်မှောက် ဆူပူ နေကြသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ် ရန်လည်း ဗြိတိသျှ တို့တွင် အကြံ ရှိလာသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ နိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ် လိုသည့် အကြံကို အကောင်အထည် ဖော်ရန် ရှေ့ပြေး ဆောင်ရွက်ချက် အနေဖြင့် ဗြိတိသျှ ပါလီမန်က ဖွဲ့ပေးသော ကော်မရှင် ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင် အဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင် ခုနှစ်ဦး ရှိပြီး ဆာဂျွန် ဆိုင်မွန်က (Sir John Simon) ခေါင်းဆောင် သောကြောင့် ဆိုင်မွန် ကော်မရှင်ဟု တွင်သည်။ ကော်မရှင်ကို ၁၉၂၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့သည်။ တာဝန်မှာ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် မည်သည့် ချို့ယွင်းချက်များ ရှိ၍ မည်သို့ ပြုပြင် ပေးရမည်ကို အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံ များသို့ သွားရောက် စုံစမ်း စစ်ဆေး အစီရင် ခံရန် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကော်မရှင်သည် ၁၉၂၉ ခု ဖေဖော်ဝါရီလ အတွင်း မြန်မာ နိုင်ငံ၌ စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ် ခဲ့သည်။ မြန်မာ နိုင်ငံ ဒိုင်အာခီ လွှတ်တော် မှလည်း အမတ် ခုနှစ်ဦး ပါသော တွဲဖက် စုံစမ်းရေး ကော်မတီ ဖွဲ့၍ ကော်မရှင်၏ စုံစမ်း စစ်ဆေးရေး လုပ်ငန်း များကို ကူညီ ခဲ့သည်။ ဂျီစီဘီအေ အသင်း များနှင့် ပြည်သူ လူထု အများစုက

ဆိုင်မွန် ကော်မရှင်ကို သပိတ် မှောက်ပြီး အစစ်ဆေး မခံ ကြပေ။ ထို့ကြောင့် ဗြိတိသျှ လိုလားသူ လူနည်းစု ကိုသာ စစ်ဆေး၍ ပြန်သွား ရသည်။

စာမျက်နှာ ၇၀၀ ရှိသော ကော်မရှင်၏ အစီရင်ခံစာ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် မေလ အတွင်း ထွက်လာသည်။ အစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာရော အိန္ဒိယပါ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် မတန်သေးဟု ဆိုထားသည်။ ထို့ပြင် အင်္ဂလိပ် တို့တွင် မူလကပင် အကြံ ရှိခဲ့သည့် အတိုင်း မြန်မာ နိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ်၍ ဒိုင်အာခီထက် တဆင့် သာသော အုပ်ချုပ်ရေးမျိုး တီထွင် ပေးသင့် ကြောင်းလည်း ထောက်ခံ တင်ပြ ထားသည်။ ထိုသို့ ဆင်မွန် ကော်မရှင်က မြန်မာ နိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ် သင့်ကြောင်း ထောက်ခံ တင်ပြ လိုက်သဖြင့် မြန်မာ နိုင်ငံသည် အိန္ဒိယမှ ခွဲလိုက် ရမည်လော၊ တွဲနေရ မည်လော ဟူသော ပြဿနာ ပေါ်လာ တော့သည်။ ဆိုင်မွန် ကော်မရှင်က မြန်မာ နိုင်ငံ အတွက် ခွဲရေး - တွဲရေး ပြဿနာကို မွေးပေး လိုက်သောကြောင့် ဒိုင်အာခီခေတ် ကုန်ခါနီး မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး လောကတွင် အဆူ ပွက်ဆုံး ပြဿနာမှာ ခွဲရေး - တွဲရေးပင် ဖြစ်တော့သည်။ (ခွဲရေး - တွဲရေး ကိုလည်း ကြည့်ပါ။)

▪ - ¤ - ▪

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး (၁၉၃၀)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "တို့ဗမာ အစည်းအရုံး (၁၉၃၀)" ကို ပြန်လည် မွမ်းမံ ဖော်ပြ လိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး (၁၉၃၀)

နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး၊ အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးနှင့် ဆိုရှယ်လစ်ရေး တို့တွင် ရှေ့တန်းမှ ပါဝင် ခဲ့သော တို့ဗမာ အစည်းအရုံးကြီးကို ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် မေလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် စတင် ဖွဲ့သည်။ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်သည် မြန်မာ တိုင်းရင်းသား တို့၏ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး တပ်ဦး သဖွယ် ဖြစ်သော ဂျီစီဘီအေ အသင်းကြီး အစိတ်စိတ် အမွှာမွှာ ကွားပြား နေသော အချိန် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး တိုက်ပွဲ အတွက် ထိထိရောက်ရောက်နှင့် စွမ်းစွမ်းတမံ ဆောင်ရွက်မည့် အဖွဲ့အစည်း မျိုးကို အခြေအနေက တောင်းဆို နေချိန် ဖြစ်သည်။ ထို အခြေအနေတွင် သခင် ဘသောင်းက ဦးဆောင်၍ မျိုးချစ် လူငယ် တစုက မြန်မာ တိုင်းရင်းသား တို့၏ ဇာတိသွေး ဇာတိမာန်ကို လှုံ့ဆော် ပေးပြီး တိကျ ပြတ်သားသော ဝါဒ လမ်းစဉ်ဖြင့် လွတ်လပ်ရေး အတွက် တိုက်ပွဲဝင်မည့် အဖွဲ့အစည်း တခု ဖွဲ့စည်းရန် ကြံစည် ကြသည်။ အကြံရသည့် အတိုင်း ဆွေးနွေး တိုင်ပင်မှု များလည်း လုပ်ကြသည်။

၁၉၃၀ ခုနှစ် မေလ ၂၆ ရက်နေ့ မှစ၍ ဖြစ်ပွား လာသော ကုလား - ဗမာ လူမျိုးရေး အဓိက ရုဏ်းသည် စေ့စပ် ပြေငြိမ်း သွားသော်လည်း မြန်မာ လူငယ် များ၏ စိတ်ဓာတ်တွင် မျိုးချစ်စိတ်၊ တို့ဗမာ ဟူသော စိတ်များ စွဲမြဲ ကျန်ရစ် ခဲ့လေသည်။

ကုလား - ဗမာ အဓိက ရုဏ်းကို အကြောင်း ပြု၍ မျိုးချစ်စိတ် ထက်သန် လွန်းသော မြန်မာ လူငယ် အချို့သည် ဗိုလ်တထောင် အားကစား ကွင်းတွင် မြန်မာ လူငယ် များ၏ အစည်းအဝေး တခုကို ကျင်းပ ခဲ့ကြသည်။ ထိုအစည်းအဝေးမှ စတင်၍ "တို့ဗမာ … တို့ဗမာ …" ဟူသော အာမေဋိတ် သံကို ပြုကာ လက်ရုံး ဆန့်တန်းပြီး ကြွေးကြော် ခဲ့ကြသည်။

ဗိုလ်တထောင် အားကစား ကွင်းမှ စတင် ကြွေးကြော် လိုက်သော "တို့ဗမာ" ဟူသည့် အသံသည် မကြာမီ မြန်မာပြည် တဝှမ်းသို့ ပျံ့နှံ့ သွားတော့သည်။ ထိုအချိန်တွင် "တို့ဗမာ အစည်းအရုံး" ဟူ၍ ဖွဲ့စည်းခြင်း မရှိသေး။ ကိုဘသောင်း (တက္ကသိုလ်မှ နည်းပြဆရာ)၊ ကိုလှဘော် (ဓာတုဗေဒ ဆရာ)၊ ကိုထွန်းစိန် (တက္ကသိုလ်မှ သင်္ချာနည်းပြ ဆရာ)၊ ကိုအုန်းခင် စသည့် လူငယ် များ၏ စုစည်း မိခြင်းသာ ဖြစ်လေသည်။ ထိုလူငယ် များသည် ကုလား - ဗမာ ရိုက်ပွဲကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံပြု စာစဉ် ၁၊ ၂၊ ၃ ဟူ၍ ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေ လိုက်သည်။ ထိုအမှတ် ၁ စာစဉ်တွင်

ဗမာပြည်သည် တို့ပြည်
ဗမာစာသည် တို့စာ
ဗမာစကားသည် တို့စကား
ဗမာပြည်ကို ချစ်ပါ
ဗမာစာကို ချီးမြှင့်ပါ
ဗမာစကားကို လေးစားပါ

ဟူ၍ အစချီ ထားကာ စာတမ်း၏ ခေါင်းစီးကို "တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ တိုက်တွန်းချက်" ဟု ဖော်ပြ ထား၏။ ထိုစာတမ်းကို ထုတ်ဝေ ပြီးသည့် နေ့မှ စ၍ "တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၊ ခြံအမှတ် ၃၃၊ ရေတာရှည်လမ်း၊ ဗဟန်းရပ်၊ ရန်ကုန်မြို့" ဟူသော လိပ်စာကို ဖော်ပြ လိုက်သည်။ သို့သော် အစည်းအရုံး ကိုမူ လုံးဝ ဖွဲ့စည်းခြင်း မပြု နိုင်သေး။

ကုလား - ဗမာ ရိုက်ပွဲ ပြီး၍ ၁၉၃၂ ခု နယုန်လ လောက်တွင် မန္တလေးမှ ဝိုင်အမ်ဘီ ဆရာတင်နှင့် သခင် လူငယ်များ ဖြစ်လာ ကြမည့် တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ဝင်များသည် ရန်ကုန် မြို့တွင် တွေ့ဆုံ ကြကာ "နောင်

ဥဒါန်း ဘယ်မကြေစရာ" အစချီ ထားသည့် တို့ဗမာ သီချင်း ကို စပ်ဆို လေသည်။ စပ်ဆိုပြီး မကြာမီ ဝါဆို လပြည့်ကျော် ၁၁ ရက် ညနေတွင် ရွှေတိဂုံ ဘုရား ကုန်းတော် အနောက်မြောက် ထောင့်ရှိ "ဦးစံဒွန်း - ဒေါ်နှစ်" တန်ဆောင်းကြီး၌ တို့ဗမာ သီချင်း ကို တူရိယာ များနှင့် တွဲဖက်ကာ သီဆိုသော အခမ်းအနားကို ကျင်းပ ကြသည်။ ထို့နောက် ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်သို့ သွားရောက်၍ သီဆို ကြသည်။ မြစ်ဝ ကျွန်းပေါ် ဒေသ များနှင့် မြန်မာပြည် အရပ်ရပ်သို့ လှည့်၍လည်း တို့ဗမာ သီချင်းကို သီဆို ကြသည်။

ထို့နောက် ဘီအေအေ ကစား ကွင်းတွင် ကျင်းပသည့် အင်္ဂလိပ် - မြန်မာ ဘောလုံး ပွဲတွင် သခင် လူငယ် များသည် တို့ဗမာ သီချင်း ကို နှစ်ကြိမ် တိုင်တိုင် သီဆို၍ အားပေး ကြရာ ခြောက်ဂိုး နှစ်ဂိုးဖြင့် မြန်မာ ဘောလုံး အသင်းက အင်္ဂလိပ် ဘောလုံး အသင်းကို အနိုင် ရရှိ သွားလေသည်။ ၁၉၃၁ ခုနှစ်ထုတ် တက္ကသိုလ် မဂ္ဂဇင်းတွင် တို့ဗမာ သီချင်း ကို ဖော်ပြ ပေးသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံတွင် မည်သည့် အဖွဲ့အစည်း မဆို၊ အဖွဲ့အစည်း တည်ထောင် ပြီးကြ မှသာ အဖွဲ့အစည်း၏ သီချင်းကို စပ်ဆို သီကုံးလေ့ ရှိသည်။ (ဥပမာ - အာရှ လူငယ် အစည်းအရုံး၊ ဗမာ့ ဝန်ထမ်း အဖွဲ့) သို့သော် တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ကြီးသည်ကား အစည်းအရုံးကို မဖွဲ့မီ၊ အစည်းအရုံး၏ သီချင်းက နာမည် အရင်ကြီး လေသည်။

၁၉၃၃ ခုနှစ် ရောက်သော အခါ ဒိုင်အာခီ ဥပဒေပြု လွှတ်တော် အတွက် ရွှေဘို အရှေ့ပိုင်း မဲဆန္ဒနယ်မှ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် လစ်လပ်၍ ကြားဖြတ် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရာ တို့ဗမာ အစည်းအရုံးမှ သခင် ဘသောင်း ဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ အတွက် ရွှေဘိုတွင် တရား ဟောရာမှ တို့ဗမာ အစည်းအရုံးကို ပို၍ လူသိ များလာသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ပြီးသော အခါ တို့ဗမာ အစည်းအရုံးမှ သခင် လူငယ် များကို ရွှေဘိုမှ ၂၄ နာရီ အတွင်း ထွက်သွား ရမည်ဟု အာဏာပိုင် တို့က အမိန့် ထုတ်သည်။ အမိန့်ကို မနာခံ၍ သခင် လူငယ် များကို ဖမ်းသော အခါ တို့ဗမာ အစည်းအရုံးမှာ ပို၍ ထင်ရှား လာသည်။ ဤသို့ဖြင့်

ပထမ စိတ်ကူး၊ ထို့နောက် ကြေညာ စာတမ်း၊ သီချင်း တို့ဖြင့် စခဲ့ ရသော တို့ဗမာ အစည်းအရုံးသည် ၁၉၃၅ ခုနှစ် ရောက်သော အခါ ပထမ အကြိမ်မြောက် ပြည်လုံးကျွတ် ညီလာခံကို ရေနံချောင်း မြို့၌ ကျင်းပ နိုင်သည် အထိ အောင်မြင်မှု ရလာသည်။

၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၃၅ ခုနှစ် အတွင်း တို့ဗမာ အစည်းအရုံးကို ပြုစု ပျိုးထောင် ပေးခဲ့ သူများမှာ သခင် ဘသောင်း၊ သခင် ကျော်ထွန်းစိန်၊ သခင် ညီ၊ သခင် ဗတင်၊ သခင် တင်စိန်၊ သခင် တင် (ဝိုင်အမ်ဘီ)၊ သခင် ထွန်းအုပ်၊ သခင် ထွန်းရွှေ၊ သခင် ဗစိန်၊ သခင် ဘရီ၊ သခင် ဘိုးနီ၊ သခင် မောင်မောင်တိုး၊ သခင် လေးမောင်၊ သခင် လှဘော်၊ သခင် သာဒိုး၊ သခင် သိန်းမောင်၊ သခင် သိန်းဟန်၊ သခင် ဟန်၊ သခင် အုန်းခင်၊ သခင်း အုန်းဖေ စသူတို့ ဖြစ်ကြသည်။

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ အမျိုးသားရေး ဆိုင်ရာ ကြွေးကြော်သံမှာ -

ဗမာပြည်သည် .... တို့ပြည်
ဗမာစာသည် .... တို့စာ
ဗမာစကားသည် .... တို့စကား
တို့စာကို .... ချီးမြှင့်ပါ
တို့စကားကို လေးစားပါ

ဟူ၍ ဖြစ်ပြီး စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ ကြွေးကြော်သံမှာ -
ဗမာဆိုင်များ တည်ကြကုန်လော့
ဗမာဆိုင်၌ ဝယ်ကြကုန်လော့
ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ ဆောင်ပုဒ် များမှာမူ -
လာမည့်ဘေး .... ပြေးတွေ့
ဘေးနဲ့ကြုံ .... ရဲဂုဏ်ပြ
သေလျှင်မြေကြီး .... ရှင်လျှင်ရွှေထီး

ကြောက်လွဲ .... ရဲမင်းဖြစ်
ကြောက်မွေးပါ .... ဇာဂနာနဲ့နုတ်
ကျွန်ဘဝကို .... စက်ဆုတ်ကြ
ဒါတို့ပြေ .... ဒါတို့မြေ

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံးသည် အထက်ပါ ကြွေးကြော်သံ များဖြင့် လုပ်သား ပြည်သူ တို့၏ ဇာတိသွေး ဇာတိမာန် တက်ကြွ လာစေရန် လှုံ့ဆော် ပေးခဲ့သည်။

မြန်မာ နိုင်ငံ၏ အရှင် သခင် အစစ်အမှန်သည် မြန်မာ တိုင်းရင်းသား တို့သာ ဖြစ်သည်၊ ဖြစ်ရ မည်ဟု အားတင်း ပေးသည့် အနေဖြင့် တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ဝင်များ၏ အမည် ရှေ့တွင် သခင် ထည့်၍ ခေါ်ခဲ့ ကြသည်။ ဤသို့ သခင် တပ်၍ ခေါ်ခြင်း အားဖြင့် ကိုယ့်မင်းကိုယ့်ချင်း ဘဝဖြင့် နေခဲ့ ရသည်ကို ပြန်လည်၍ သတိ ရစေပြီး သခင်စိတ် ပေါက်စေရန် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးကို သခင် အစည်းအရုံး ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သခင် အဖွဲ့ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ ဝါဒကို သခင် ဝါဒ ဟူ၍ လည်းကောင်း ရေးကြ ပြောကြသည်။

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ အလံမှာ အဝါ၊ အစိမ်း၊ အနီ သုံးရောင်ခြယ် အလယ်တွင် တူတံစဉ် ပါသည်။ အဝါရောင်သည် ဘာသာ သာသနာနှင့် ပညာ တိုးပွားအောင် ဖော်ဆောင်၍၊ အစိမ်းရောင်သည် ဆန်ရေ စပါး ပေါကြွယ်ဝ စေရမည်ဟု အဓိပ္ပာယ် ဆောင်ကာ၊ အနီရောင်သည် ရဲရင့်ခြင်းကို ရည်ညွှန်း ပါသည်။

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ ပထမ ရည်မှန်းချက်မှာ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် လုံးဝ လွတ်လပ်ရေး ဖြစ်သည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံး စတင် ထူထောင် စဉ်က အမျိုးသားရေးကို အခြေခံ ခဲ့သော်လည်း ၁၉၃၆ ခုနှစ် မှစ၍ ဆိုရှည်လစ် ဝါဒကို လက်ခံ ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးသည် အတိုးတက်ဆုံးနှင့် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး စိတ်ဓာတ် အပြင်းထန်ဆုံး အစည်းအရုံး အဖြစ် ထင်ရှား ခဲ့သည်။ ဆိုရှည်လစ် ဝါဒကို လက်ခံ လာသည် နှင့်အမျှ တောင်သူ လယ်သမားနှင့် အလုပ်သမား

လူတန်းစား တို့၏ အရေးပါပုံကို လက်ခံ အသိအမှတ် ပြုပြီး ယင်းလူတန်းစား နှစ်ရပ်ကို ပထမဆုံး စနစ်တကျ စတင် စည်းရုံး ခဲ့သည့် အစည်းအရုံးလည်း ဖြစ်သည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံးကြီးက ဦးဆောင်၍ ဗမာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ တောင်သူ လယ်သမား အစည်းအရုံးနှင့် ဗမာနိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ အလုပ်သမား အစည်းအရုံး တို့ကို ထူထောင် ပေးခဲ့သည်။ ခေတ်ပညာတတ် လူငယ် တို့က ခေါင်းဆောင် သောကြောင့် အတက် အကြွဆုံးနှင့် အလှုပ် အရှားဆုံး ဖြစ်သည် အလျောက် အင်္ဂလိပ် အစိုးရ၏ အငြိုငြင် ခံရဆုံး အဖိနှိပ် ခံရဆုံး အစည်းအရုံးလည်း ဖြစ်သည်။

ခေတ်ပညာတတ် လူငယ် များက မိမိတို့ ကိုယ်ကျိုးကို စွန့်ကာ အနစ်နာခံ၊ ထောင်ကျ ခံ၍ နိုင်ငံနှင့် လူမျိုး အတွက် လုပ်ပြသော အခါ တောင်သူ လယ်သမား၊ လုပ်သမားနှင့် ကျောင်းသား အပါအဝင် လုပ်သား ပြည်သူ အများစုလည်း တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ အလံတော် အောက်တွင် စည်းရုံး ခဲ့ကြသည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ နိုင်ငံရေး တိုက်ပွဲ ဂယက် သည်လည်း တနိုင်ငံလုံး အနှံ့ ပျံ့ခဲ့သည်။

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ ဆောင်ရွက်ချက် များမှာ လုပ်သား ပြည်သူ တို့ကို ပညာ ပေးရန် တို့ဗမာ ခုနှစ်ရက် တပတ် သတင်းစာနှင့် တို့ဗမာ သတင်းစဉ် မှတ်တမ်း အပြင် ဒေါင်း သတင်းစာ ကိုလည်း ထုတ်ဝေ ခဲ့သည်။ နဂါးနီ စာအုပ် အသင်း ထူထောင်၍ တိုးတက်သော နိုင်ငံရေး အတွေးအခေါ်နှင့် ဆိုရှယ်လစ် စာပေ များကိုလည်း ဖြန့်ဖြူး ပေးခဲ့သည်။ မျိုးချစ် စိတ်နှင့် ဇာတိသွေး ဇာတိမာန် တက်ကြွ စေရန် တိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စာပေကို အားပေးသည်။ အမျိုးသားနေ့နှင့် ဦးဝိစာရ နေ့ စသော အထိမ်းအမှတ်နေ့ အခမ်းအနားများ ကိုလည်း ဦးစီး၍ ကျင်းပ ပေးသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံ၌ ပထမဆုံး မေဒေးနေ့ အခမ်းအနားကို ၁၉၃၈ ခု မေလ ၁ ရက် နေ့တွင် တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ကပင် ဦးစီး၍ ကျင်းပ ပေးခဲ့သည်။ ချောက်ရေနံမြေ သပိတ်နှင့် ထောင့်သုံးရာပြည့် အရေးတော်ပုံ များတွင်လည်း ပါဝင်၍ ဦးဆောင် ပေးခဲ့သည်။ ခွဲရေး တွဲရေး ပြဿနာ ပေါ်သော အခါ ခွဲလျှင်လည်း အင်္ဂလိပ် လက်အောက် နေရမည်။

တွဲလျှင်လည်း အင်္ဂလိပ် လက်အောက် နေရ မည်မှာ အတူတူပင် ဖြစ်၍ လုံးဝ လွတ်လပ်ရေး ကိုသာ တောင်းဆို ခဲ့သည်။

အင်္ဂလိပ် အစိုးရက မြန်မာ နိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ်ပြီး ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး သစ် ပေးသော အခါ ယင်းအုပ်ချုပ်ရေးကို အပြင်းအထန် ကန့်ကွက် ခဲ့သည်။ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး တိုက်ဖျက်ရေး ကိုလည်း အစွမ်းကုန် ကြိုးစား ခဲ့သည်။ ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်းတည်း ဟူသော လုံးဝ လွတ်လပ်ရေးကို ဆောင်းဆိုရာ တွင်လည်း ပြည်မနှင့် တောင်တန်း ဒေသ အားလုံးကို တပေါင်းတည်း လွတ်လပ်ရေး ပေးရန် တောင်းဆို ခဲ့သည်။ စည်းရုံး လှုပ်ရှား ခဲ့သည်။ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် လုံးဝ လွတ်လပ်ရေး အတွက် လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲနည်း ဆင်နွှဲရန် အထိ ရည်ရွယ်၍ လက်ရုံး တပ်ဖွဲ့ များ ကိုလည်း ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ သို့သော် အကြောင်း အမျိုးမျိုးကြောင့် ၁၉၃၈ ခုနှစ်တွင် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးသည် သခင် ကိုယ်တော်မှိုင်း ဂိုဏ်းနှင့် သခင် ထွန်းအုပ် - သခင် ဗစိန် ဂိုဏ်းဟူ၍ နှစ်ဂိုဏ်း ကွဲသွားသည်။ ထိုသို့ နှစ်ဂိုဏ်း ကွဲသွား သော်လည်း လုံးဝ လွတ်လပ်ရေး ပန်းတိုင်မှာ အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၉ ရက်နေ့တွင် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးသည် အင်္ဂလိပ် အစိုးရ၏ မတရားသင်း အဖြစ် ကြေညာ ခံရသည်။ ရဲဘော် သုံးကျိပ်တွင် တဖန် တို့ဗမာ အစည်းအရုံး နှစ်ခု စလုံးမှ အစည်းအရုံးဝင် လူငယ်များ ပြန်လည် ပေါင်းမိကြ ပြန်သည်။ ဂျပန်ခေတ် အတွင်းသို့ ရောက်သော် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးနှင့် ဒေါက်တာ ဘမော်၏ ဆင်းရဲသား အဖွဲ့တို့ ပေါင်း၍ တို့ဗမာ ဆင်းရဲသား အစည်းအရုံး အဖြစ် ရှိနေ ခဲ့သည်။

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အပြီးတွင် ဖဆပလ အဖွဲ့ကြီး ပေါ်ပေါက် လာသော အခါ တို့ဗမာ အစည်းအရုံးဝင် ခေါင်းဆောင် အချို့က ဖဆပလ နှင့် ပူးပေါင်း သွားသော်လည်း အချို့က တို့ဗမာ အစည်းအရုံးကို ဆက်လက် ဦးဆောင် ခဲ့ကြ သည်မှာ ၁၉၆၂ ခုနှစ် အထိပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးသည် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် မထင်ရှား တော့ပေ။ သို့ မထင် ရှားသော်လည်း တို့ဗမာ အစည်းအရုံးနောက် ပေါ်ပေါက် လာကြသော ဖဆပလ အဖွဲ့ အပါအဝင် နိုင်ငံရေး ပါတီ

အဖွဲ့အစည်း အသီးသီး၏ နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင် များနှင့် စစ်ရေး ခေါင်းဆောင် အများစုမှာ တချိန်က တို့ဗမာ အစည်းအရုံး မှပင် ဖြစ်ကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးသည် မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး အတွက် တိုက်ပွဲဝင် ထိပ်တန်း နိုင်ငံရေးနှင့် စစ်ရေး ခေါင်းဆောင်များကို မွေးထုတ် ပေးရုံ မက ဆိုရှယ်လစ် စနစ် တည်ဆောက်ရေး ခေါင်းဆောင်များ ကိုလည်း မွေးထုတ် ပေးခဲ့သည့် အစည်းအရုံး ဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီခေတ် အတွင်း ကလည်း လုံးဝ လွတ်လပ်ရေးကို တောင်းခဲ့ ရုံမက လွတ်လပ်ရေး ရလျှင် ဆိုရှယ်လစ် စနစ် တည်ထောင်ရန် ရည်မှန်း ခဲ့သောကြောင့် နိုင်ငံရေး ခံယူချက် တွင်လည်း အတိုးတက်ဆုံးနှင့် အပြတ်သားဆုံး ဖြစ်ခဲ့သည်။ အခြေခံ လူတန်းစား နှစ်ရပ် ဖြစ်သော တောင်သူ လယ်သမားနှင့် အလုပ်သမား များကို စနစ်တကျ စတင် စည်းရုံး ခဲ့သော အစည်းအရုံးလည်း ဖြစ်သည်။ သက်တမ်း အားဖြင့်လည်း ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၆၂ ခုနှစ် အထိ ၃၂ နှစ်ခန့် ရှည်ခဲ့သည်။ ဤအချက် များကြောင့် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးသည် ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသည်။

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ညီလာခံများ

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ညီလာခံ များကို အောက်ပါ အတိုင်း ကျင်းပခဲ့သည် -

အကြိမ်	နေရာ	ခုနှစ်
ပထမ	ရေနံချောင်း	၃၀-၃-၁၉၃၅ မှ ၁-၄-၁၉၃၅
ဒုတိယ	မြင်းခြံ	၂၇-၆-၁၉၃၆ မှ ၂၉-၆-၁၉၃၆
တတိယ	ပြည်မြို့	၂၂-၃-၁၉၃၈ မှ ၂၄-၃-၁၉၃၈
စတုတ္ထ	မော်လမြိုင် (သခင် ကိုယ်တော်မှိုင်း)	၇-၄-၁၉၃၉ မှ ၁၀-၄-၁၉၃၉
ပဉ္စမ	သာယာဝတီ (သခင် ကိုယ်တော်မှိုင်း)	၁၁-၅-၁၉၄၀ မှ ၁၃-၅-၁၉၄၀

တို့ဗမာ သီချင်း

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "တို့ဗမာ သီချင်း" ကို ပြန်လည် မွမ်းမံ ဖော်ပြ လိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

တို့ဗမာ သီချင်း

ဤသီချင်းကို "အင်္ဂလိပ်ပြေး ကမ္ဘဝါ" ဟုလည်း ခေါ်ခဲ့ ကြလေသည်။ ပထမတွင် တို့ဗမာ သီချင်းကို နောင်ဥဒါန်း ဘယ်မကြေစရာ ဟူသော အပိုဒ် မှစ၍ ရေးခဲ့ ဆိုခဲ့ သော်လည်း နောင်မှ အချင်းချင်း တိုင်ပင် ညှိနှိုင်းကာ ဤသီချင်းတွင် ခြေဆင်း ထပ်ထည့်ရန် လိုသည်ဟု "တကောင်း အဘိရာဇာ" အစ ချီသော စာပိုဒ်ကို ထပ်မံ ထည့်သွင်း လေသည်။ မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသည့် တို့ဗမာ သီချင်း စာသား များမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည် -

"တို့ဗမာ သီချင်း"

တကောင်း .... အဘိရာဇာ ....၊ တို့ဗမာ .... သာကီမျိုး ဟာမို့ မညှိုး ဂုဏ်တေဇာ၊ ယိုးဒယားနှင့် ကုလား ကိုပါ တိုက်ခိုက်ပါ အောင်ခဲ့တာ တို့ဗမာ ....၊ စိန်မှန်ကင်းစစ် .... အဖြစ်ကြီး ဖြစ်လျက် ထင်းတလှည့် ကြံ့ရ .... ထုံးနှင့် မသေ့ လောက ဓမ္မတာပေ ငါတို့ ကံခေ ဖြစ်ရ ပြန်သလေ၊ သို့သော် အရင်းကို စစ်လျှင် ဗမာပြည် ငါတို့ ငါတို့ပြည်။

နောင်ဥဒါန်း ဘယ်မကြေစရာ၊ ရာဇဝင်တင်အား မျိုးရိုးနွယ် ကမ္ဘာ တခွင်မှာဖြင့်၊ ဗမာ အထင်အရှား တို့ခေတ်တွင်မှ ညှံ့ကြတော့မှာလား တို့ဗမာ၊ တို့ဗမာ မဟုတ်လေ သလား (တို့ဗမာ ငါတို့ဗမာ)၂ ။ ဒါ ငါတို့ဗမာ ဒါ ငါတို့ဗမာ အားလုံးညီညီ ယောကျ်ား ဘသား တို့ဗမာ နောင်လာ

နောက်သား ကောင်းစားဖို့ရာ၊ တို့ကိုယ်ကျိုး လုံးလုံး မပါ ရဲရဲ ဗမာပီပီ ဗမာပြည် တို့ဗမာဖို့ပါ။ သခင်ကျင့်ကို ကျင့်ကြပါ။ သခင်မျိုးဟေ့ တို့ဗမာ မိုးအောက် မြေပြင်မှာ အထက်တန်း စိတ်နဲ့ စာမရှိသေး၊ တို့ဗမာ ....

သံပြိုင် ။ ။ (ကမ္ဘာမကြေ ဗမာ တတွေ ဒါတို့ပြည် ဒါ တို့မြေ ဒါ ငါတို့ပြည်)၂

(ဒိုဗမာ)၂ ပြည်ကို တိုင်းရင်းသား အကုန်အစင် တို့ပြည်လို့ မှတ်ထင် တို့ဝတ္တရားပင် တို့ဗမာခင်။ အမျိုးသားရေး .... ကြိုးပမ်းကြပါ .... တို့ဗမာ .... ဟေ့ တို့ဗမာ .... ဩော် .... အမျိုးသားရေးကို ကြိုးပမ်းကြပါ တို့ဗမာ .... ဟေ့ တို့ဗမာ .... အရှေ့ကနေဝန်း .... ထွက်သည့် ပမာပ တို့ခေတ်ကို ရောက်ရမည်မှာ မလွဲပါ .... တို့ဗမာဟေ့ .... တို့ဗမာ .... ဗမာပြည် တဝှမ်း အကုန် .... တို့အိမ်မှတ်ပါ .... တို့ယာမှတ်ပါ .... အဲဒါ တို့ဗမာ .... (သံပြိုင် ပြန်ကောက်)။

သမိုင်းဝင် တို့ဗမာ သီချင်းကို ဝိုင်အမ်ဘီအေ ဆရာတင်က ရေးသည်။ သခင် ဘသောင်းနှင့် သခင် ခေါင်းဆောင် အချို့က သီချင်း စာသားနှင့် အချက်အလက်များ အတွက် ဖြည့်စွက်၍ အကြံဉာဏ်များ ပေးကြသည်။ တို့ဗမာ သီချင်းတွင် ပထမ မြန်မာ တို့၏ သမိုင်းကြောင်းကို ပြောသည်။ ဒုတိယ ၁၉၃၀ တဝိုက် မြန်မာ နိုင်ငံ၏ အခြေအနေကို ပြောသည်။ တတိယ အချက်က လွတ်လပ်ရေးနှင့် ခေတ်သစ် ထူထောင်ရေး လမ်းစဉ်ကို ပြောသည်။ စတုတ္ထ အချက်က ဇာတိသွေး ဇာတိမာန်နှင့် မျိုးချစ်စိတ်ကို နှိုးဆွ ပေးသည်။ အမျိုးသား အကျိုး စီးပွားကို ဆောင်ရွက် လိုစိတ် ပေါ်ပေါက် လာစေရန် လှုံ့ဆော် ပေးသည့် သီချင်း ဖြစ်သည်။

အင်္ဂလန်သို့ ပုံနှိပ် လုပ်ငန်း ပညာတော် သင်သွားမည့် မီးတုတ် သခင် သိန်းမောင်ကြီးအား မိတ်ဆွေများက နှုတ်ဆက်ပွဲ လုပ်သည့် ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် ဇူလိုင် လဆန်းတွင် တို့ဗမာ သီချင်းကို ပထမဆုံး သီဆို ခဲ့သည်။ ထိုနှုတ်ဆက်ပွဲသို့ ဒီးဒုတ် ဦးဘချို သခင် ဘသောင်း၊ လူငယ်များ ကြီးပွားရေး အသင်း အတွင်းရေးမှူး ဦးသိန်းနှင့် သခင် လူငယ်များ တက်ရောက် ကြသည်။ ထို့နောက် သခင် ဘသောင်း၊ တက္ကသိုလ် ကျောင်းသား ကိုနုနှင့်

တက္ကသိုလ်မှ နည်းပြ ဆရာ ဦးစိန် တို့က ဦးဆောင်၍ သထုံဆောင်၊ သဟာယနှင့် စာဖတ်ခန်းတွင် ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် ဇူလိုင်လ ၁၉ ရက်နေ့တွင် တို့ဗမာ သီချင်းကို ဒုတိယ အကြိမ် သီဆို ကြသည်။ တတိယ အကြိမ် သီဆိုပွဲကို ဇူလိုင်လ ၂၀ ရက်နေ့မှာပင် ရွှေတိဂုံ စေတီ ရာဟုထောင့်ရှိ ဦးစံထွန်း၊ ဒေါ်နှစ် တန်ဆောင်း၌ သီဆို ခဲ့ကြသည်။ ဝိုင်အမ်ဘီ ဆရာတင် ကိုယ်တိုင် လူအများ ရှေ့မှောက်၌ သီဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို အခမ်းအနားတွင် သခင် ဘသောင်းက တို့ဗမာ အစည်းအရုံး အကြောင်းနှင့် တို့ဗမာ သီချင်း အကြောင်း ရှင်းပြသည်။ ထို့နောက် ၁၉၃၀ ပြည်နှစ် ဩဂုတ်လ ၃၀ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ ဘီအေအေ ဘောလုံးကွင်း (ယခု အောင်ဆန်းကွင်း) ၌ ဗမာ ဘောလုံး အသင်းနှင့် အင်္ဂလိပ် စစ်တပ် ဘောလုံး အသင်းတို့ ယှဉ်ပြိုင် ကစား ကြရာတွင် တို့ဗမာ သခင် များက တို့ဗမာ သီချင်း သီဆို၍ ဗမာ ဘောလုံး အသင်း ဘက်မှ အားပေး ခဲ့ကြသည်။ ယခု အသုံးပြု နေသော နိုင်ငံတော် သီချင်း မှာလည်း တို့ဗမာ သီချင်းကို အခြေခံ၍ ရေးသား ထားသည့် သီချင်း ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက် ။ ။

၁ = တကောင်းအဘိရာဇာမှ စ၍ ချေဆင်း အဆုံးထိ တပေါက်သံမှန်နှင့် တီးရသည်။

၂ = နောင်ဥဒါန်းစာပိုဒ်တွင် မြိုင်ဂန္ဓမာယိုးဒယားမှ ဇင်မင်းဆင်းရွှေဝါ၊ ဇီဇဝါငယ်လေ ခတ္တာရော အစချီသည့် စာပိုဒ်သည် ခြောက်ပေါက်သံ မူတည်၍ တီးရသည်။

၃ = တာငါတို့ဗမာ တာငါတို့ဗမာမှ စ၍ တပေါက်သံမှန်သို့ ပြောင်း၍ တီးရသည်။ ထိုအပိုဒ် ဆုံးသည်အထိ ဖြစ်လေသည်။

၄ = ဒုတိယအပိုဒ် ဖြစ်သော အမျိုးသားရေးမို့မှ စ၍ ခြောက်ပေါက် မူတည်သံဖြင့် တီးရသည်။ အဲတာတို့ဗမာ အပိုဒ်သို့ ရောက်လျှင် တပေါက်သံမှန်သို့ ပြောင်းရမည်။

၅ = သံပြိုင် အပိုဒ်ဖြစ်သော ကမ္ဘာမကြေမှ စ၍ ဆုံးသည်အထိ တပေါက် မူတည်သံဖြင့် တီးရဆိုရမည်။ ။

ဗမာ့လက်ရုံးတပ်

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဗမာ့လက်ရုံးတပ်" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဗမာ့လက်ရုံးတပ်

လက်ရုံးတပ်ဟု လူသိ များသော ဗမာ့ လက်ရုံး တပ်များကို တို့ဗမာ အစည်းအရုံး မှ ဦးစီး၍ ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လွတ်လပ်ရေး အတွက် လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲရန် ပြင်ဆင်သည့် သဘော ဖြစ်သည်။ ဆရာ စံ ဦးဆောင်သော တောင်သူ လယ်သမား အရေးတော်ပုံ ဖြစ်ပွား ပြီးနောက် မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေးကို လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲမှ ရနိုင်မည် ဆိုသည့် အယူအဆ အားကောင်း လာသည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ၏ ဝါဒ မှာလည်း လုံးဝ လွတ်လပ်ရေး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လုံးဝ လွတ်လပ်ရေး အတွက် လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲရန် အထိ ရည်ရွယ်၍ တို့ဗမာ အစည်းအရုံး က ဗမာ့ လက်ရုံး တပ်များ ဖွဲ့၍ အခြေခံ စစ်ပညာများ သင်ပေး ခဲ့သည်။ စစ်စိတ် စစ်သွေး သွင်းပေး ခဲ့သည်။ ဗမာ့ လက်ရုံးတပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ မြန်မာ လူမျိုးများ ကိုယ်လက် ကျန်းမာ သန်စွမ်းရန်၊ စည်းကမ်း ရှိရန်၊ မြန်မာပြည်ကို မြန်မာ တို့က စောင့်ရှောက်ရန်တို့ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လက်နက်မဲ့ စစ်ရေး လေ့ကျင့်မှုနှင့် စည်းကမ်း လိုက်နာတတ်ရေး သင်ကြား ပေးသည်။ လက်ရုံးတပ် ဗိုလ်ချုပ်သည် သခင် လှဖေ (ပင်ဖြူ) ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၆ - ၁၉၃၇ ခုနှစ် မြင်းခြံ၌ ကျင်းပသော တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ဒုတိယ အကြိမ် ညီလာခံ ကျင်းပ ပြီးနောက် လက်ရုံး တပ်များ စတင် ဖွဲ့စည်း ခဲ့ရာ ၁၉၄၀ ပြည့် ရောက်သော် မြို့နယ် ကျေးရွာ အနှံ့တွင် လက်ရုံး တပ်များ ရှိလာသည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ၏ လုပ်ငန်း များတွင် ကူညီခြင်း၊ နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေး တရားပွဲ များနှင့် ဆန္ဒ ပြပွဲ များတွင် ပါဝင်ခြင်း နည်းတို့ဖြင့် အမျိုးသား

လွှတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင် ခဲ့သည်။ ဗမာ့ လွှတ်လပ်ရေး တပ်မတော် ဖွဲ့သော အခါ လက်ရုံး တပ်သား အများအပြား ပါဝင် ခဲ့ကြသည်။

▪ - ¤ - ▪

ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်း အဖွဲ့ (၁၉၃၆)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်း အဖွဲ့ (၁၉၃၆)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်း အဖွဲ့ (၁၉၃၆)

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၊ ကိုယ့်မင်းကိုယ့်ချင်း အဖွဲ့ဝင် လစာမယူသော လွှတ်တော် အမတ်များ ဖြစ်ကြသည့် သခင်မြ (ဝဲ) နှင့် သခင်အုံးကြီး (ယာ)။

ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်း အဖွဲ့သည် တို့ဗမာ အစည်းအရုံး ခေါ် သခင် အဖွဲ့၏ ကိုယ်ပွား အဖွဲ့အစည်း တခု ဖြစ်သည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံးက ဤသို့ ကိုယ်ပွား အဖွဲ့အစည်း ဖွဲ့ရသည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ ပါလီမန် အတွင်း ဝင်၍ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင် တိုက်ခိုက်ရန် ဖြစ်သည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၏ ရည်ရွယ်ချက် တခုမှာ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးကို တိုက်ဖျက်ရန် ဖြစ်သည်။ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင် တိုက်ဖျက်ရာ တွင်လည်း တို့ဗမာ အစည်းအရုံးက ပါလီမန် ပြင်ပမှ နေ၍ လူထု

လှုပ်ရှားမှုဖြင့် ဆောင်ရွက် နေရုံနှင့် မလုံ လောက်ဘဲ ပါလီမန် အတွင်း ဝင်၍ တိုက်ဖျက် ရမည်ဟု ယူဆ လာသည့် အတွက် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးဝင် သခင်များ ထဲမှ သင့်တော်မည့် သူများကို ရွေး၍ ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်း အဖွဲ့ကို ၁၉၃၆ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့ပေး ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်း အဖွဲ့၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးကို ပါလီမန် အတွင်းမှ နေ၍ ဆန့်ကျင် တိုက်ခိုက်ရင်း လုံးဝ လွတ်လပ်ရေး ရသည် အထိ တိုက်ပွဲ ဝင်ရန် ဖြစ်သည်။

၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးသစ် အတွက် ၁၉၃၆ ခု နိုဝင်ဘာလတွင် ကျင်းပသော ပြည်သူ့ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ရွေးကောက်ပွဲ၌ ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်း အဖွဲ့မှ သခင် ၂၈ ဦး ဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင် ကြရာ ၃ ဦး အရွေး ခံသည်။ ၎င်းတို့မှာ သခင်မြ (အမျိုးသား ခေါင်းဆောင်ကြီး)၊ သခင် လှတင် (ဟင်္သာတ)နှင့် သခင် အံ့ကြီး (ပခုက္ကူ) တို့ ဖြစ်ကြသည်။

ကိုယ့်မင်း ကိုယ့်ချင်း အဖွဲ့မှ ပြည်သူ့ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် များသည် လွှတ်တော် တွင်း၌ ရာထူး မယူရုံ မကဘဲ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် လစာ ကိုလည်း မယူ ကြပေ။ လွှတ်တော် တွင်း၌ ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး အကျိုးပြု လုပ်ငန်း မှန်သမျှကို ဆန့်ကျင်၍ အစိုးရ အပေါ် အယုံအကြည် မရှိ အဆို တင်သွင်းခြင်း အတိုက်အခံ ပြုလုပ်ခြင်း စသည် နည်းတို့ဖြင့် ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးကို တိုက်ဖျက်ရန် ကြိုးပမ်း ခဲ့ကြသည်။ ၉၁ ဌာန၏ ပျော့ကွက် ဟာကွက်နှင့် ချို့ယွင်းချက် များကို ထုတ်ဖော် ဝေဖန် ပြစ်တင် ရှုံ့ချခြင်းများ ကိုလည်း ဆောင်ရွက်သည်။

▪ - ¤ - ▪

ဗမာ့ ထွက်ရပ်ဂိုဏ်း (Freedom Bloc)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဗမာ့ ထွက်ရပ်ဂိုဏ်း (Freedom Bloc)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဗမာ့ ထွက်ရပ်ဂိုဏ်း (Freedom Bloc)

ဗမာ့ ထွက်ရပ် ဂိုဏ်းကို ၁၉၃၉ ခု အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့သည်။ ဥက္ကဌမှာ ဒေါက်တာ ဘမော် ဖြစ်ပြီး သခင် အောင်ဆန်းက အတွင်းရေးမှူး ဖြစ်သည်။ ဗမာ့ ထွက်ရပ် ဂိုဏ်းတွင် ဒေါက်တာ ဘမော်၏ ဆင်းရဲသား ဝံသာနု အဖွဲ့၊ သခင် ကိုယ်တော်မှိုင်း ကြီးမှူးသော တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၊ ငါးပွင့်ဆိုင် ဝံသာနု အဖွဲ့၊ နေပြည်တော် အဖွဲ့နှင့် အခြား အဖွဲ့အစည်း အချို့မှ ထင်ရှားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်သည်။ ဥရောပတွင် စစ်ရိပ်စစ်ငွေ့ သမ်းလာ သည်ကို မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင် တို့က လေ့လာ သုံးသပ်၍ မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး အတွက် စည်းလုံး ညီညွတ်သော အမျိုးသား တပ်ပေါင်းစုကြီး ဖွဲ့စည်းရန် ကြိုးပမ်းရာမှ ပေါ်ပေါက် လာသည့် အဖွဲ့ကြီး ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး အတွက် တသံတည်း ထွက်နိုင်ရန် လွတ်လပ်ရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီရေးကို လိုလားသော ပါတီ အဖွဲ့အစည်း ပေါင်းစုံနှင့် လူထု လူတန်းစား ပေါင်းစုံ ပါဝင်မည့် အမျိုးသား တပ်ပေါင်းစုကြီး အဖြစ် ထူထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သခင်၊ ကျောင်းသား လူငယ် နိုင်ငံရေး သမားများနှင့် လူကြီးပိုင်း နိုင်ငံရေး သမားများ အရေးကြီး၍ သွေးစည်း ခဲ့ကြသည့် သာဓကလည်း ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်း စည်းလုံးမှု အားကို အရင်း တည်၍ လွတ်လပ်ရေး အရ ယူမည့် ဆိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်း ခဲ့သော အဖွဲ့ကြီး ဖြစ်သည်။ စဖွဲ့စဉ်က မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး ဂိုဏ်းဟု ခေါ်ပြီး အင်္ဂလိပ်လို Freedom Bloc ဟု ခေါ်ကြသည်။

အဖွဲ့ကြီး၏ ရည်ရွယ်ချက်တွင် ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးကို တိုက်ဖျက်ရန်လည်း ပါဝင်သည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်နှင့် ပတ်သက်၍ အင်္ဂလိပ်တို့က ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကို ဒီမိုကရေစီရေး အတွက် တိုက်သည် ဆိုလျှင် မြန်မာ တို့လည်း လွတ်လပ်ရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီကို မြတ်နိုး သူများ ဖြစ်၍ မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး အတွက် အခိုင်အမာ ကတိ ပေးလျှင် အင်္ဂလိပ်တို့ ဘက်မှ ကူတိုက်မည်၊ လွတ်လပ်ရေး အတွက် ကတိ မပေးလျှင် စစ်ကို ဆန့်ကျင် မည်ဟု ကြေညာ ခဲ့သည်။ လွတ်လပ်ရေး အကောင်အထည် ဖော်မည့် အခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲ ရေးနှင့် တိုင်းပြု ပြည်ပြု လွှတ်တော် ခေါ်ရန်လည်း တောင်းဆို ခဲ့သည်။

မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး အတွက် အင်္ဂလိပ်တို့ ထံမှ အတိအကျ ကတိ မရသော အခါ အင်္ဂလိပ် အခက် ဗမာ့ အချက်ဟု ကြွေးကြော်ကာ စစ် ဆန့်ကျင်ရေး တိုင်းရင်းသား စည်းလုံး ညီညွတ်ရေးနှင့် လွတ်လပ်ရေး အတွက် နိုင်ငံခြား အကူအညီ ယူရန်လည်း ဆုံးဖြတ် ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့၏ အပြင်းအထန် ဖိနှိပ်မှု ကြားမှ ထွပ်ရပ် ဂိုဏ်းက ဦးဆောင်၍ အင်္ဂလိပ်ကို လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး ဆင်နွှဲရန် ကြိုးပမ်း လာသောကြောင့် ဤအဖွဲ့ကြီး ဖွဲ့ပြီး မကြာမီ မှာပင် အင်္ဂလိပ် အစိုးရက အဖွဲ့ကြီး၏ ခေါင်းဆောင် အားလုံး လိုလိုကို မြန်မာပြည် ကာကွယ်ရေး ဥပဒေ အရ ဖမ်းဆီး၍ ထောင်ချ ထားခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်မီး မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ကူးစက် လာသဖြင့် ဗမာ့ ထွက်ရပ် ဂိုဏ်းကြီးလည်း တစခန်း ရပ်သွား တော့သည်။

▪ - ¤ - ▪

တို့ဗမာ ဆင်းရဲသား အစည်းအရုံး (၁၉၄၂)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "တို့ဗမာ ဆင်းရဲသား အစည်းအရုံး (၁၉၄၂)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

တို့ဗမာ ဆင်းရဲသား အစည်းအရုံး (၁၉၄၂)

တို့ဗမာ ဆင်းရဲသား အစည်းအရုံးကို သခင် ကိုယ်တော်မှိုင်း ကြီးမှူးသော တို့ဗမာ အစည်းအရုံး၊ သခင် ထွန်းအုပ်နှင့် သခင် ဗစိန်တို့ ကြီးမှူးသော တို့ဗမာ အစည်းအရုံးနှင့် ဒေါက်တာ ဘမော်နှင့် ဆင်းရဲသား ပါတီတို့ ပူးပေါင်း၍ ဂျပန်ခေတ် အတွင်း ၁၉၄၂ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ ရည်ရွယ်ချက် များမှာ မြန်မာ တနိုင်ငံလုံး တသွေး - တသံ တမိန့်ထဲ ဖြစ်စေရန်၊ မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေးနှင့် ခေတ်သစ် ထူထောင်ရေး ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အာရှ ခေတ်သစ် ထူတောင်ရေးတွင် ပါဝင်ရန်တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က ဒေါက်တာ ဘမော် အစိုးရ၏ ဝါဒမှာ တသွေး - တသံ - တမိန့် ဖြစ်သည့် အတိုင်း ခေတ်နှင့် အညီ "တသွေး - တသံ - တမိန့်" ထဲ့ဖြင့် တို့ဗမာ ဆင်းရဲသား အစည်းအရုံးကို တည်ထောင် ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ဂျပန်တို့နှင့် ဆက်ဆံရာတွင် မြန်မာ တို့က စည်းလုံးမှု ရှိမှ ဂျပန် တို့က လေးစား ပေမည်။ ထိုသဘော အရ မြန်မာ တို့မှာ တလုံး တစည်းတည်း ဖြစ်ကြောင်း ပြသည့် အနေဖြင့် တို့ဗမာ ဆင်းရဲသား အစည်းအရုံးကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဂျပန်က မြန်မာ နိုင်ငံကို လွတ်လပ်ရေး ပေးပြီး နောက်ပိုင်းတွင် တို့ဗမာ ဆင်းရဲသား အစည်းအရုံးကို မဟာ ဗမာ အစည်းအရုံးဟု အမည် ပြောင်းခဲ့ ကြသည်။ စစ်အတွင်း ဖြစ်သည်က တကြောင်း ဂျပန် တပ်မတော်၏ ချုပ်ချယ်မှုကြောင့် တကြောင်း တို့ကြောင့် တို့ဗမာ ဆင်းရဲသား အစည်းအရုံး၏ လက်တွေ့ လုပ်ငန်းမှာ

ဂျပန် တပ်မတော် အတွက် အလုပ်သမားနှင့် ရိက္ခာ စုဆောင်း ပေးရသည့် အလုပ် လောက်သာ လုပ်နိုင် ခဲ့သည်။

▪ - ¤ - ▪

ဘီအိုင်အေ (BIA) နှင့် ဘီဒီအေ (BDA)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဘီအိုင်အေ (BIA) နှင့် ဘီဒီအေ (BDA)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဘီအိုင်အေ (BIA) နှင့် ဘီဒီအေ (BDA)

ဘီအိုင်အေ ဆိုသည်မှာ ဗမာ့ လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော်ကို ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗမာ့ လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော်ကို အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် (Burma Independence Army) ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း အင်္ဂလိပ် စကား သုံးလုံးမှ တလုံးစီ၏ ထိပ်ဆုံး အက္ခရာ များကို ယူသော် BIA ဟု ရသောကြောင့် ဘီအိုင်အေဟု တွင်နေခြင်း ခြင်သည်။ ဘီအိုင်အေကို ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ဦးဆောင်သော ရဲဘော် သုံးကျိပ် တို့က ဦးစီး၍ ယိုးဒယား နိုင်ငံ ဘန်ကောက် မြို့၌ စဖွဲ့သည်။ ၁၉၄၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့မှ ၃၁ ရက် အတွင်း ဘီအိုင်အေကို အပြီး ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ ဘီအိုင်အေ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဗမာ့ လွတ်လပ်ရေး အရ ယူပေးရေး ဖြစ်သည်။

ဘီအိုင်အေသည် ၁၉၄၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ဆန်းပိုင်းတွင် စစ်ကြောင်း သုံးကြောင်း ခွဲကာ ဂျပန် တပ်မတော် နှင့်အတူ မြန်မာ နိုင်ငံ အတွင်း ဝင်ရောက် ခဲ့ရာ မတ်လ အတွင်း ရန်ကုန်သို့ ရောက်ရှိသည်။ စဖွဲ့ စဉ်က ဘီအိုင်အေ၏ အင်အားသည် ရာဂဏန်း မျှသာ ရှိသော်လည်း ရန်ကုန် မြို့သို့ ရောက်သော အခါ လေးသောင်း နီးပါးထိ တိုးပွား လာသည်။ ဘီအိုင်အေ တပ်များ ဖြတ်သန်း လာသည့် ကျေးရွာ များမှ တိုင်းရင်းသား လူငယ်တို့ ပါဝင် လာသောကြောင့် ဘီအိုင်အေ၏ အင်အား ထိုမျှ ကြီးထွား လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘီအိုင်အေသည် တိုင်းရင်းသား အားလုံး၏ တပ်မတော် ဖြစ်သည်။

ဗမာ့ ကာကွယ်ရေး တပ်မတော်ကို အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် Burma Defence Army ဟု ခေါ်သောကြောင့် အတိုကောက် အားဖြင့် ဘီဒီအေ (BDA) ဟု ခေါ်နေ ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာ စစ်အတွင်းက ဂျပန် တပ်မတော်နှင့် ဘီအိုင်အေ တို့က မြန်မာ နိုင်ငံကို သိမ်းမိ ပြီးသော အခါ ဘီအိုင်အေကို ဘီဒီအေဟု ပြင်ဆင် ဖွဲ့စည်းရာမှ ဘီဒီအေ ပေါ်ပေါက် လာသည်။ ဘီအိုင်အေမှ ဘီဒီအေသို့ ပြောင်းလဲ ဖွဲ့စည်းသည့် နေ့မှာ ၁၉၄၂ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၇ ရက် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်သည် မြန်မာ နိုင်ငံမှ အင်္ဂလိပ် တပ်များ ထွက်ခွာ သွားပြီး ဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ် တပ်များ ပြန်ဝင် မလာ နိုင်စေရန် ကာကွယ် ဖို့သာ လိုသည် ဆိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် ဗမာ့ လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော်ကို ဗမာ့ ကာကွယ်ရေး တပ်မတော်ဟု ပြင်ဆင် ခေါ်ဝေါ် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့နောက် ဂျပန်က မြန်မာ နိုင်ငံကို လွတ်လပ်ရေး ပေးသော အခါ ဗမာ့ အမျိုးသား တပ်မတော် (B.N.A - Burma National Army) ဟု ခေါ်ဝေါ် ခဲ့သည်။ ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး ဆင်နွှဲသော အခါ တွင်မူ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် (Patriotic Burmese Forces) ဟု ခေါ်ကြ ပြန်သည်။ စစ်ပြီး၍ ကန္ဒီ စာချုပ် အရ ဗမာ့ တပ်မတော်ကို အသစ် ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းသော အခါ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် မှ ရဲဘော်များ ကိုပင် အခြေခံ ထား၍ ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဘီအိုင်အေသည် ယနေ့ မြန်မာ့ အမျိုးသား တပ်မတော်၏ မိခင် အနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲဝင် တပ်မတော် အနေဖြင့် လည်းကောင်း မြန်မာ့ သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသည်။ သီပေါမင်း ပါတော်မူ ပြီးသည်မှ စ၍ အမျိုးသား တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းခွင့် မရသော မြန်မာ နိုင်ငံ အဖို့ ပထမဆုံး ပေါ်ပေါက် လာသည့် အမျိုးသား တပ်မတော်သည် ဘီအိုင်အေပင် ဖြစ်တော့သည်။

▪ - ¤ - ▪

ပီဘီအက်ဖ် (PBF) ခေါ် မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် (Patriotic Burmese Forces)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ပီဘီအက်ဖ် (PBF) ခေါ် မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် (Patriotic Burmese Forces)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ပီဘီအက်ဖ် (PBF) ခေါ် မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် (Patriotic Burmese Forces)

ပီဘီအက်ဖ်ဆို သည်မှာ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် Patriotic Burmese Forces ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း အင်္ဂလိပ် စကား သုံးလုံးမှ ထိပ်ဆုံး အက္ခရာ များကို ယူ၍ (PBF) ပီဘီအက်ဖ် ဟု အတိုကောက် ခေါ်နေ ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းမှာ ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး အတွင်းက ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ခေါ်သည့် အခေါ် ဖြစ်သည်။ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ဟု ခေါ်ခြင်းမှာ ဒုတိယ ကမ္ဘာ စစ်တွင် ပါဝင် တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့် ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး ဆင်နွှဲခြင်း တို့မှာ ကိုယ့်နိုင်ငံ ကိုယ့်လူမျိုး အတွက်သာ ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား စေလို၍ ဖြစ်သည်။ (ဘီအိုင်အေ၊ ဘီဒီအေ ကိုလည်း ကြည့်ပါ)

▪ - ¤ - ▪

သံမဏိတပ်

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "သံမဏိတပ်" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

သံမဏိတပ်

ကိုးဆယ်တစ်ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးခေတ် မြန်မာ နိုင်ငံရေး အခြေအနေမှာ လွတ်လပ်ရေး အတွက် လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲရန် တာစူစ ပြုသည့် အချိန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပါတီ အဖွဲ့အစည်း အသီးသီး တို့က ကိုယ်ပိုင် အပျော်တမ်း တပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့ကြသည်။ တို့ဗမာ အစည်းအရုံးက လက်ရုံး တပ်ဖွဲ့ များ ဖွဲ့သကဲ့သို့ ဒေါက်တာ ဘမော်၏ ဆင်းရဲသား အဖွဲ့က ဓားမတပ်ကို ဖွဲ့သည်။ ဂဠုန် ဦးစော ကလည်း ဂဠုန်တပ် ဖွဲ့သည်။ ယင်းတပ်ဖွဲ့ များနှင့် အပြိုင် ဗမာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ ကျောင်းသားများ သမဂ္ဂ ကလည်း ကျောင်းသား သံမဏိ တပ်ကို ဖွဲ့ခဲ့သည်။

ကိုအောင်ဆန်း ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် ဆောင်ရွက်သော တတိယ အကြိမ်မြောက် မြန်မာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ ကျောင်းသားများ ကွန်ဖရင့်ကို ၁၉၃၈ ခု ဧပြီလ ၂၅ - ၂၆ တွင် ပုသိမ်၌ ကျင်းပသည်။ ထို ကွန်ဖရင့်က ကျောင်းသား သံမဏိ တပ်များ ဖွဲ့ရန် ဆုံးဖြတ် ခဲ့ပြီးနောက် မြန်မာ နိုင်ငံ အနှံ့ ကျောင်းသား သံမဏိ တပ်များ ပေါ်လာသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျောင်းသား လူငယ် များကို စစ်ပညာ သင်ပေးပြီး စစ်စိတ် စစ်သွေး သွင်းပေးရန် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗမာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ ကျောင်းသားများ သမဂ္ဂ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် အနယ်နယ် အရပ်ရပ်ရှိ ကျောင်းသား သမဂ္ဂ များက ကျောင်းသား သံမဏိများ ဖွဲ့ပြီး စစ်ပညာများ သင်ပေး ခဲ့သည်။ ကိုလိုနီခေတ် အတွင်းက ပေါ်ပေါက် ခဲ့သော အပျော်တမ်း တပ်ဖွဲ့ များတွင် ကျောင်းသား သံမဏိတပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အရ လည်းကောင်း၊ စစ်ပညာ

အရ လည်းကောင်း၊ အတိုး တက်ဆုံး ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ အချုပ်သဘော မှာမူ နိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး အတွက် အသင့်ပြင်ဆင် ထားသည့် စီမံချက် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း နောင်ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဗမာ့ လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော် နှင့် ဗမာ့ ကာကွယ်ရေး တပ်မတော် တို့တွင် ကျောင်းသား သံမဏိ တပ်သားများ ဆက်လက် ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကိုလိုနီ ပညာရေး စနစ်ကို ဆန့်ကျင်သည့် လုပ်ငန်းဖြင့် တာထွက် ခဲ့သော ကျောင်းသား လှုပ်ရှားမှုသည် ၉၁ ဌာနခေတ် ရောက်သော် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုထိ ဦးတည် လာသည့်သာဓကလည်း ဖြစ်သည်။

▪ - ¤ - ▪

ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့ (၁၉၄၅)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့ (၁၉၄၅)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့ (၁၉၄၅)

အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် Peoples Volunteer Organization ဟု ခေါ်သော ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့ကို ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁) ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့သည်။ ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့ ဦးဆောင် ကော်မတီဝင် များမှာ -

၁။ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း	စစ်သေနာပတိနှင့် ဥက္ကဋ္ဌ
၂။ ဗိုလ်မှူး အောင်	ဒုတိယ ဥက္ကဋ္ဌ
၃။ ဗိုလ်ထွန်းလင်း	အတွင်းရေးမှူး
၄။ ဗိုလ်ဗတင်	ကော်မတီဝင်
၅။ ဗိုလ်လှအေး	။
၆။ ဗိုလ်လရောင်	။
၇။ ဗိုလ်တင်အုန်း	။
၈။ ဗိုလ်သိန်းတန်	။
၉။ ဗိုလ်ဖိုးကွန်း	။
၁၀။ ဗိုလ်ပု	။
၁၁။ ဗိုလ်အောင်မင်း	။

တို့ဖြစ်သည်။

ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့ကို အောက်ပါ အတိုင်း ရည်ရွယ်ချက် များဖြင့် ဖွဲ့စည်း ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

၁။ ဗမာ့ တပ်မတော်မှ ရဲဘော် ဟောင်းများအား ထိုက်သင့်သလို အထောက်အပံ့ ပေးရန်။

၂။ နိုင်ငံ ကာကွယ်ရေး အတွက် စစ်တပ်ကို တိုးချဲ့သည့် အခါ၌ လည်းကောင်း၊ အရန် တပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့သည့် အခါ၌ လည်းကောင်း၊ ကျန်းမာ သန်စွမ်းပြီး စစ်ပညာ ဝါသနာ ပါသည့် ရဲဘော်ဟောင်းများ ပါဝင်ခွင့် ရစေရန်။

၃။ ရရှိပြီး စစ်ပညာများ မမေ့ပျောက် စေဘဲ ထပ်မံ လေ့ကျင့် စေ၍ ပြည်သူ များကိုလည်း တတ်နိုင် သမျှ စစ်ပညာ သင်ပေးရန်။

၄။ အရပ် ကင်းများ ဖွဲ့၍ အစိုးရ အဖွဲ့အစည်း၊ ပြည်သူ တို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ သူခိုး ဓားပြ တို့၏ ရန်ကို နှိပ်နင်းခြင်း စသည့် ပြည်သူ့ အကျိုးပြု လုပ်ငန်းများ လုပ်ရန်။

ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့၏ ဆောင်ပုဒ်မှာ -

"တိုင်းပြည်သည် ပြည်သူ့ ရဲဘော် အတွက် မဖြစ် စေရ၊ ရဲဘော်သည် တိုင်းပြည် အတွက် ဖြစ်စေ ရမည်" ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့တွင် တော်လှန်ရေး ရဲဘော် ဟောင်းများ၊ ဗမာ့ တပ်မတော် သားဟောင်းများ ပါဝင် ကြသည်။ ဝါဒ အားခြင့် ကွန်မြူနစ် ဝါဒ လက်ခံသူများ ပါသကဲ့သို့ ဆိုရှယ်လစ် ဝါဒ လက်ခံ သူများလည်း ပါသည်။ စစ်တပ် ဖွဲ့စည်းပုံ အတိုင်း ဖွဲ့ထားသည်။ စစ်ဝတ်စုံများ ဝတ်ဆင်၍ စစ်ရေး လေ့ကျင့်မှုများ ပြုလုပ်သည်။ ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့သည် ဖဆပလတွင် ပါသော အင်အားစု တခုလည်း ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှ အာဏာပိုင် များက ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့သည် ဖဆပလ၏ ခါးပိုက်ဆောင် တပ်ဖွဲ့ဟု မြင်ကြသည်။

ဖဆပလမှ ကွန်မြူနစ် ပါတီ ထုတ်ပယ် ခံရခြင်း၊ ကွန်မြူနစ် ပါတီ အတွင်း ၌လည်း အလံဖြူ ကွန်မြူနစ်နှင့် အလံနီ ကွန်မြူနစ် ပါတီဟု ကွဲပြား လာခြင်း နှင့်အတူ ဦးနု၏ လက်ဝဲ ညီညွတ်ရေး မူတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်သူ့ ရဲဘော် တပ်ဖွဲ့ အတွင်း သဘောထား ကွဲလွဲ လာပြီး ရဲဘော်ဖြူနှင့် ရဲဘော်ဝါ ဟူ၍ နှစ်ခြမ်း ကွဲသွားသည်။ ဗိုလ်ဖိုးကွန်း၊ ဗိုလ်ထိန်ဝင်းနှင့် ဗိုလ်ထွန်းလင်း တို့က ရဲဘော်ဖြူကို ဦးဆောင်သည်။ ၎င်းတို့က လက်မောင်းတွင် အဖြူ

ပတ်သဖြင့် ရဲဘော်ဖြူဟု ခေါ်ကြသည်။ ဗိုလ်မှူး အောင် နှင့် ဗိုလ်စိန်မှန် တို့က ရဲဘော်ဝါကို ဦးဆောင်သည်။ လက်မောင်းတွင် အဝါ ပတ်သူများ ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇူလိုင် တွင် ရဲဘော်ဖြူများ တောခိုသော အခါ ရဲဘော်ဝါ များသာ ဖဆပလ အတွင်း ကျန်ခဲ့သည်။

▪ - ¤ - ▪

ဂျပန်သွား စစ်ပညာတော် သင်များနှင့် ဂျပန်သွား အရပ်ဘက် ပညာသင်များ

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဂျပန်သွား စစ်ပညာတော် သင်များနှင့် ဂျပန်သွား အရပ်ဘက် ပညာသင်များ" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဂျပန်သွား စစ်ပညာတော် သင်များနှင့် ဂျပန်သွား အရပ်ဘက် ပညာသင်များ

ဂျပန်ခေတ် အတွင်းက မင်္ဂလာဒုံ ဗိုလ်သင်တန်းဆင်း၊ ဗမာ့ ကာကွယ်ရေး တပ်မတော် သားများ အနက်မှ အချို့ကို ရွေးချယ်၍ အဆင့်မြင့် စစ်ပညာများ ဆက်လက် သင်ကြားရန် ဂျပန် နိုင်ငံသို့ စေလွှတ် ခဲ့သည်။ ထို အစီအစဉ် အရ၊ ပထမ အသုတ် အဖြစ် ဂျပန် နိုင်ငံသို့ သွားရောက် ခဲ့ကြသူ ၃၀ တို့မှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ ကိုကျော်စိုး
၂။ ကိုကြည်မောင်
၃။ ကိုခင်မောင် (သံမဏိ)
၄။ ကိုခင်မောင်ကျော်
၅။ ကိုစိုးနိုင်
၆။ ကိုစိန်မြ
၇။ ကိုစောမြင့်
၈။ ကိုတင်ဦး
၉။ ကိုတင်မောင် (သိပ္ပံမှူးတင်)
၁၀။ ကိုတင်မောင် (မြတ်ထန်)

၁၁။ ကိုထွန်းရီ
၁၂။ ကိုထွန်းရွှေ (မြစ်သား)
၁၃။ ကိုပု (ရေနံချောင်း)
၁၄။ ကိုဘသောင်း
၁၅။ ကိုမင်းဒင်
၁၆။ ကိုမြဝင်း
၁၇။ ကိုမြသောင်း
၁၈။ ကိုမောင်မောင်
၁၉။ ကိုရဲမြင့်
၂၀။ ကိုရှိန်း
၂၁။ ကိုလှမော်
၂၂။ ကိုလှမောင်
၂၃။ ကိုလှတင်
၂၄။ ကိုလှရွှေ
၂၅။ ကိုလှသောင်း (ရှမ်း)
၂၆။ ကိုလွင်
၂၇။ ကိုသိန်းမောင်
၂၈။ ကိုသိန်းဟံ
၂၉။ ကိုအုန်းမောင်
၃၀။ ကိုအောင်ဖေ

ထို လူငယ် ရဲဘော် ၃၀ တို့သည် ၁၉၄၃ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၆ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန် ဘူတာကြီးမှ စတင် ထွက်ခွာ သွားခဲ့ ကြသည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် ပြီးမှ မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ပြန်ရောက် ကြသည်။

ဂျပန်ခေတ် အတွင်းက ဂျပန် နိုင်ငံသို့ ပညာသင်များ စေလွှတ် ခဲ့ရာ စုစုပေါင်း ၄၇ ယောက် ရှိကြောင်း လေ့လာ သိရှိ ရသည်။ ပထမဆုံး ဂျပန် နိုင်ငံသို့ ပညာသင် သွားရောက် ခဲ့သူ နှစ်ဦးမှာ ဒေါက်တာ ဘမော်၏သား ဇာလီမောင်နှင့် တူ ကိုဝင်းဟန် တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုနောက် ဘာသာရပ်

အသီးသီး အတွက် ရွေးချယ် စေလွှတ်သူ ၄၅ ယောက် ရှိသည်။ ထို ၄၅ ယောက် အနက် ပထမ အသုတ် သွားကြ သူများမှာ -

၁။ ကိုထွန်းမြင့် စိုက်ပျိုးရေး

၂။ ကိုမောင်မောင်စိုး ပညာရေး

၃။ ကိုမြင့်အောင် ဆေးပညာ

၄။ ကိုလှဖေ ရဲအတတ်ပညာ

၅။ ကိုလှအေး သင်္ဘော ဆောက်လုပ်ရေး အတတ်

၆။ ကိုလှဘူး (ပါစီလူနီ) ဂျပန် စကားနှင့် စာပေ

၇။ ကိုထွန်းအုံ ပညာရေး

၈။ ကိုခွန်ဦး ဆေးပညာ

၉။ ကိုမောင်မောင်ညွှန့် စိုက်ပျိုးရေး

၁၀။ ကိုလှညွှန့် ရူပဗေဒ

၁၁။ ကိုတင်အေး ဓာတုဗေဒ

၁၂။ ကိုချန်ပိုး ဘောဂဗေဒ

၁၃။ ကိုဝင်းကြူ ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ရေး

၁၄။ ကိုသက်ထွန်း ဂျပန် စကားနှင့် စာပေ (အငြိမ်းစား သံအမတ်ကြီး)

၁၅။ ကိုမွန်ထော်　　ဆေးပညာ

တို့ ဖြစ်သည်။

အထက်ပါ ပညာတော်သင် ၁၅ ဦးသည် ၁၉၄၃ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၄ ရက်နေ့တွင် ဂျပန် နိုင်ငံသို့ ထွက်ခွာ သွားခဲ့ ကြသည်။ ပထမ အသုတ် ပညာတော်သင် အနက်မှ ကိုလှဖေသည် စစ်အတွင်း မှာပင် မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ပြန်လာသည်။ ကျန် ၁၄ ဦးက စစ်အပြီး ၁၉၄၅ ခု ဩဂုတ်လနှင့် အောက်တိုဘာလ အတွင်း မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ပြန်ရောက် ကြသည်။

ဒုတိယ အသုတ် သွားသည့် ပညာတော်သင် ၃၀ မှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ ကိုထွန်းစိန်　　မီးရထား ပို့ဆောင်ရေး ပညာ

၂။ ကိုသန်းတင်　　မီးရထား လျှပ်စစ် အင်ဂျင်နီယာ

၃။ ကိုပု　　တိရစ္ဆာန် ဆေးဝါး ပညာ

၄။ ကိုလှ　　မိုးလေဝသ ပညာ

၅။ ကိုသွင်　　စက္ကူ လုပ်ငန်း ပညာ

၆။ ကိုဝင်းတင်　　မြို့ပြ အင်ဂျင်နီယာ

၇။ ကိုမျိုးသော်　　ဝိုင်ယာလက် ဆက်သွယ်ရေး

၈။ ကိုတင့်ဆွေ　　ကမ်းရိုးတန်း ရေယာဉ် တည်ဆောက်ရေး

၉။ ကိုစိန်ဒိုး　　ဆပ်ပြာ လုပ်ငန်း

၁၀။	ကိုကြည်ခင်	ရေအားနှင့် ဆည်မြောင်း အင်ဂျင်နီယာ
၁၁။	ကိုတင်ညွှန့်	စက်ရေယာဉ် တည်ဆောက်ရေး
၁၂။	ကိုစိန်ဝင်း	ရော်ဘာ လုပ်ငန်း
၁၃။	ကိုဘစိန်	ဆိပ်ကမ်းနှင့် သင်္ဘောကျင်း
၁၄။	ကိုစိုက်ဒိုး	အသံလွှင့် အင်ဂျင်နီယာ
၁၅။	ကိုစိန်လှ	ဘဏ်လုပ်ငန်း
၁၆။	ကိုဝင်းဖေ	လျှပ်စစ်
၁၇။	မောင်မောင်ကြည်	ဓာတုဗေဒ
၁၈။	နီအောင်ဖြူ	မိုးလေဝသ
၁၉။	ကိုလှထော်	ဘဏ်လုပ်ငန်း
၂၀။	ကိုချစ်လှိုင်	ရေကြောင်းသိပ္ပံ
၂၁။	ကိုထွန်းရှိန်	ရေယာဉ် အင်ဂျင်နီယာ
၂၂။	ကိုတင်ဦး	ရေနွေးငွေ့စက် အင်ဂျင်နီယာ
၂၄။	ကိုအောင်မြင့်	စက္ကူ လုပ်ငန်း
၂၅။	ကိုထိန်လင်း	ဓာတုဗေဒ
၂၆။	ကိုအောင်ကြူး	သင်္ဘောလျှပ်စစ်အင်ဂျင်နီယာ

၂၇။ ကိုပေါ်သိမ်း ရော်ဘာလုပ်ငန်း

၂၈။ ကိုတက်အောင် တိရစ္ဆာန် မွေးမြူရေး

၂၉။ ကိုခင်မောင်သိန်းလွင် တိရစ္ဆာန် မွေးမြူရေး

၃၀။ ကိုလှမြင့် တိရစ္ဆာန် မွေးမြူရေး

ဒုတိယ အသုတ် ပညာတော်သင် များသည် ၁၉၄၄ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မှ ဂျပန်သို့ ထွက်ခွာ သွားခဲ့ ကြသည်။ ဂျပန်၌ ၁၈ လခန့် ပညာ သင်ကြားပြီး ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်သို့ ပြန်ရောက် ကြသည်။

▪ - ¤ - ▪

အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး ပန်ကြားချက် (၁၉၄၅)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး ပန်ကြားချက် (၁၉၄၅)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး ပန်ကြားချက် (၁၉၄၅)

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ပြီးစ ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၂ ရက်နေ့တွင် ဗမာ့ တပ်မတော် တပ်မှူးများ အစည်းအဝေး အပြီး ထုတ်ပြန် ခဲ့သည့် အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး ပန်ကြားချက်မှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

အောက်ပါ ကြေညာ စာတမ်းကို ဗမာ့ တပ်မတော် ခေါင်းဆောင် အရာရှိ ကြီးများ၏ အစည်းအဝေးက ထုတ်ပြန် ကြေညာ လိုက်ကြောင်း။

နေ့စွဲ: ၁၂ - ၈ - ၄၅၊ နံနက် ၁၁ နာရီ

ယခုအခါ ဂျပန် ဖက်ဆစ်များသည် ကျွန်ုပ်တို့ တပ်မတော်နှင့် နိုင်ငံပေါင်းစုံ မဟာမိတ် တပ်မတော်များ၊ ဝိုင်းဝန်း တိုက်ခိုက်သည်ကို ဖက်ပြိုင်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင် တော့ဘဲ လက်နက်ချရန် စကားများပင် ကမ်းလှမ်းပြီး လေပြီ။

ကမ္ဘာ စစ်ကြီးကား ပြီးတော့မည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့ နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသား များ၏ အရေးကား မပြီးသေး၊ ကျွန်ုပ်တို့ နိုင်ငံ၏ အရေး တခုလုံးသည် ကျွန်ုပ်တို့ တပ်မတော်နှင့် လွတ်လပ်ရေး လိုချင်သူ အားလုံး သက်စွန့် ကြိုးပမ်း ထမ်းဆောင် လာခဲ့ရသည်နှင့် အမျှ အောင်မြင်ရန် အတွက် ဗမာ နိုင်ငံရှိ ခေါင်းဆောင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တိုင်းသူ ပြည်သား

အပေါင်း တို့သည် လူမျိုး မရွေး ဘာသာ မရွေး တညီတညွတ်တည်း ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ရန် အထူး လိုပေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ တပ်မတော်သား အားလုံး သည်၎င်း၊ ဗမာ နိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး အတွက် စွန့်စွန့်စားစား ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ အပေါင်း တို့သည်၎င်း၊ ဤမျှ အပင်ပန်း အဆင်းရဲ၊ အနစ်နာ အသေကြေ ခံကာ ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက် ခဲ့သည်မှာ လက်တဆုပ်မျှ ရှိသော လူတစု၏ ကောင်းစားမှု ကိုသာ၎င်း ကျွန်ုပ်တို့၏ ကိုယ်ရေး ကိုယ်တာ တိုးတက်မှု ကိုသာ၎င်း ရည်မှန်းလျှက် ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင် ခဲ့ကြသည် မဟုတ်ဘဲ ဗမာနိုင်ငံ လူထုအပေါင်း လွတ်လပ်ရေး အတွက် ရည်စူးလျှက် ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင် ခဲ့ကြသည့် အကြောင်းကို ခေါင်းဆောင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသား အပေါင်း တို့အား အထူး လေးနက်စွာ ဖော်ပြ လိုပေကြောင်း။

ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့တပ်မတော် ခေါင်းဆောင် အရာရှိကြီးများ အစည်းအဝေးက ဗမာနိုင်ငံ အတွင်း ခေါင်းဆောင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တိုင်းသူ ပြည်သား အပေါင်းက စိတ်ဝမ်း ကွဲပြားခြင်း အလျဉ်း မရှိဘဲ ဖက်ဆစ် တိုက်ချက်ရေး ပြည်သူ့ လွတ်လပ်ရေး အဖွဲ့ချုပ်ကြီး အတွင်းသို့ ထိရောက်စွာ ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်ကာ ဗမာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးနှင့် ပြန်လည် ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်း အရပ်ရပ်ကို တညီတညွတ်တည်း နှောက်နှေး ဆိုင်းငံ့ခြင်း အလျဉ်း မရှိဘဲ ဆောင်ရွက် ကြရန် ပြင်းထန်စွာ တိုက်တွန်း လိုက်ပါကြောင်း။

၁။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း - စစ်သေနာပတိ
၂။ ဗိုလ်မှူးကြီးလက်ျာ - ဒုတိယစစ်သေနာပတိ
၃။ ဗိုလ်မှူးကြီးဇေယျ - စစ်ဦးစီးမှူး
၄။ ဗိုလ်မှူးကြီး နေဝင်း - ရှေ့တန်း စစ်ဌာနချုပ်မှူး
၅။ ဗိုလ်မှူးမောင်မောင် - တိုင်းအမှတ် (၁) မှူး
၆။ ဗိုလ်မှူး အောင်ကြီး - မြစ်ဝကျွန်းပေါ် တိုင်းမှူး
၇။ ဗိုလ်မှူး ကျော်ဇော - တိုင်းအမှတ် (၄) မှူး
၈။ ဗိုလ်မှူး ရဲထွဋ် - တိုင်းအမှတ် (၆) မှူး

၉။ ဗိုလ်မှူး အောင် - တိုင်းအမှတ် (၇) မှူး
၁၀။ ဗိုလ်ကြီးအာဠာဝက - အထက်ဗမာပြည်တိုင်းမှူး

▪ - ¤ - ▪

ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး (၁၉၄၅)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' စာအုပ်နဲ့ နံသာတိုက် ကနေ နိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ စာပေ ခွင့်ပြုချက် အမှတ် (၃၂၆/က) ဖြင့် ၁၉၆၈ ခုနှစ်မှာ ပထမ အကြိမ် အဖြစ် ထုတ်ဝေ ဖြန့်ချိ ခဲ့တဲ့ ရဲဘော် လှမျိုးရဲ့ 'ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းဝင် စာချုပ် စာတမ်းများ' စာအုပ် ကနေ "ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး (၁၉၄၅)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး (၁၉၄၅)

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အတွင်းက မြန်မာ တို့သည် ဂျပန် တို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ မြန်မာ နိုင်ငံကို အုပ်စိုး နေသော အင်္ဂလိပ် တို့ကို တိုက်ခိုက် ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ်တို့ မြန်မာ နိုင်ငံမှ ဆုတ်ခွာ သွားသော အခါ ဂျပန်က မြန်မာ နိုင်ငံကို လွတ်လပ်ရေး ပေးခဲ့သည်။ သို့သော် လက်တွေ့တွင် ဂျပန်တို့ ပေးသော လွတ်လပ်ရေးမှာ အတုအယောင် မျှသာ ဖြစ်ပြီး ဂျပန် တို့၏ ဖက်ဆစ် စနစ်ဖြင့် ရင်ဆိုင် ခဲ့ကြ ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဆစ် ဂျပန် များကို ပြန်လည် တော်လှန်ရန် ပြင်ဆင် ခဲ့ကြသည်။

ဂျပန် ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး အထူး အစည်းအဝေး မှတ်တမ်း

၁၉၄၄ ခု၊ ဩဂုတ်လ ညဦး အချိန် ဖြစ်သည်။

ထိုနေ့တွင် ကန်တော်ကြီး ပတ်လမ်း၊ ယခု နတ်မောက်လမ်းရှိ နှစ်ထပ် အိမ်ကြီး အပေါ်တွင် ဂျပန်များ တော်လှန်ရေး အတွက် အထူး အစည်းအဝေး တရပ်ကို ကျင်းပ ခဲ့သည်။ ထိုအိမ်ကြီး သည်ကား ဗမာ့

တပ်မတော် စစ်သေနာပတိလည်း ဖြစ်ပြီး စစ်ဝန်ကြီးလည်း ဖြစ်သော ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း၏ အိမ်ပင် ဖြစ်သည်။

ထိုအချိန်က လျှို့ဝှက်စွာ တက်ရောက် ကြသော ခေါင်းဆောင် များမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း (စစ်ဝန်ကြီး၊ စစ်သေနာပတိ)
၂။ ဗိုလ်လက်ျာ
၃။ ဗိုလ်ဇေယျ
၄။ ဗိုလ်နေဝင်း
၅။ ဗိုလ်အောင်ကြီး
၆။ ဗိုလ်မောင်မောင်
၇။ ဗိုလ်ခင်မောင်ကလေး
၈။ ဗိုလ်ကြာဒိုး
၉။ ဗိုလ်ဖိုးကွန်း
၁၀။ ဗိုလ်ကျော်ဇော
၁၁။ ဗိုလ်ရန်အောင်
၁၂။ ဗိုလ်မှူးအောင်
၁၃။ ဗိုလ် ဗထူး
၁၄။ သခင် သန်းထွန်း
၁၅။ သခင်စိုး
၁၆။ သခင်ချစ်
၁၇။ ဦးကျော်ငြိမ်း

အထက်ပါ လျှို့ဝှက်သော အထူး အစည်းအဝေး မှပင် မြန်မာ တမျိုးသားလုံးကို ရက်စက်စွာ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက် နေသော ဖက်ဆစ် ဂျပန် စစ်တပ် များကို တော်လှန် တိုက်ခိုက်ရန် အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက် ချလိုက်သည်။ တချိန်တည်း မှာပင် ဂျပန် ဖက်ဆစ် စစ်တပ် များကို တော်လှန်ရာတွင် အဖွဲ့အစည်း အသီးသီး ကွဲပြား၍ တသီးတခြား တော်လှန် ကြခြင်းထက် တဖွဲ့ တစည်းတည်း ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက် ကြလျှင်

ကောင်းမည် ဟူ၍ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း၏ အကြံပေးချက် အရ အောက်ပါ အဖွဲ့အစည်းကြီး များက ဦးဆောင်၍ ဖွဲ့စည်းရန် သဘော တူကြပေသည်။

၁။ ဗမာ့ တပ်မတော်
၂။ ကွန်မြူနစ် ပါတီ
၃။ ပြည်သူ့ အရေးတော်ပုံ ပါတီ တို့ ဖြစ်ကြသည်။

အဖွဲ့၏ အမည်မှာ ဖက်ဆစ် တိုက်ဖျက်ရေး ပြည်သူ့ လွတ်လပ်ရေး အဖွဲ့ချုပ်ကြီး ဖြစ်ပေသည်။ အတိုကောက် အမည်မှာ ဖတပလ အဖွဲ့ ဖြစ်သည်။

အထက်ပါ အဖွဲ့အစည်း ကြီးများ အနက် ဗမာ့ တပ်မတော်နှင့် လက်တွဲကာ ဂျပန် တော်လှန်ရေး အတွက် ပြင်းပြင်းထန်ထန် စည်းရုံး လှုံ့ဆော် ခဲ့သော အဖွဲ့ကြီးမှာ ဦးဘဂျမ်း ဦးစီးသော (အာရှ လူငယ် အစည်းအရုံး) ပင် ဖြစ်တော့သည်။

ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ကိုယ်တိုင် ဦးဆောင်၍ နိုင်ငံရေး အရ ၁၉၄၄ ခု ဩဂုတ်လတွင် ဖက်ဆစ် တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် ပြည်သူ့ လွတ်လပ်ရေး (ဖတပလ) အဖွဲ့ကို ဖွဲ့ခြင်း၊ စစ်ရေးအရ မြန်မာ တနိုင်ငံလုံးကို စစ်တိုင်းကြီး ရှစ်တိုင်း ခွဲခြားခြင်း စသည့် ပြင်ဆင်မှု များကို ပြုလုပ် ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၁၉၄၅ ခုနှစ် မတ်လ ၈ ရက်နေ့တွင် အထက် ဗမာပြည်တိုင်း တာဝန်ခံ ဗိုလ်မှူး ဗထူးက ဖက်ဆစ် ဂျပန် တို့ကို စတင် တော်လှန် တိုက်ခိုက် ခဲ့သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ် မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ရွှေတိဂုံ ဘုရား အနောက်ဘက် ခြေရင်းရှိ ယခု တော်လှန်ရေး ပန်းခြံ နေရာတွင် တော်လှန်ရေး အတွက် ချီတက်ရန် စစ်ရေးပြနှင့် စစ်ထွက် အခမ်းအနားကို ဗမာ့ တပ်မတော်မှ ကျင်းပ ခဲ့သည်။ ထို အခမ်းအနားသို့ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ကိုယ်တိုင် တက်ရောက်၍ မိန့်ခွန်း ပြောကြားသည်။ ထို့နောက် ၁၉၄၅ ခုနှစ် မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် တနိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် ဖက်ဆစ် ဂျပန် တို့ကို တော်လှန် ခဲ့ကြသည်။ သရက်မြို့နယ် ပုဏ္ဏားရွာ၌ ဖွင့်လှစ် ထားသည့် ပထမ ယာယီ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် ဌာနချုပ်မှ နေ၍

ဖက်ဆစ် ဂျပန်များကို တော်လှန်ကြောင်း ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်းက ၁၉၄၅ ခုနှစ် မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ကြေညာ ခဲ့သည်။ ထို့နောက် သရက် မြို့နယ် သရက်ချောင်း ရွာကြီး၌ အမြဲတမ်း ဌာနချုပ် ဖွင့်ထားပြီး ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေးကို ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ကိုယ်တိုင် ကြီးကြပ် ကွပ်ကဲ ပေးခဲ့သည်။ ယင်း တော်လှန်ရေးကို ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေးဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေးတွင် တိုင်းရင်းသား အားလုံး တို့သည် စစ်ရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စည်းရုံးရေး၊ စိတ်ဓာတ်ရေး တို့အရ တနည်း မဟုတ် တနည်းဖြင့် ပါဝင် ခဲ့ကြ သည်ချည်း ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ လူထု လူတန်းစား အသီးသီး တို့လည်း ပါဝင် ခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ အမျိုးသား စည်းလုံး ညီညွတ်မှုကို ပြသည့် တော်လှန်ရေး ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ ယင်း တော်လှန်ရေးသည် လွတ်လပ်ရေး ရသည်ထိ အထောက်အကူ ပြုသောကြောင့် မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသည်။ တော်လှန်ရေးနေ့ကို ယခု တပ်မတော်နေ့ဟု တပ်မတော်က မှောင်ပိုင် စီးခဲ့သည်။

▪ - ¤ - ▪

ကန်ဒီ စာချုပ် (၁၉၄၅)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ကန်ဒီ စာချုပ် (၁၉၄၅)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကန်ဒီ စာချုပ် (၁၉၄၅)

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် ပြီးသော အခါ အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းရေး ကိစ္စ ပေါ်လာသည်။ ထို ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ပထမတွင် ဗြိတိသျှ အစိုးရနှင့် မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် ခေါင်းဆောင်များ အတွင်း သဘောထားချင်း မတူကြပေ။ စစ်ပြီး၍ ဗမာ့ တပ်မတော် အသစ် ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းရာတွင် ရှိနေပြီးသော မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဖျက်သိမ်း ပြီးမှ တပ်မတော်သား တဦးချင်း အလိုက် စိစစ်၍ ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဖွဲ့စည်းရန် ဗြိတိသျှ အစိုးရက ဆန္ဒ ရှိသည်။ မြန်မာ့ ခေါင်းဆောင် များ၏ သဘောထား ကမူ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို မဖျက် သိမ်းဘဲ အဖွဲ့အစည်း လိုက်ထား၍ ယင်းကိုပင် အမာခံ ထားကာ ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဖွဲ့စည်းရန် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး ပြောက်ကျား တပ်သားများ ကိုလည်း အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် အတွင်း သိမ်းသွင်းရန် မြန်မာ့ ခေါင်းဆောင် များက လိုလား ကြသည်။ ထိုသို့ သဘော ထားခြင်း မတူ သည်ကို စေ့စပ် ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းသည့် နည်းဖြင့် အဖြေ ရှာရန် မြန်မာ နိုင်ငံ ဘက်မှ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့နှင့် ဗြိတိသျှ အစိုးရ ဘက်မှ အရှေ့တောင် အာရှ ဆိုင်ရာ မဟာမိတ် တပ်များ၏ စစ်သေနာပတိချုပ် လော့ လူဝီ မောင့်ဘက်တန် ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့တို့ သီဟိုနိုင်ငံ (သီရိလင်္ကာ)၊ ကန်ဒီမြို့၌ ၁၉၄၅ ခု စက်တင်ဘာလ ၆ ရက် မှ ၇ ရက်နေ့ အထိ တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ရရှိသော သဘော တူညီမှု များကို ကန်ဒီ စာချုပ်ဟု ခေါ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးပွဲ လုပ်သည့် မြို့ကို အစွဲ ပြု၍ ကန်ဒီ စာချုပ်ဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ စာချုပ် အရ သဘော တူကြသည့် အဓိက အချက် များမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် တခု လုံးကို အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် အတွင်း သိမ်းသွင်း ရန်နှင့် ထိုသို့ သိမ်းသွင်း ရာတွင် ကျန်းမာရေးနှင့် ပြည့်စုံ၍ တပ်မတော်တွင် အမှုထမ်း လိုသည့် တပ်သား ၅၂၀၀ နှင့် အရန် တပ်သား ၃၀၀၀ အထိ လက်ခံရန် လက်ခံရန် သဘော တူကြသည်။ ဤ အချက်အရ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဖျက်သိမ်းပြီး တပ်မတော်သား တဦးချင်း စိစစ်၍ အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းရန် ဆိုသည့် ဗြိတိသျှ တို့၏ မူလ အစီအစဉ် ပျက်သွားသည်။

၂။ အမြဲတမ်း တပ်မတော်တွင် ဗိုလ် ၂၀၀ နှင့် အရန်ဗိုလ် ၂၀၀ ခန့် ထားရန်လည်း သဘော တူကြသည်။

၃။ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် သားများ၏ လစာ၊ ခွင့်ရက်နှင့် ဆေးဝါး ကုသမှု စသည့် ရသင့် ရထိုက်သော အခွင့်အရေး များကို ဆောင်ရွက် ပေးရန်လည်း သဘော တူကြသည်။

၄။ ဗြိတိသျှတို့ ဘက်မှ ကိုယ်စားလှယ် များနှင့် မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါသော အဖွဲ့ တခု ဖွဲ့ကာ ထိုအဖွဲ့က အထက်ပါ ကိစ္စ များကို လက်တွေ့ အကောင်အထည် ဖော် ဆောင်ရွက် ပေးရန်လည်း သဘော တူကြသည်။

စာချုပ် ချုပ်ဆို ပြီးနောက် မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဗမာ့ တပ်မတော်ဟု အမည် ပြောင်းလိုက်သည်။ ထို့နောက် ဗမာ့ တပ်မတော်သည် ဖဆပလမှ နုတ်ထွက် လိုက်ရသည်။ ရဲဘော် သုံးကျိပ်က ဦးဆောင်၍ ဗမာ့ လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော်၊ ဗမာ့ ကာကွယ်ရေး တပ်မတော်၊ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် ဟူသည့် အမည် များဖြင့် ပေါ်ပေါက် ခဲ့သော ဗမာ့ တပ်မတော်သည် ကန်ဒီ စာချုပ် ချုပ်ဆို နိုင်ခြင်း အားဖြင့်

အမြဲတမ်း အမျိုးသား ဗမာ့ တပ်မတော် အဖြစ် တရားဝင် ရပ်တည်ခွင့် ရလာ တော့သည်။ ဤ စာချုပ် အရ အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းရေး ကိစ္စလည်း ပြေလည် သွားသည်။

▪ - ¤ - ▪

မြန်မာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ လူငယ်များ အသင်း (၁၉၃၀)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "မြန်မာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ လူငယ်များ အသင်း (၁၉၃၀)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

မြန်မာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ လူငယ်များ အသင်း (၁၉၃၀)

မြန်မာ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ လူငယ်များ အသင်းကို ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် စက်တင်ဘာလတွင် အဖွဲ့သည်။ ထို အသင်းကို

၁။ ဆရာတင့် (မြို့မ ကျောင်းဆရာ)
၂။ ကိုနု (တက္ကသိုလ်)
၃။ ကိုခန့် (ပန်းတနော်)
၄။ ကိုသီဟန် (တက္ကသိုလ်)
၅။ မြို့မ ဆရာဟိန်
၆။ သခင် ဇစိန်
၇။ သခင် ဘသောင်း
၈။ သခင် လေးမောင်
၉။ ကိုဘတင်
၁၀။ ကိုလူထွန်း
၁၁။ ကိုစံသိမ်း
၁၂။ ကိုအုန်း
၁၃။ ကိုလှဖေ
၁၄။ ကိုထွန်းတင်
၁၅။ ကိုလှမောင်
၁၆။ ကိုဘသွင် တို့က ဦးဆောင် ဖွဲ့စည်းသည်။

စီးကရက် မသောက်ရေး၊ နိုင်ငံခြား ကုန်ပစ္စည်းများ သပိတ်မှောက်၍ ပြည်တွင်းဖြစ် အားပေးရေး၊ အမျိုးသားချင်း ရိုင်းပင်း ကူညီ စောင့်ရှောက်ရေး အပါအဝင် နယ်ချဲ့ ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် လွတ်လပ်ရေးတို့အတွက် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။

▪ - ¤ - ▪

နေသူရိန် လူထု စည်းဝေးပွဲကြီး (၁၉၄၅)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန် ရေးသား ပြုစုတဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "နေသူရိန် လူထု စည်းဝေးပွဲကြီး (၁၉၄၅)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

အခန်းအနား တခု၌ မိန့်ခွန်း ပြောကြားနေသည့် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း။

နေသူရိန် လူထု စည်းဝေးပွဲကြီး (၁၉၄၅)

ရန်ကုန်မြို့ ဗဟန်းမြို့နယ်အတွင်း ကန်တော်ကြီးရှိ နေသူရိန် ဇာတ်ရုံကြီး၌ ၁၉၄၅ ခု၊ ဩဂုတ်လ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသော လူထု စည်းဝေးပွဲကြီး ဖြစ်သည်။ ဖတပလ အဖွဲ့ချုပ်မှ ကြီးမှူးကျင်းပသည်။ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံနှင့် အဖွဲ့ပေါင်းစုံမှ ကိုယ်စားလှယ်များ အစုံအညီ တက်ရောက်ကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက သဘာပတိမူသည်။ စစ်ပြီးခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးသော လူထု အင်အားပြပွဲကြီး အဖြစ် ထင်ရှားသည်။

လူထု စည်းဝေးပွဲကြီးတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက ဖတပလ အဖွဲ့ကြီး၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းပြသည်။

အစည်းအဝေးကြီးမှ မြန်မာနိုင်ငံ အတွက် အရေးပါသည့် အောက်ပါအဆိုများကို တင်သွင်း ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ -

(၁) စစ်အုပ်ချုပ်ရေး အမြန်ဆုံးရပ်စဲ၍ မြို့ပြ အုပ်ချုပ်ရေး ထူထောင်ရန် အဆို၊
(၂) စက္ကူဖြူ စီမံကိန်းကို အပြင်းအထန် ကန့်ကွက်ကြောင်း အဆို၊
(၃) အမျိုးသား ယာယီအစိုးရ ဖွဲ့ပေးရန် အဆို၊
(၄) အမျိုးသား ယာယီအစိုးရဖြင့် အုပ်ချုပ်နေစဉ် အတွင်း အရွယ်ရောက်သူတိုင်း မဲပေးနိုင်သည့် စနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်သော လူထု ကိုယ်စားလှယ်များပါသည့် တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်က လွတ်လပ်သော မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲရေး အဆို၊
(၅) အတ္တလန်တိတ် ကြေညာချက်ကို ထောက်ခံကြောင်းနှင့် ထိုကြေညာချက်နှင့် အညီ မြန်မာနိုင်ငံကို အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် နိုင်ငံအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုရန်ဖြစ်သော လွတ်လပ်ရေး အဆို၊
(၆) မျိုးချစ် ဗမာ့တပ်မတော်နှင့် ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး ပြောက်ကျားတပ်သားများကို အမာခံထား၍ ဗမာ့ အမျိုးသား တပ်မတော် ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းရေး အဆိုနှင့်၊
(၇) ဖတပလ အောက်တွင် တိုင်းရင်းသား အားလုံး သွေးစည်း ညီညွတ်ရန်နှင့် ပြည်လည် ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး အဆိုတို့ ဖြစ်သည်။

လူထု အစည်းအဝေးကြီးမှ အထက်ပါ အဆိုများကို တင်သွင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့်ပြင် ဖတပလ အဖွဲ့ကြီး၏ ဖွဲ့စည်းပုံ စည်းမျဉ်းဥပဒေ (ယာယီ) ကို ပြဋ္ဌာန်း အတည်ပြုခဲ့သည်။ အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးကို ဆက်လက် ဦးဆောင်ဆင်နွှဲမည့် ဖတပလ အဖွဲ့ကြီး၏ ဗဟိုဦးစီး အဖွဲ့ဝင် ၃၆ ဦး

စာရင်းကိုလည်း ကြေညာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာတိုင်းရင်းသား အားလုံး ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ဦးစီးသော ဖတပလ အဖွဲ့ကြီး၏ ခေါင်းဆောင်မှုအောက်တွင် တလုံးတစည်းတည်း ရှိခဲ့ကြောင်း ပြသသည့် စည်းဝေးပွဲကြီး အဖြစ် လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲဝင် လူထု စည်းဝေးပွဲကြီး အဖြစ် လည်းကောင်း ထင်ရှားသည်။

▪ – ¤ – ▪

ကန်ဒီသွား မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ (၁၉၄၅)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ကန်ဒီသွား မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ (၁၉၄၅)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကန်ဒီသွား မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ (၁၉၄၅)

စစ်ပြီးခေတ် မြန်မာ့ တပ်မတော် ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းရေး အတွက် သီရိလင်္ကာ နိုင်ငံ ကန်ဒီ ဆွေးပွဲသို့ တက်ရောက် ကြသည့် မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့မှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း
၂။ ဗိုလ်လက်ျာ
၃။ ဗိုလ်နေဝင်း
၄။ ဗိုလ်ဇေယျ
၅။ သခင်သန်းထွန်း
၆။ ဦးဘဘော
၇။ စောဘဦးကြီး
၈။ ဗိုလ်ကျော်ဇော
၉။ ဗိုလ်မောင်မောင်
၁၀။ ဗိုလ်ဇော်မင်း (ဦးမောင်မောင်ကျော်ဝင်း)
၁၁။ ဦးညိုထွန်း

မြန်မာ နိုင်ငံ စစ်ပြေး အစိုးရ အကြံပေး ပုဂ္ဂိုလ် ဦးတင်ထွဋ်လည်း ဆွေးနွေးပွဲသို့ တက်သည်။

ကန်ဒီ စာချုပ် (၁၉၄၅)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ကန်ဒီ စာချုပ် (၁၉၄၅)" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကန်ဒီ စာချုပ် (၁၉၄၅)

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် ပြီးသော အခါ အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းရေး ကိစ္စ ပေါ်လာသည်။ ထို ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ပထမတွင် ဗြိတိသျှ အစိုးရနှင့် မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် ခေါင်းဆောင်များ အတွင်း သဘောထားချင်း မတူကြပေ။ စစ်ပြီး၍ ဗမာ့ တပ်မတော် အသစ် ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းရာတွင် ရှိနေပြီးသော မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဖျက်သိမ်း ပြီးမှ တပ်မတော်သား တဦးချင်း အလိုက် စိစစ်၍ ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဖွဲ့စည်းရန် ဗြိတိသျှ အစိုးရက ဆန္ဒ ရှိသည်။ မြန်မာ့ ခေါင်းဆောင် များ၏ သဘောထား ကမူ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို မဖျက် သိမ်းဘဲ အဖွဲ့အစည်း လိုက်ထား၍ ယင်းကိုပင် အမာခံ ထားကာ ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဖွဲ့စည်းရန် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေး ပြောက်ကျား တပ်သားများ ကိုလည်း အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် အတွင်း သိမ်းသွင်းရန် မြန်မာ့ ခေါင်းဆောင် များက လိုလား ကြသည်။ ထိုသို့ သဘော ထားခြင်း မတူ သည်ကို စေ့စပ် ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းသည့် နည်းဖြင့် အဖြေ ရှာရန် မြန်မာ နိုင်ငံ ဘက်မှ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့နှင့် ဗြိတိသျှ အစိုးရ ဘက်မှ အရှေ့တောင် အာရှ ဆိုင်ရာ မဟာမိတ် တပ်များ၏ စစ်သေနာပတိချုပ် လော့ လူဝီ မောင့်ဘက်တန် ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့တို့ သီဟိုနိုင်ငံ (သီရိလင်္ကာ)၊ ကန်ဒီမြို့၌ ၁၉၄၅ ခု စက်တင်ဘာလ ၆ ရက် မှ ၇ ရက်နေ့ အထိ တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ရရှိသော သဘော တူညီမှု များကို ကန်ဒီ စာချုပ်ဟု ခေါ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးပွဲ လုပ်သည့် မြို့ကို အစွဲ ပြု၍ ကန်ဒီ စာချုပ်ဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ စာချုပ် အရ သဘော တူကြသည့် အဓိက အချက် များမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် တခု လုံးကို အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် အတွင်း သိမ်းသွင်း ရန်နှင့် ထိုသို့ သိမ်းသွင်း ရာတွင် ကျန်းမာရေးနှင့် ပြည့်စုံ၍ တပ်မတော်တွင် အမှုထမ်း လိုသည့် တပ်သား ၅၂၀၀ နှင့် အရန် တပ်သား ၃၀၀၀ အထိ လက်ခံရန် လက်ခံရန် သဘော တူကြသည်။ ဤ အချက်အရ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဖျက်သိမ်းပြီး တပ်မတော်သား တဦးချင်း စိစစ်၍ အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းရန် ဆိုသည့် ဗြိတိသျှ တို့၏ မူလ အစီအစဉ် ပျက်သွားသည်။

၂။ အမြဲတမ်း တပ်မတော်တွင် ဗိုလ် ၂၀၀ နှင့် အရန်ဗိုလ် ၂၀၀ ခန့် ထားရန်လည်း သဘော တူကြသည်။

၃။ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် သားများ၏ လစာ၊ ခွင့်ရက်နှင့် ဆေးဝါး ကုသမှု စသည့် ရသင့် ရထိုက်သော အခွင့်အရေး များကို ဆောင်ရွက် ပေးရန်လည်း သဘော တူကြသည်။

၄။ ဗြိတိသျှတို့ ဘက်မှ ကိုယ်စားလှယ် များနှင့် မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါသော အဖွဲ့ တခု ဖွဲ့ကာ ထိုအဖွဲ့က အထက်ပါ ကိစ္စ များကို လက်တွေ့ အကောင်အထည် ဖော် ဆောင်ရွက် ပေးရန်လည်း သဘော တူကြသည်။

စာချုပ် ချုပ်ဆို ပြီးနောက် မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော်ကို ဗမာ့ တပ်မတော်ဟု အမည် ပြောင်းလိုက်သည်။ ထို့နောက် ဗမာ့ တပ်မတော်သည် ဖဆပလမှ နှုတ်ထွက် လိုက်ရသည်။ ရဲဘော် သုံးကျိပ်က ဦးဆောင်၍ ဗမာ့ လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော်၊ ဗမာ့ ကာကွယ်ရေး တပ်မတော်၊ မျိုးချစ် ဗမာ့ တပ်မတော် ဟူသည့် အမည် များဖြင့် ပေါ်ပေါက် ခဲ့သော ဗမာ့ တပ်မတော်သည် ကန်ဒီ စာချုပ် ချုပ်ဆို နိုင်ခြင်း အားဖြင့်

အမြဲတမ်း အမျိုးသား ဗမာ့ တပ်မတော် အဖြစ် တရားဝင် ရပ်တည်ခွင့် ရလာ တော့သည်။ ဤ စာချုပ် အရ အမြဲတမ်း ဗမာ့ တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းရေး ကိစ္စလည်း ပြေလည် သွားသည်။

▪ - ¤ - ▪

ဖတပလ ဗဟို ဦးစီး အဖွဲ့ဝင်များ

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' မှ "ဖတပလ ဗဟို ဦးစီး အဖွဲ့ဝင်များ" ကို ပြန်လည် ကူးယူ ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဖတပလ ဗဟို ဦးစီး အဖွဲ့ဝင်များ

စစ်ပြီးခေတ်တွင် ဖက်ဆစ်တိုက်ဖျက်ရေး ပြည်သူ့ လွတ်မြောက်ရေး အဖွဲ့ချုပ်ကို ပထမဦးဆုံး ဗဟို ဦးစီး အဖွဲ့ဝင် ကိုးဦး၊ ထို့နောက် ၁၆ ဦးနှင့် ၃၆ ဦးတို့ဖြင့် အောက်ပါ အတိုင်း တိုးချဲ့ ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။

ဖတပလ ဗဟိုဦးစီး အဖွဲ့ဝင် ၉ ဦး

၁။ သခင်စိုး - နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်
၂။ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း - စစ်ရေးခေါင်းဆောင်
၃။ သခင် သန်းထွန်း - အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး မဟာမိတ်များနှင့် ဆက်သွယ်ရေး
၄။ ကိုဗဟိန်း
၅။ ဗိုလ်လကျာ
၆။ ဗိုလ်နေဝင်း
၇။ သခင်ချစ်
၈။ ကိုဗဆွေ
၉။ ကိုကျော်ငြိမ်း

ဖတပလ ဗဟိုဦးစီး အဖွဲ့ဝင် ၁၆ ဦး

၁။ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း
၂။ ဗိုလ်နေဝင်း

၃။ ဗိုလ်လက်ျာ
၄။ သခင်စိုး
၅။ သခင် သန်းထွန်း
၆။ ကိုသိန်းဖေ
၇။ ကိုဗဟိန်း
၈။ ကိုကျော်ငြိမ်း
၉။ ကိုဗဆွေ
၁၀။ သခင်ချစ်
၁၁။ ဒီးဒုတ် ဦးဘချို
၁၂။ ဦးမြ (ဟင်္သာတ)
၁၃။ ဦးအောင်ဇံဝေ
၁၄။ စောဘဦးကြီး
၁၅။ ဦးချစ်မောင်
၁၆။ ဦးရဲညွန့်

ဖတပလ ဗဟိုဦးစီး အဖွဲ့ဝင် ၃၆ ဦး

၁။ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း
၂။ ဗိုလ်လက်ျာ
၃။ ဗိုလ်နေဝင်း
၄။ သခင် သန်းထွန်း
၅။ သခင် မြသွင်
၆။ သခင် ဗဟိန်း
၇။ ကိုသိန်းဖေ
၈။ ဦးဗဆွေ
၉။ ဦးကျော်ငြိမ်း
၁၀။ သခင်ချစ်
၁၁။ သခင် ဝတင်
၁၂။ ဒီးဒုတ် ဦးဘချို

၁၃။ ဦးချစ်မောင်
၁၄။ ဦးမြ (ဟသ်္သာတ)
၁၅။ ဦးဘအုန်း
၁၆။ ဦးအေး
၁၇။ ဦးအောင်ဇံဝေ
၁၈။ ဦးဘိုမြ (ကသဿက)
၁၉။ ဦးကျော်ရင်
၂၀။ ဦးဗဂျမ်း
၂၁။ စောဘဦးကြီး
၂၂။ သရာသာထို
၂၃။ ဦးဘခိုင်
၂၄။ ဦးဘဘော
၂၅။ ဦးသိမ်းမောင်
၂၆။ ဦးပု
၂၇။ ဦးဆက်
၂၈။ ဦးမြ (ပျော်ဘွယ်)
၂၉။ ဦးဘဝင်း
၃၀။ ဦးတင် (မြန်မာ့အလင်း)
၃၁။ သခင် လေးမောင်
၃၂။ သခင်ညို
၃၃။ မစ္စတာ ရာရှစ် (ဦးဘတင်)
၃၄။ မစ္စတာ ရာမန်
၃၅။ ဦးကြင်မှန်
၃၆။ ဦးမျိုးရှူ

ဖတပလ ဗဟို စစ်ကောင်စီ (၁၉၄၅)

ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေးကို ဦးစီးရန် ၁၉၄၅ ခုနှစ် မတ်လတွင် ဖွဲ့သည်။ ဖတပလ ဗဟို စစ်ကောင်စီတွင် အောက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်သည်။

၁။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း - စစ်ရေးခေါင်းဆောင်
၂။ သခင်စိုး - နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်
၃။ သခင် သန်းထွန်း - ပြောက်ကျားနှင့် နိုင်ငံခြားရေး
၄။ ဗိုလ်လက်ျာ
၅။ ဗိုလ်နေဝင်း
၆။ ဦးကျော်ငြိမ်း
၇။ သခင်ချစ်

▪ - ¤ - ▪

အောင်ဆန်း - အက်တလီ စာချုပ် (၁၉၄၇)

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' စာအုပ်နှင့် နံ့သာတိုက် ကနေ နိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ စာပေ ခွင့်ပြုချက် အမှတ် (၃၂၆/က) ဖြင့် ၁၉၆၈ ခုနှစ်မှာ ပထမ အကြိမ် အဖြစ် ထုတ်ဝေ ဖြန့်ချိ ခဲ့တဲ့ ရဲဘော် လှမျိုးရဲ့ 'ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းဝင် စာချုပ် စာတမ်းများ' စာအုပ် ကနေ "အောင်ဆန်း - အက်တလီ စာချုပ် (၁၉၄၇)" အကြောင်းကို စုဆောင်း တင်ပြ လိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

(ဝဲမှ ယာသို့) ဦးဘဖေ၊ ကလီမန့် အက်တလီ၊ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း၊ ဦးတင်ထွဋ်နှင့် လော့ဒ်ပီသစ်လောရင့်။

အောင်ဆန်း - အက်တလီ စာချုပ် (၁၉၄၇)

တနှစ် အတွင်း မြန်မာ နိုင်ငံကို လွတ်လပ်ရေး ပေးရန် မြန်မာ အမျိုးသား ခေါင်းဆောင် များနှင့် ဗြိတိသျှ အစိုးရ တို့၏ သဘော တူညီချက်များ ပါသည့် စာချုပ် ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှ အစိုးရနှင့် မြန်မာ ခေါင်းဆောင်များ မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး အတွက် ပထမဆုံး ချုပ်ဆိုသည့် စာချုပ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ စာချုပ်ကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၇ ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်မြို့

ဒေါင်းနင်းလမ်း အမှတ် ၁၀ ၌ လက်မှတ် ရေးထိုး ကြသည်။ စာချုပ်ကို မြန်မာတို့ ဘက်မှ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်းက ခေါင်းဆောင်၍ လည်းကောင်း၊ ဗြိတိသျှ အစိုးရ ဘက်မှ ဗြိတိသျှ ဝန်ကြီးချုပ် ကလီးမင့် ရစ်ချတ် အက်တလီက ခေါင်းဆောင်၍ လည်းကောင်း ဆွေးနွေးပြီး သဘောတူ လက်မှတ် ထိုးကြ သောကြောင့် အောင်ဆန်း - အက်တလီ စာချုပ်ဟု ခေါ်သည်။ စာချုပ်တွင် အချက်ကြီး ၁၀ ချက် ပါဝင်သည်။ စာချုပ်ပါ အဓိက အချက်များ၏ အချုပ် သဘောမှာ -

၁။ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ဒုတိယ ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် ဆောင်ရွက်သော မြန်မာပြည် ဘုရင်ခံ၏ အလုပ်အမှုဆောင် ကောင်စီသည် ကြားဖြတ် အစိုးရ အဖြစ် အသိအမှတ် ပြုခံ ရသည်။

၂။ ကာကွယ်ရေးနှင့် နိုင်ငံခြားရေး ဌာန များကို ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်သော ကြားဖြတ် အစိုးရက အုပ်ချုပ်ခွင့် ရသည်။

၃။ ဗြိတိသျှ လက်နက်ကိုင် တပ်များမှ အပ မြန်မာ နိုင်ငံ ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ လက်နက်ကိုင် တပ်များကို ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်သော ကြားဖြတ် အစိုးရက အုပ်ချုပ်ခွင့် ရသည်။

၄။ ကိုယ်ပိုင် ဘဏ္ဍာရေး အုပ်ချုပ်ခွင့် ရသည်။

၅။ မြန်မာ အစိုးရကိုယ်စားလှယ် မဟာမင်းကြီး တဦး လန်ဒန်မြို့၌ ထားခွင့် ရသည်။

၆။ မြန်မာ ပြည်မနှင့် တောင်တန်း ဒေသ များကို တပေါင်းတည်း လွတ်လပ်ရေး ပေးရန် အတွက် တောင်တန်း ဒေသ များ၏ ဆန္ဒ ယူရန် သဘော တူကြသည်။

၇။ အရွယ် ရောက်သူတိုင်း မဲပေး နိုင်သော စနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်သော တိုင်းပြု ပြည်ပြု လွှတ်တော် ခေါ်ရမည်။

၈။ တိုင်းပြု ပြည်ပြု လွှတ်တော်က လွတ်လပ် လာမည့် မြန်မာ နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အနာဂတ် ပုံသဏ္ဍာန်ကို ဆုံးဖြတ် ရမည်။

၉။ ကမ္ဘာ့ ကုလ သမဂ္ဂတွင် မြန်မာ နိုင်ငံ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ရေး အတွက် ဗြိတိသျှ အစိုးရက ထောက်ခံ ကူညီမည်။

ဤစာချုပ် ချုပ်ဆို နိုင်ခြင်း အားဖြင့် ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏ မြန်မာ နိုင်ငံဆိုင်ရာ စက္ကူဖြူ စီမံကိန်း ခေါ် စက္ကူဖြူ အုပ်ချုပ်ရေး သည် လုံးဝ ချုပ်ငြိမ်းသွားသည်။ ဤစာချုပ် အရပင် တိုင်းပြု ပြည်ပြု လွှတ်တော် ခေါ်နိုင်၍ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် သမ္မတ နိုင်ငံ ထူထောင်ခွင့် ရခဲ့သည်။ ဥပဒေသဘော အရ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့ တွင်မှ လွတ်လပ်ရေး ရခဲ့သော်လည်း လက်တွေ့ သဘောအရ ကြည့်လျှင် ဤစာချုပ် ချုပ်သည့်နေ့မှာပင် လွတ်လပ်ရေး ရသည်ဟု ဆိုနိုင် ရာသည်။

အောင်ဆန်း - အက်တလီစာချုပ်

ဘုရင် မင်းမြတ်၏ အစိုးရနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော် ဘုရင်ခံ မင်းကြီး၏ အမှုဆောင် ကောင်စီမှ ကိုယ်စားလှယ်တော်တို့ ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ရာမှ ရောက်ရှိ ခဲ့သော အဆုံးသတ်ချက်များ

ကိုယ်စားလှယ် တော်များက အရေး ဆိုသော ဂရိတ် ဗြိတိန်နှင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော် တို့၏ အနာဂတ် ဆက်ဆံရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော ကိစ္စ အဝဝ တို့ကို ဘုရင် မင်းမြတ် အစိုးရနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော် အမှုဆောင် ကောင်စီ၏ ကိုယ်စားလှယ်တော်များ ဆွေးနွေး တိုင်ပင် ပြီးလျက် ကော်မော်ဝဲလ်သ် အတွင်းတွင် ဖြစ်စေ၊ အပြင်မှ ဖြစ်စေ၊ ဆောလျင် နိုင်သမျှ ဆောလျင်စွာ မြန်မာ နိုင်ငံတော်သူ နိုင်ငံတော်သား များတို့သည် မိမိတို့ လွတ်လပ်ရေးကို ဆွတ်ခူး နိုင်စေမည် ဖြစ်သော နည်းလမ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါ သဘောတူ အဆုံးသတ်ချက် များကို ရောက်ရှိ ကြလေသည်။

၁။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်

မြန်မာ နိုင်ငံတော်သူ နိုင်ငံတော်သား တို့သည် မိမိတို့ နိုင်ငံ၏ အနာဂတ် အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆောလျင် နိုင်သမျှ လျင်စွာ ဆုံးဖြတ် နိုင်စေသောငှာ ၁၉၃၅ - ခုနှစ် အက်ဥပဒေ အရ ဥပဒေပြု အဖွဲ့ အစား တိုင်းပြု ပြည်ပြု လွှတ်တော်ကို ရွေးကောက် တင်မြှောက် စေရမည်။ ဤကိစ္စ

အတွက် ၁၉၃၅ ခုနှစ် အက်ဥပဒေ ရွေးကောက်နည်း စနစ်ကို အသုံး ပြုလိမ့်မည်။

လူမျိုး သီးခြား မထားရှိသော လူစု၊ ကရင် အမျိုးသား လူစု၊ အင်္ဂလိပ် မြန်မာ ကပြား လူစုများ အတွက် ရွေးကောက်ပွဲကို ဖြေပြီလတွင် ကျင်းပ လိမ့်မည်။ လူစု အသီးသီး အတွက် အဖွဲ့ဝင် နှစ်ဦးစီ ရွေးကောက် တင်မြှောက် ရမည်။ အထက်တွက် စာရင်း သွင်းပြီးသော [နောက်ဆက်တွဲ (က) တွင် ရှင်းလင်း ဖော်ပြသည့် အတိုင်း] မြန်မာနိုင်ငံ လူမျိုး တဦးကို လူမျိုး သီးခြား မထား ရှိသော လူစု စာရင်းတွင် တင်သွင်း ရလိမ့်မည်။

၂။ ခေတ်ပြောင်းချိန် အစိုးရ အမျိုးအစား

ခေတ်ပြောင်းချိန် ကာလ အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရသည် ယခုအတိုင်း ကဲ့သို့ပင် ၁၉၃၅ ခုနှစ် အက်ဥပဒေ အပိုဒ် ၁၃၉ အရ၊ အပ်နှင်း ထားသော အထူး အာဏာများနှင့် ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ ယာယီ စီမံချက် အက်ဥပဒေ နှင့်တကွ ယင်းဥပဒေ အရကောင်စီတွင် ထုတ်ပြန် လိုက်သော အမိန့် ဟူသမျှ အတိုင်း ဆောင်ရွက် သွားလိမ့်မည်။

အစိုးရ တဦး တဘက် သဘောတွင် အထူး ဆောင်ရွက်ရန် လိုသည်ဟု ထင်မြင်သော ထူးခြားသည့် အကြောင်းအချက်များ ပေါ်ပေါက်လျှင် ထိုအကြောင်းအချက် များကို လိုက်လျောရန် ပြောင်းလဲနိုင်ချက် ရှိလျှင် မည်သို့သော ပြောင်းလဲ နိုင်ချက် ပြုလုပ် နိုင်သည်ကို ဘုရင်မင်းမြတ် အစိုးရက စဉ်းစား လိမ့်မည်။

၃။ ကြားဖြတ် ဥပဒေပြု အဖွဲ့

ကြားဖြတ် ကာလ အတွင်း ၁၉၄၅ ခုနှစ် အက်ဥပဒေက ပြဋ္ဌာန်းသည့် အတိုင်း ဖြစ်သော ဥပဒေပြု ကောင်စီ တခု ရှိလိမ့်မည်။ အခွင့် ပြုထားသော ဦးရေကို ၅၀ မှ ၁၀၀ သို့ တိုးမြှင့်ရန် အာဏာကို ဘုရင်မင်းမြတ် အစိုးရက ကောင်စီတွင် ထုတ်ပြန်သော အမိန့်ဖြင့် ဖွေရှာ လိမ့်မည်။

တိုင်းပြု ပြည်ပြု လွှတ်တော် အတွက် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းများ ပြီးဆုံးသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဘုရင် မင်းကြီးသည် ဦးရေ

၁၀၀ ပါဝင်သော ဥပဒေပြု ကောင်စီ တခုကို အမည်တပ် ခန့်အပ် လိမ့်မည်။ ထိုကောင်စီ အဖွဲ့တွင် တိုင်းရင်း မဟုတ်သော လူနည်းစု များ၏ ကိုယ်စား ဆောင်ရွက်ရန် လူဦးရေ အနည်းငယ်ကို ပါဝင် စေလျက် တိုင်းပြု ပြည်ပြု လွှတ်တော်သို့ ရွေးကောက် တင်မြှောက် လိုက်သော သူများ ထဲမှ ရွေးချယ် လိမ့်မည်။

ဥပဒေပြု ကောင်စီ၏ အာဏာများမှာ မကြာသေး မီက ဖျက်သိမ်း လိုက်သော ဦးရေ ၅၀ ပါဝင်သည့် ဥပဒေပြု ကောင်စီ ရရှိ ထားသော အာဏာများနှင့် ထပ်တူထပ်မျှ ဖြစ်လိမ့်မည်။

၄။ ကြားဖြတ် အစိုးရ

ဘုရင်ခံ မင်းကြီး၏ အမှုဆောင် ကောင်စီသည် မြန်မာ နိုင်ငံတော်၏ ကြားဖြတ် အစိုးရ ဖြစ်လိမ့်မည်။ အထက်ပါ အပိုဒ် ၂ တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အဖြူထည် ဘောင်အတွင်းတွင် ဆက်လက် တည်ရမည် ဖြစ်သော အမှုဆောင် ကောင်စီ၊ သို့မဟုတ် ဘုရင်ခံ မင်းကြီး၏ တရားဝင် အာဏာများကို မပြောင်းလဲ စေရန် မဖြစ်နိုင် သော်ငြားလည်း ကြားဖြတ် အစိုးရသည် ယခုအခါ အိန္ဒိယ ကြားဖြတ် အစိုးရ နည်းတူ ယေဘုယျ အားဖြင့် ဆောင်ရွက် သွားလိမ့်မည့်ပြင်၊ အထူးသဖြင့်

(က) အမှုဆောင် ကောင်စီကို ဒိုမီနီယန် အစိုးရ များအား ရင်းနှီးစွာ တိုင်ပင် နှီးနှော အလေးဂရု ပြုဘိ သကဲ့သို့ ပြုမူ လိမ့်မည့်ပြင် အမှုဆောင် ကောင်စီ နိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ရေး ဆောင်ရွက်မြဲ တာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ အကြီးနိုင် ဆုံးသော လွတ်လပ်ခွင့်ကို ရရှိ လိမ့်မည်။

ဝန်ကြီး အဖွဲ့ အစည်းအဝေးပွဲ များတွင် ဘုရင်ခံ မင်းကြီးက ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ၁၉၃၅ ခုနှစ် အက်ဥပဒေ တည်ဆဲ သဘော အတွင်း အသုံးပြုသော ဓလေ့ ထုံးစံကို အမှုဆောင် ကောင်စီနှင့် သက်ဆိုင်ရာ တွင်ပင် ဆက်လက် ကျင့်သုံး လိမ့်မည်။

(ခ) မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရသည် ကိုယ်ပိုင် ဘဏ္ဍာရေး အုပ်ချုပ်မှု [နောက်ဆက်တွဲ (ခ) ကို ကြည့်ပါ] ကို ရရှိ စေမည်ဟု မှုအားဖြင့် ဘုရင် မင်းမြတ်၏ အစိုးရက သဘော တူညီ ကြသည်။

(ဂ) ကာကွယ်ရေးနှင့် နိုင်ငံခြားရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို အမှုဆောင် ကောင်စီတွင် တင်သွင်း လိမ့်မည်။ အမှုဆောင် ကောင်စီသည် ဤအရေး ကိစ္စများကို စီမံ ခန့်ခွဲရာတွင် အပြည့်အစုံ တွဲဘက် ဆောင်ရွက် လိမ့်မည်။

(ဃ) ထိုကိစ္စများ ဆောင်ရွက်မြဲ တာဝန်ကို ဘုရင်ခံမင်းကြီးက ကာကွယ်ရေးနှင့် နိုင်ငံခြားရေး အတိုင်ပင်ခံ ဝန်ကြီးအား တာဝန် လွှဲအပ် လိမ့်မည်။

တရားဝင် အခြေအနေတွင် သက်ရောက်သော ကန့်သတ်ချက်များမှ အပ အမှုဆောင် ကောင်စီ အဖွဲ့သည် စီမံကိန်းနှင့် အုပ်ချုပ်မှု နယ်ပယ်တွင် ပေါ်ပေါက်သော ကိစ္စ ဟူသမျှကို အရေး ဆိုရန်၎င်း၊ စဉ်းစားရန်၎င်း၊ ဆွေးနွေးရန်၎င်း၊ ဆုံးဖြတ်ရန်၎င်း၊ လုံးဝ လွတ်လပ်ခွင့် ရှိလိမ့်မည်။

၅။ နိုင်ငံခြားရေး ကိစ္စများ

လန်ဒန် မြို့တော်တွင် မြန်မာ အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ် အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် မြန်မာ နိုင်ငံတော် အတွက် မဟာမင်းကြီး တပါး ခန့်ထား စေလိမ့်မည်။ မြန်မာ နိုင်ငံတော်က တိုင်းရေး ပြည်မှု စေ့စပ် ပြောဆိုသူ ကိုယ်စားလှယ် လဲလှယ်လိုသော နိုင်ငံများ၏ အစိုးရ များအား ထိုကဲ့သို့ လဲလှယ်ခြင်းကို သဘောတူရန် ဘုရင် မင်းမြတ် အစိုးရက တောင်းဆို လိမ့်မည်။

၆။ ပြည်ထောင်ချင်းချင်း အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဖွဲ့ဝင် အဖြစ်

ကမ္ဘာ့ ကုလ သမဂ္ဂ အဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင် တဦး အဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်ရန် မြန်မာ နိုင်ငံတော်၏ လျှောက်ထားချက်ကို မြန်မာ နိုင်ငံတော်၏ တိုင်းပြု ပြည်ပြုရေး အခြေအနေသည် ထိုလျှောက်ထားချက် မျိုးကို လက်ခံ နိုင်လောက်အောင် ဖြစ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ဘုရင် မင်းမြတ် အစိုးရက လုံးဝ ထောက်ခံချက် ပေးလိမ့်မည်။ ဤအတော အတွင်းတွင် ကမ္ဘာ့ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့က ကြီးမှူးသော အစည်းအဝေး များတွင် မြန်မာ

နိုင်ငံတော်က မည်မျှလောက် ပါဝင် ဆောင်ရွက် နိုင်သည်ကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးနှင့် စုံစမ်း ညှိနှိုင်း လိမ့်မည်။

မြန်မာ နိုင်ငံတော်က ချဉ်းကပ် ဆက်သွယ် စေလိုသော အခြားအခြားသော ပြည်ထောင် အချင်းချင်း အဖွဲ့ အဝင်များ သို့လည်း ထိုအဖွဲ့များ၏ အလုပ်တွင် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ အဖြစ်ဖြင့်၊ သို့မဟုတ် အခြားနည်းဖြင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော်က ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင် မနိုင်ကို ထောက်လမ်း စစ်ရှောက်သော သဘောနှင့် ချဉ်းကပ် ဆက်သွယ် လိမ့်မည်။

၇။ ကာကွယ်ရေး

(က) တည်မြဲလျက် ရှိသော လုပ်ရိုး လုပ်စဉ် အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံတော်တွင် ချထားသော ဗြိတိသျှ စစ်သည်တော်များ အားလုံးသည် ဘုရင် မင်းမြတ် အစိုးရ၏ အဆုံးစွန်သော အုပ်ချုပ်မှု လက်အောက်တွင် နေလိမ့်မည်။

(ခ) မြန်မာ စစ်သည်တော် အားလုံး တို့မှ မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှု လက်အောက်သို့ ချက်ချင်း ရောက်ရှိ လိမ့်မည်။

(ဂ) မြန်မာ နိုင်ငံတော် စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးသည် စောနိုင်သမျှ စောစော ဖြစ်နိုင်သော အချိန်၌ ဘုရင်မင်းကြီးနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရ လက်အောက်ခံ ဖြစ်စေရမည် ဟူသည်ကို မူအားဖြင့် ဘုရင်ခံ မင်းမြတ် အစိုးရက သဘော တူညီကြောင်း။ သို့ရာတွင် ယခု အခိုက်အတန့်မှာ နိုင်ငံပေါင်း များစွာတွင် ပြန့်နှံ့လျက် ရှိသော မဟာမိတ် အချင်းချင်း စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှု အစီအစဉ် များကို မရုပ်သိမ်း သေးသမျှ မြန်မာ နိုင်ငံတော် စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးသည် အရှေ့ အာရှတိုက် တောင်ပိုင်း ကုန်းတပ်များ လက်အောက်ခံ ဖြစ်နေလိမ့်မည်။ ဤကာလ အတွင်း မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရနှင့် ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင် တို့သည် ဓမ္မတာ အတိုင်းပင် ရင်းနှီးစွာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက် လိမ့်မည်။

ရေတပ်၊ လေတပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း အလားတူ သင့်တင့် လျောက်ပတ်သော အစီအစဉ် များကို သတ်မှတ် ထားလိမ့်မည်။

(ဃ) မြန်မာ နိုင်ငံတော် ကာကွယ်ရေး တပ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်းတွင် ကူညီ ထောက်ပံ့ရန် ပြဿနာသည် နှစ်ဦးသော အစိုးရတို့ ဆွေးနွေးရန် ကိစ္စ ဖြစ်ပေ လိမ့်မည်။ ဘုရင် မင်းမြတ် အစိုးရက ဤကိစ္စတွင် မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရအား အစွမ်းကုန် ကူညီရန် ဆန္ဒ ရှိသော်လည်း ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အခြား ရပ်ကွက် ဒေသများတွင် ယူပြီးသော ကြီးလေးသည့် တာဝန်များ ကိုလည်း ဂရု ထားရ ပေဦးမည်။

(င) အုပ်ချုပ်ရေးသစ် ဖြစ်ထွန်း သက်ရောက် လာသည့်နောက် မြန်မာ နိုင်ငံတော်ရှိ ဗြိတိသျှ တပ်များကို ဆက်လက် ထားရှိရန်၊ သို့မဟုတ် အသုံးပြုရန် ပြဿနာမှာ ဘုရင် မင်းမြတ် အစိုးရနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရတို့ သဘောတူရန် ကိစ္စ ဖြစ်ပေ လိမ့်မည်။

၈။ နယ်ခြားဒေသများ

နယ်ခြား ဒေသများနှင့် ဝန်ကြီးများ အုပ်ချုပ်သော မြန်မာ နိုင်ငံတော်ကို ထိုဒေသ များတွင် နေထိုင်သော သူများ၏ လွတ်လပ်သော သဘောတူချက်နှင့် အချိန်မနှောင်း ပေါင်းစည်းခြင်း အောင်မြင်ရန်မှာ ဘုရင် မင်းမြတ် အစိုးရနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်တော်များ နှစ်ဦး နှစ်ဖက်၏ သဘော တူပြီးသော ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်သည်။ ဤအတောအတွင်း နယ်ခြားရှိ လူများသည် နှစ်ဦး နှစ်ဖက် လက်ခံနိုင်သော နည်းဖြင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရ တို့နှင့် ရင်းနှီးစွာ ပေါင်းသင်း တွဲဖက် ရာသည်။ ဤသည်တို့ကို မြှော်ကိုး၍ သဘော တူညီ ကြသည်မှာ

(က) နယ်ခြား ဒေသ လူများနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်များ အုပ်ချုပ်သော မြန်မာ နိုင်ငံတော် လူများသည် အတားအဆီး မရှိဘဲ လွတ်လပ်စွာ ကူးလူး ဆက်ဆံခြင်း ရှိစေ ရမည်။

(ခ) (၁) နယ်ခြား ကိစ္စများ ပေါ်တွင် ဘုရင်ခံ မင်းကြီးကို အကြံဉာဏ် ပေးရန်နှင့် အမှုဆောင် ကောင်စီနှင့် ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံရန် နယ်ခြား ကိုယ်စားလှယ် ခန့်ထားခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ်

(၂) နယ်ခြား ကိစ္စများကို အုပ်ချုပ်သော အမှုဆောင် ဝန်ကြီး အဖြစ်ဖြင့် နယ်ခြား ဒေသ ကိုယ်စားလှယ် တဦး ခန့်ထားခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ်

(၃) အခြားနည်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ခေတ်ပြောင်း ခေတ်လွှဲ ကာလ အတွင်း လက်ခံ နိုင်မည်ဟု မိမိတို့ ထင်မြင်သော မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရနှင့် ပူးတွဲ ပေါင်းဖက်ပုံနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိတို့ ထင်မြင်ချက် များကို ထုတ်ဖော် ပြောဆို နိုင်ရန် နောက်လဆန်းတွင် ကျင်းပမည် ဖြစ်သော ဝန်ကြီး ကွန်ဖရင့်တွင် လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ဤကိစ္စ အတွက် ကျင်းပသော အထူး ကွန်ဖရင့်တွင် လည်းကောင်း၊ နယ်ခြား ဒေသရှိ လူများ၏ ခေါင်းဆောင်များ ကိုယ်စားလှယ် များကို မေးမြန်း ရမည်။

(ဂ) ပင်လုံ အစည်းအဝေး၊ သို့မဟုတ် အထူး ကွန်ဖရင့် အစည်းအဝေး ပြီးဆုံးသည့် အခါတွင် ဘုရင်မင်းမြတ် အစိုးရနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရ တို့သည် နယ်ခြား လူများ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုသော ထင်မြင်ချက် များနှင့် လိုက်လျော ညီစွာ အများ သဘောတူ လိုလားချက်များ ဖြည့်စွမ်းရန် အကောင်းဆုံးသော နည်းစနစ်ကို သဘော တူညီချက် ယူလိမ့်မည် ဖြစ်ကြောင်း။

(ဃ) မြန်မာ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေသစ် အတိုင်း ဆောင်ရွက်ရာ၌ နယ်ခြားသားများ ပေါင်းစည်း ဆက်ဆံနိုင်ရန် အကောင်းဆုံးသော နည်းစံနစ် ရှာဖွေရန် အတွက် စုံစမ်းရေး ကော်မတီ တခုကို ချက်ချင်း တည်ထောင်ရန် ဝန်ကြီးများ အုပ်ချုပ်သော မြန်မာ နိုင်ငံတော် ရပ်ကွက် ဒေသမှ အမှုဆောင် ကောင်စီ အဖွဲ့က တင်မြှောက်သော အဖွဲ့ဝင် များနှင့် နယ်ခြား ဒေသ ခေါင်းဆောင်များ ကိုပင် နှီးနှောလျက် တင်မြှောက်သော အဖွဲ့ဝင်များ၊ ထိုကော်မတီတွင် ဦးရေ အညီအမျှ ပါဝင် လိမ့်မည့်ပြင်၊ သဘောတူ ရွေးချယ်သော မြန်မာ နိုင်ငံတော် အပြင်အပမှ ကြားနေ ပုဂ္ဂိုလ် တဦးကို ဥက္ကဋ္ဌ ခန့်ထားမည် ဖြစ်ကြောင်း၊ ဤကော်မတီက တိုင်းပြု ပြည်ပြု လွှတ်တော် အစည်းအဝေး မစမီ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရန် တောင်းဆိုမည်။

၉။ ဘဏ္ဍာရေး

ဘဏ္ဍာရေး ပြဿနာများ အတော်အတန် စဉ်းစား ခဲ့ပြီး၍ ဤကိစ္စ များကို မည်သို့ စီမံ ခန့်ခွဲရန် သဘော တူညီချက် တခု ဆိုက်ရောက် ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ သဘောတူ ချက်ကိုမူ ပူးတွဲပါ နောက်ဆက်တွဲတွင် ဖော်ပြ ထားသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (က)

လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲ များတွင် မဲဆန္ဒပေး ရွေးကောက်ခြင်း ခံနိုင်ခွင့် အလို့ငှာ မြန်မာ နိုင်ငံတော်တွင် မွေးဖွား၍ ၁၉၄၂ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်၊ သို့မဟုတ် ၁၉၄၇ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ မရှေးမနှောင်း ဖြစ်သော ၁၀ နှစ် အတွင်းတွင် စုစုပေါင်း ၈ နှစ်ထက် မနည်း၊ မြန်မာ နိုင်ငံတော်တွင် နေထိုင် ခဲ့သော ဗြိတိသျှ လက်အောက်ခံ၊ သို့မဟုတ် အိန္ဒိယနယ် လက်အောက်ခံ နိုင်ငံသားကို မြန်မာ အမျိုးသားဟု အဓိပ္ပာယ် ဖော်ပြသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)

ဘဏ္ဍာရေး။

၁။ မြန်မာ နိုင်ငံတော်သည် ကိုယ်ပိုင် ဘဏ္ဍာရေး အုပ်ချုပ်ခွင့် ရှိသည်ကို ဘုရင် မင်းမြတ် အစိုးရ တို့က သဘောတူပြီး ဖြစ်သည်။

၂။ 'နိုင်ငံ အချင်းချင်း ငွေကြေး ရန်ပုံ' နှင့် 'နိုင်ငံချင်းချင်း ဘဏ်' တွင် ပါဝင်လိုက လျှောက်ထားရန် အခြေအနေ ရှိသည်နှင့် တပြိုင်နက် ခိုင်လုံသော အဖွဲ့ဝင် တဦး အဖြစ်ကို ရစိမ့်သောငှာ ဘုရင်မင်းမြတ် အစိုးရ တို့က စွမ်းအား ရှိသလောက် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ယူပြီး ဖြစ်သည်။

၃။ ၁၉၄၅ ခု၊ အောက်တိုဘာလမှ ၁၉၄၆ ခု၊ စက်တင်ဘာလ အထိ မြန်မာ နိုင်ငံတော် ဘဏ္ဍာရေး နှစ်အတွင်း မြန်မာ နိုင်ငံတော်က အတိုးလွတ် ရွှေဒင်္ဂါးပေါင်း ၈၀၀၀၀၀၀ ခန့် (အသားတင်) ရရှိခဲ့ပြီး ထို့ပြင် ၁၉၄၆ ခု၊ အောက်တိုဘာ လမှ စ၍ ၁၉၄၇ ခု၊ စက်တင်ဘာလ အထိ ဘဏ္ဍာရေး နှစ်အတွင်း နောက်ထပ် ၇၅ သန်း (အသားတင်) ရရှိရန် အတွက်

သဘောတူပြီး ဖြစ်သည်။ နယ်ခြား ဒေသများ အတွက် ထောက်ပံ့ကြေး များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစား၍ ရိုးရိုး ဘတ်ဂျက်တွင် ယခုနှစ် လျှော့သော ငွေအတွက် ထပ်မံ ထောက်ပံ့မည်ဟု ယခု ဘုရင်မင်းမြတ် အစိုးရက သဘောတူပြီး ဖြစ်သည်။

၄။ (အစိုးရတို့၏ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ယေဘုယျ အားဖြင့် သက်ဆိုင်သော) ပရိုဂျက် စီမံကိန်း ဆိုင်ရာ ဘတ်ဂျက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဘုရင် မင်းမြတ်က ဘိလပ် နိုင်ငံမှ အချုပ်အချယ် မရှိသော်လည်း အပြန်အလှန် အပြည့်အစုံ အကြောင်း ကြားနည်းနှင့် သတ်မှတ် ထားသော ငွေချေးရေး ကိစ္စ ပြုလုပ် နိုင်မည် မလုပ် နိုင်မည်ကို ဘုရင်မင်းမြတ် အစိုးရက စုံစမ်း စစ်ဆေး လိမ့်မည်။

၅။ ဘဏ္ဍာရေး အခြေမှန် များကို ထပ်မံ တွဲဖက် စစ်ဆေး၍ ရသော တွက်ကိန်းများကို သတိ မူပြီးလျှင် အတိုးလွတ် ချေးငှားသော ငွေတစိတ် တဒေသကို အပြီးအပြတ် ထောက်ပံ့ငွေ အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ နိုင်သည်ကို မူအားဖြင့် သဘောတူရန် ဘုရင်မင်းမြတ် အစိုးရက အဆင်သင့် ရှိသည်။

၁၀။ အခြားကိစ္စများ

မြန်မာ နိုင်ငံတော်၏ အဆင့်အတန်း ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဘုရင် မင်းမြတ်၏ အစိုးရနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော် အစိုးရတို့ သဘောတူ ဆိုက်ရောက်ရန် အခြား ပြဿနာ ပေါ်ပေါက် လိမ့်မည်။ ဤပြဿနာ များကို ပေါ်ပေါက် လာသည့် အလျောက် လက်ခံ၍ ယခု ဆွေးနွေးပွဲ များတွင် ထင်ရှား ခဲ့သော မိတ်ဆွေရင်းချာများ သမဝါယမ နှလုံးထားဖြင့် ဆောင်ရွက် လိမ့်မည်။

ဘုရင် မင်းမြတ် အစိုးရနှင့် မြန်မာ အမှုဆောင် ကောင်စီ၏ ကိုယ်စားလှယ် များသည် တိုင်ပင် နှီးနှောခြင်းနှင့် ကူညီ ရိုင်းပင်းခြင်း၊ ယခုနည်းကို ဆက်လက် စေသော အားဖြင့် ဗြိတိသျှ 'ကော်မော်ဝဲလ်သ်' အတွင်းတွင် ဖြစ်စေ၊ အပြင်အပမှ ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင် လွတ်လပ်သော မြန်မာ နိုင်ငံတော် ဘဝသို့ ရောက်စေ လိုသော နှစ်ဦး နှစ်ဖက် ရည်ရွယ်ချက်ကို ချောမော လျင်မြန်စွာ တိုးတက်အောင် ပြုလုပ် နိုင်လိမ့်မည်ဟု တထစ်ချ

ယုံကြည် ကြသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် မြန်မာ နိုင်ငံတော်၏ အုပ်ချုပ်ရေးသစ် မရောက်မီ ခေတ်ပြောင်း ခေတ်လွှဲ တလျှောက် ပေါ်ပေါက်လိမ့်မည် ဖြစ်သော အနာဂတ် ကိစ္စများကို သဘောတူ ဆိုက်ရောက်ရေးတွင် တဦးကို တဦး ယိုင်းပင်း ကူညီရန် သဘောတူလေသည်။

အောင်ဆန်း

စီ၊ အာ၊ အက်တလီ

၁၀၊ ဒေါင်းနင်းလမ်း
ဇန်နဝါရီလ ၁၂ ရက်၊ ၁၉၄၇။

မှတ်ချက်။

ဝန်ကြီး သခင် ဗစိန်နှင့် ဝန်ကြီး ဦးစော တို့သည် ဤအဆုံးသတ်ချက်များတွင် ဘက်စပ်ရန် မတတ်နိုင် ကြချေ။

အောင်ဆန်း - အက်တလီစာချုပ်ကို ၁၉၄၇ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၇ ရက်နေ့တွင်၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ခေါင်းဆောင်ကြီး များသည် လက်မှတ် ရေးထိုး ကြလေသည်။ ထိုသို့ လက်မှတ် ရေးထိုး ရာတွင် မြန်မာ နိုင်ငံမှ တက်ရောက် ကြသော ကိုယ်စားလှယ် များတွင် အပါအဝင် ဖြစ်သည့် ဂျွန် ဦးစောနှင့် သခင် ဗစိန် တို့သည် လက်မှတ် ရေးထိုးခြင်း မပြုကြချေ။

▪ - ¤ - ▪

နု-အက်တလီ စာချုပ်

၂၀၀၀ ခုနှစ် တတိယ အကြိမ်ထုတ် တက္ကသိုလ်များ သမိုင်း သုတေသန ဌာန၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး) သမဝါယမ အသင်းက ထုတ်ဝေတဲ့ မြဟန်ရဲ့ 'ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့ သမိုင်း အဘိဓာန်' စာအုပ်နှင့် နံ့သာတိုက် ကနေ နိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ စာပေ ခွင့်ပြုချက် အမှတ် (၃၂၆/က) ဖြင့် ၁၉၆၈ ခုနှစ်မှာ ပထမ အကြိမ် အဖြစ် ထုတ်ဝေ ဖြန့်ချိ ခဲ့တဲ့ ရဲဘော် လှမျိုးရဲ့ 'ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းဝင် စာချုပ် စာတမ်းများ' စာအုပ် ကနေ "နု-အက်တလီ စာချုပ်" အကြောင်းကို စုဆောင်း တင်ပြ လိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်နေ့၊ နု-အက်တလီ စာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးစဉ်။

နု - အက်တလီ စာချုပ် (၁၉၄၇)

ဗြိတိသျှ အစိုးရက မြန်မာနိုင်ငံ ကြားဖြတ် အစိုးရသို့ နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာ လွှဲပြောင်း ပေးရန် သဘောတူကြောင်း ချုပ်ဆိုသည့် စာချုပ် ဖြစ်သည်။ စာချုပ်ကို မြန်မာနိုင်ငံ ကြားဖြတ် အစိုးရ ကိုယ်စား ထိုစဉ်က ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုနှင့် ဗြိတိသျှ အစိုးရ ကိုယ်စား ဝန်ကြီးချုပ် ကလီးမင့် အက်တလီ (Clement Attlee) တို့က လက်မှတ် ရေးထိုး ကြသောကြောင့် နု - အက်တလီ စာချုပ်ဟု ခေါ်သည်။ စာချုပ်ကို ၁၉၄၇ ခု အောက်တိုဘာလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် လန်ဒန် မြို့၌ ချုပ်ဆို ကြသည်။

စာချုပ်တွင် ဗြိတိသျှ အစိုးရက ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာ နိုင်ငံအား လုံးဝ လွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် နိုင်ငံဟု အသိအမှတ် ပြုကြောင်း ဖော်ပြ ထားပြီး ထိုသို့ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံ အဖြစ် လွှဲပြောင်း ပေးရာ၌ ပေါ်ပေါက် လာမည့် အပြောင်းအလဲများ အတွက် လိုအပ်သော အစီအစဉ် များကို အသေးစိတ် ဖော်ပြ ထားသည့် အချက် ၁၅ ချက် ပါဝင်သည်။ စာချုပ်ပါ အကြောင်းအရာ များမှာ မြန်မာ နိုင်ငံနှင့် အင်္ဂလန် နိုင်ငံတို့ သံတမန် လုပ်ငန်း ကိစ္စ၊ အစိုးရ စာတမ်းများ ကိစ္စ၊ နိုင်ငံသား ဖြစ်မှု ကိစ္စ၊ ကာကွယ်ရေးကိစ္စ၊ ငွေကြေး ကိစ္စ၊ အစိုးရ အမှုထမ်း များ၏ ပင်စင်နှင့် ဆုငွေ ကိစ္စ၊ အင်္ဂလန် နိုင်ငံနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံတို့ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ရေကြောင်း ခရီး သွားလာရေး ကိစ္စ၊ လေကြောင်း သွားလာရေး ကိစ္စနှင့် မြန်မာ နိုင်ငံ ပြန်လည် ထူထောင်ရေး ကိစ္စများ ဖြစ်သည်။ ဤစာချုပ် အရ ၁၉၄၈ ခု ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့တွင် လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်သော ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာ နိုင်ငံတော် ပေါ်ထွန်း လာသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး စာချုပ် ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

န-အက်တလီ စာချုပ်

ဗမာ့ လွတ်လပ်ရေး စာချုပ်ကြီး ဗြိတိသျှ အစိုးနှင့် မြန်မာ အစိုးရတို့ ချုပ်ဆိုသော စာချုပ်မူ

ဗြိတိသျှ နိုင်ငံ (ဂရိတ် ဗြိတိန်နှင့် အိုင်ယာလန် မြောက်ပိုင်း တို့၏ ယူနိုက်တက် ကင်ဒမ်) အစိုးရနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရ တို့သည် -

မြန်မာ နိုင်ငံအား လွတ်လပ်သော နိုင်ငံ ဖြစ်စေရ မည်ဟု ပြဌာန်း လိုက်သော ဥပဒေ တရပ်ကို ဆောလျင်စွာ အတည်ပြုရေး အတွက် ပါလီမန်ကို ပြန်ကြားရန် ဗြိတိသျှ နိုင်ငံ အစိုးရ၏ ရည်ရွယ်ရင်း ဖြစ်သည် ဟူသော အချက်ကို စဉ်းစားကြ၍၊

လုံးဝ လွတ်မြောက်ရေး၊ အတန်းအစား ညီမျှမှု၊ လွတ်လပ်ရေးတို့ ရှိရမည် ဟူသော အချက် တို့ကို အခြေပြုကာ အချုပ်အချာ အာဏာပိုင် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံများ၏ အစိုးရများ အဖြစ်ဖြင့် အနာဂတ် ဆက်ဆံရေး တို့ကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ရန်ငှာ၊ ဗြိတိသျှနှင့် မြန်မာ နှစ်တိုင်း နှစ်နိုင်ငံ တို့၏ ချစ်ခင် ရင်းနှီးမှုနှင့် သိနားလည်မှု တို့ကို ခိုင်ခံ့ တည်မြဲ စေ၍ ထိုအမှု တို့ကို အစွန့်ရှည်စွာ ဆက်လက် တည်မြဲ စေရန်ငှာ အလို ရှိကြသည် ဖြစ်သဖြင့်၊ ထို့ပြင် -

နှစ်တိုင်း နှစ်နိုင်ငံ၏ ဆက်ဆံရေးတွင် ပေါ်ထွက် လာမည် ဖြစ်သော ပြောင်းလဲမှု ပေါ်ပေါက် အပ်မည့် ကိစ္စများ အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပြုရန်လည်း အလို ရှိကြသည် ဖြစ်ရာ -

ဤ ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် စာချုပ် တခုကို ချုပ်ဆိုရန် ဆုံးဖြတ်ကြ၍ အခွင့်အရေး အာဏာပိုင်များ အဖြစ်ဖြင့် ခန့်အပ်ခြင်းကို ခံရသော ဗြိတိသျှ အစိုးရ အတွက် နန်းရင်းဝန်နှင့် ပထမ ရွှေတိုက်စိုး ဖြစ်သည့် စလီမင့် ရစ်ချက်အက်တလီ၊ စီ-အိပ်(ချ)၊ အမ်-ပီနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရ အတွက် နန်းရင်းဝန် သခင်နုက အောက်ပါ အတိုင်း သဘော တူညီကြ လေသည်။

အချက် ၁ ။ ။ ဗြိတိသျှနိုင်ငံ အစိုးရသည် ပြည်ထောင်စု သမတ မြန်မာနိုင်ငံအား လုံးဝ လွတ်လပ်သော အချုပ်အချာ အာဏာပိုင် နိုင်ငံ ဟူ၍ အသိအမှတ် ပြုသည်။ ဤစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုကြသော အစိုးရတို့သည် နည်းလမ်း ကျနစွာ ယုံမှတ် ခန့်အပ်သော သံတမန် ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ် များကို လဲလှယ် ထားရှိရန် သဘော တူကြသည်။

အချက် ၂ ။ ။ ပြည်ထောင် အချင်းချင်း ချုပ်ဆိုကြသည့် တည်မြဲလျက် ရှိသော စာချုပ် တစုံ တခုမှ ဗြိတိသျှ နိုင်ငံသို့ ကျရောက်သည့် တာဝန် ဝတ္တရား အားလုံးသည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟု ယူဆ လေသမျှ မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရသို့ ယခုမှ စ၍ သက်ဆင်း ကျရောက် ရမည်။ ယခင် ဗြိတိသျှ အစိုးရ ခံစားအပ်သော အခွင့်အရေးနှင့် အကျိုးကျေးဇူး

တို့ကိုလည်း ပြည်ထောင်စု အချင်ချင်း ချုပ်ဆို ကြသော စာချုပ် တစုံ တခု အရ မြန်မာပြည်နှင့် သက်ဆိုင် သမျှ မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရက ယခုမှ စ၍ ခံစား နိုင်ရမည်။

အချက် ၃ ။ ။ ဤစာချုပ် အတည် ဖြစ်လာသော နေ့ရက်တွင် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို အကြောင်းပြု၍ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားလည်း ဖြစ်၍ ဗြိတိသျှ အစိုးရ လက်အောက်ခံလည်း ဖြစ်သော၊ သို့တည်းမဟုတ် နောက်နောင်မှ မိမိကိုယ်ကို မိမိ ရွေးချယ်ခြင်းဖြင့် ဗြိတိသျှ အစိုးရ လက်အောက်ခံ ဖြစ်သည် ဟုလည်း မှတ်ယူခြင်း ခံရသော သူသည် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရား ဥပဒေ အရ သတ်မှတ် ထားသော နည်းလမ်းနှင့် လျော်ညီစွာ နိုင်ငံခြားသား အဖြစ်ကို ခံယူကြောင်း ထုတ်ဖော် ကျေညာ နိုင်သည်။ ထို့ပြင် ထိုသူသည် ထိုသို့ ကျေညာသည်မှ စ၍ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသား အဖြစ်မှ ရပ်စဲ ရမည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရသည် ဤအချက်ရှိ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အထမြောက်ရေး အတွက် ပြည်ထောင်စု မြန်မာ နိုင်ငံ၏ ပါလီမန်တွင် စောနိုင်သမျှ စောစွာရင်း၊ မည်သည့် နည်းနှင့် မဆို ဤစာချုပ် အတည် ဖြစ်လာသည်မှ စ၍ တနှစ် အတွင်း၌ရင်း ဥပဒေ ပြုရန် စီမံ ဆောင်ရွက် ရမည်။

အချက် ၄ ။ ။ ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စများတွင် ဤစာချုပ်ကို ချုပ်ဆို ကြသော အစိုးရ များ၏ ဆက်ဆံရေးကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၉ ရက်နေ့က အစိုးရ နှစ်ဖက်တို့ လက်မှတ် ရေးထိုး ကြသော သဘော တူညီချက်ဖြင့် စည်းမျဉ်း သတ်မှတ် ရမည်။ အဆိုပါ သဘော တူညီချက်ရှိ ပြဋ္ဌာန်းချက် များကို ဤစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲတွင် ဖော်ပြ ထားသည်။ ထို ပြဋ္ဌာန်းချက် များသည် ဤစာချုပ်၏ အစိတ်အပိုင်းများ အဖြစ်ဖြင့် အကျိုး သက်ရောက် ရမည်။

အချက် ၅ ။ ။ ဤစာချုပ် အတည် ဖြစ်လာသော နေ့ရက်တွင် အိန္ဒိယနှင့် ပါကစ္စတန်မှ တပါး အခြား နိုင်ငံများတွင် အိုးအိမ် အခြေ အမြတ်

တည်ရှိသော ဗြိတိသျှ လက်အောက်ခံ ဖြစ်သူများအား ပင်ရှင်များ၊ အချိုးကျ ပင်ရှင်များ၊ ဆုငွေများ၊ မိသားစု ဆိုင်ရာ ပင်စင် ရံပုံငွေများ မှငင်း၊ အိုမင်းစာ ရံပုံငွေများငင်း၊ ပေးစရာ ရှိသည် များနှင့် ထောက်ပံ့ငွေများ၊ ခွင့်လစာ များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရ ဘဏ္ဍာတော်မှ ဖြစ်စေ၊ မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်မှု အခွင့်အာဏာ အောက်တွင် ထားရှိသော အခြား ရံပုံငွေများမှ ဖြစ်စေ၊ ပေးသင့် ပေးထိုက်သော ငွေများကို ဤစာချုပ် အာဏာ မတည်မီက ထမ်းရွက် ခဲ့သော အလုပ်သက် အားလုံး အတွက် ဤစာချုပ် အာဏာ တည်အံ့ဆဲဆဲ ကာလက အသုံး ပြုခဲ့သော နည်းဥပဒေများ အရ ပေးရန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရသည် မိမိ၌ တာဝန် ရှိသည်ဟု ထပ်မံ၍ ဝန်ခံ ပြုသည်။

အချက် ၆ ။ ။ အောက်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် များသည် ဤအချက်တွင် ပါဝင်သော ငွေရေး ကြေးရေး ပြဿနာများ အတွက် အပြီးသတ် ဖြေရှင်းမှု ဖြစ်ကြောင်းကို စာချုပ် ချုပ်ဆို ကြသော အစိုးရတို့က သဘော တူကြသည်။

၁။ မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရသည် သိုလှောင် ထားသော စစ်တပ်များ ဆိုင်ရာ ပစ္စည်း ရောင်းရငွေ များကို အပြည့် ပေးရန် သဘောတူကြောင်း ထပ်မံ၍ ခံဝန် ပြုသည်။ ထိုပစ္စည်း များတွင် စစ်ဘက် လက်အောက်ခံ မြန်မာနိုင်ငံ မြို့ပြ ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများ ပါဝင်သည်။ မြို့ပြ အုပ်ချုပ်ရေး အတွက် ကုန်ကျသော စရိတ် များကို ဗြိတိသျှ နိုင်ငံ အစိုးရသည် မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရ ထံမှ မတောင်း မဆိုတော့ ပါဟု သဘောတူသည်။

၂။ ဗြိတိသျှ နိုင်ငံ အစိုးရသည် သာမန် ဘတ်ဂျက်နှင့် နယ်စပ် ဒေသ ဘတ်ဂျက် များ၌ ငွေလို နေသည်ကို ဖြည့်ပေးရန် ထုတ်ချေး ခဲ့သော ငွေများ အနက် ပေါင်ပေါင်း ၁၅ သန်းကို လျှော်ပစ်ရန် သဘောတူသည်။ ကျန်ငွေများကို ၁၉၅၂ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁ ရက်နေ့ထက် နောက်မကျသော နေ့ရက်မှ အစပြု၍ အနှစ် နှစ်ဆယ်မျှ နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း အချိုးတူ အရစ်ကျ မြန်မာနိုင်ငံက ပေးဆပ် ရမည်။ အတိုးကား ပေးရန် မလိုချေ။ မြန်မာ နိုင်ငံက ပေးရန် ရှိသော အထက်ပါ ကြွေးမြီ လျှော်ပစ်ခြင်းကို မြန်မာနိုင်ငံကို ငွေရေးကြေးရေး အခြေအနေ ပြန်လည် ထူထောင်လာမှု အတွက် ဗြိတိသျှ

နိုင်ငံ အစိုးရက အထောက်အပံ့ ပြုသည် ဟူသော သဘော အဖြစ်ဖြင့်ရင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗြိတိသျှ စစ်ဘက် အုပ်ချုပ်ရေးတွက် ကုန်ကျခဲ့သော ပစ္စည်း အထောက်အပံ့နှင့် အရာထမ်း အမှုထမ်း များ၏ စရိတ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဗြိတိသျှ နိုင်ငံ အစိုးရက တောင်းဆိုရန် ရှိသည် တို့ကို အပြီးသတ် ရှင်းလင်း လျှော်ပစ် လိုက်သည် ဟူသော သဘော အဖြစ်ဖြင့်ရင်း၊ မြန်မာ နိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရက လက်ခံသည်။

၃။ မြန်မာ နိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရသည် ပရိုဂျက် စီမံကိန်း များ၏ စရိတ် အတွက် ဗြိတိသျှ နိုင်ငံ အစိုးရက ထုတ်ချေးခဲ့သော ငွေများကို အကုန်အစင် ပြန်လည် ပေးဆပ်ရန် သဘောတူသည်။ (ပရိုဂျက် စီမံကိန်း များတွင် ပြည်သူသုံး ပစ္စည်းများ ဆိုင်ရာ စီမံကိန်း အစ ရှိသည်တို့ ပါဝင်သည်။) လိုအပ်သော အသုံးစရိတ် ငွေများနှင့် ရင်းနှီး လုပ်ကိုင်သော အရင်း ငွေများမှ ပိုလျှံသော လက်ရှိ ရငွေများ မှရင်း၊ ပရိုဂျက် များကို ဖျက်သိမ်း ရှင်းလင်း သဖြင့် မသုံးဖြစ်သော ငွေများမှရင်း၊ လက်ရှိ သဘောတူညီချက် များနှင့် လျော်ညီစွာ ဆက်လက်၍ ပြန်လည် ပေးဆပ် ရမည်။ ထိုနောက် ပေးဆပ်ရန် ကျန်ရှိ သေးသော ကြွေးမြီများကို ၁၉၅၂ ခုနှစ် အေပြီလ ၁ ရက်နေ့ထက် နောက်မကျသော နေ့မှ အစ ပြု၍ အနှစ် နှစ်ဆယ်မျှ နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း အချိုးကျ အရစ်ကျ မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရက ပေးဆပ် ရမည်။ အတိုးကား ပေးရန် မလိုချေ။

၄။ (က) ၁၉၄၂ ခုနှစ် ပထမ မြန်မာနိုင်ငံ စစ်ပွဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံ စစ်တပ်များအား ပေးရသော အထောက်အပံ့နှင့် ထိုစစ်တပ် များတွင် ထမ်းရွက် ကြသော ရာထမ်း မှုထမ်းများ အတွက် တောင်းဆိုရန် ရှိသော စရိတ်များနှင့် (ခ) စစ်တပ် အစည်းအရုံး များကို ဖျက်သိမ်း သဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ စစ်တပ် များရှိ ရာထမ်း မှုထမ်း များအား အမှုထမ်း ခဲ့သည့် အတွက် ပေးရန် ရှိသော ငွေများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကုန်ကျ စရိတ်ကို ဗြိတိသျှ နိုင်ငံ အစိုးရက မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရအား ဆက်လက် ထုတ်ပေးရန် သဘော တူသည်။

၅။ ဤ သဘော တူညီချက်နှင့် တကွ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၉ ရက်နေ့စွဲပါ ကာကွယ်ရေး သဘောတူညီချက် များက သီးခြား၍ ပြောင်းလဲ သို့မဟုတ် လွှမ်းမိုး လိုက်သည်မှ တပါး ဗြိတိသျှ နိုင်ငံ အစိုးရနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ

အစိုးရတို့ ချုပ်ဆို ခဲ့ကြသော ၁၉၄၇ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၀ ရက်နေ့စွဲပါ ငွေရေး ကြေးရေး သဘော တူညီချက်တွင် ပါဝင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက် များသည် အတည် ဖြစ်မြဲ ဖြစ်သည်။

အချက် ၇ ။ ။ (က) ပြည်ထောင်စု မြန်မာ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေ အာဏာ မတည်မီက နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်မှု အခွင့်အာဏာကို သုံးစွဲရာတွင် ပြုခဲ့သော ပဋိညာဉ်များ အနက် အစိုးရ အမှုထမ်း ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် များမှ တပါး ဗြိတိသျှ နိုင်ငံတွင် အိုးအိမ် အခြေအမြစ် ရှိသည့် ဗြိတိသျှ လက်အောက်ခံ ဖြစ်သူသော်၎င်း၊ မည်သည့် အရပ် ဒေသတွင် မှတ်ပုံ တင်ထားသည် ဖြစ်စေ ဗြိတိသျှ နိုင်ငံတွင် အိုးအိမ် အခြေအမြစ် ရှိသည့် ဗြိတိသျှ လက်အောက်ခံ ဖြစ်သူ အဓိက အားဖြင့် ပိုင်ဆိုင်သော၊ သို့တည်းမဟုတ် စီမံခန့်ခွဲ ကြီးကြပ် အုပ်ချုပ်သော ကုမ္ပဏီသော်၎င်း၊ ပဋိညာဉ်အရ ပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးဖြစ်စေ၊ ကုမ္ပဏီ တခုခုဖြစ်စေ၊ အခွင့်အရေးကို သော်၎င်း၊ အကျိုးကျေးဇူးကိုသော်၎င်း၊ ခံစားနိုင်ခွင့်ရခဲ့သော ပဋိညာဉ်များသည် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေ အာဏာ တည်သော နေ့မှစ၍ ထိုနေ့တွင် ဖွဲ့စည်းသော မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရ ပြုဘိ သကဲ့သို့ အကျိုး သက်ရောက် ရမည်။ ထို့ပြင် ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေ အာဏာ တည်အံ့ ဆဲဆဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရက လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရန် ရှိသော ဝတ္တရား အားလုံး နှင့်တကွ ပဋိညာဉ် သဘောအရ ဖြစ်စေ၊ အခြား နည်းအရ ဖြစ်စေ၊ ထိုအစိုးရက ခံယူသော တာဝန် အားလုံး တို့သည် အထက် အဆိုပါ ပုဂ္ဂိုလ် တဦးဦးနှင့် သော်၎င်း၊ ကုမ္ပဏီ တခုခုနှင့် သော်၎င်း၊ အကျိုး သက်ဆိုင်သည် အထိ မြန်မာ နိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရ အပေါ်သို့ သက်ဆင်း ကျရောက် ရမည်။

(ခ) ပြည်ထောင်စု မြန်မာ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေ အာဏာ မတည်မီက မြန်မာ နိုင်ငံရှိ ပုဂ္ဂိုလ် တဦးဦး၌ သော်၎င်း၊ အာဏာပိုင် တဦးဦး၌ သော်၎င်း၊ အပ်နှင်း ထားခြင်း ခံရသော၊ ပစ္စည်းကို ဖြစ်စေ၊ ထိုပစ္စည်း ဆိုင်ရာ အကျိုး သက်ဆိုင်ခွင့်ကို ဖြစ်စေ၊ ထိုရက် မတိုင်မီက ပုဂ္ဂိုလ် တဦးဦး သော်၎င်း၊ အာဏာပိုင် တဦးဦး သော်၎င်း၊ ပါဝင် ချုပ်ဆိုသော ပဋိညာဉ် တခုခုရှိ အကျိုး ခံစားခွင့်ကို ဖြစ်စေ၊ ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ

ဥပဒေသစ် အာဏာ တည်ပြီး သည့်နောက် မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရသို့ သော်၎င်း၊ နောက်ဆက်ဆံသော မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရ သို့သော်၎င်း၊ လွှဲပြောင်းသော အခါ သို့မဟုတ် အပ်နှင်းသော အခါတွင် ဖော်ပြ ထားသော ဂုဏ်အခြင်းအရာ အဆင့်အတန်း ရှိသည့် ပုဂ္ဂိုလ် တဦးဦး သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီ တခုခု အတွက် ယခင်က ပေါ်ပေါက် ခဲ့၍ တည်ဆဲလည်း ဖြစ်သော အခွင့်အရေး များကို ထောက်ထား ငဲ့ညှာ လျက်သာ ထိုသို့ လွှဲပြောင်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် အပ်နှင်းခြင်းကို ပြုရမည်။

အချက် ၈ ။ ။ အစိုးရ နှစ်ဦး နှစ်ဖက် ကြေနပ် နှစ်သက် လောက်သော ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ရေကြောင်း ခရီး သွားလာရေး စာချုပ်ကို စောနိုင်သမျှ စောစွာ ချုပ်ဆိုရန် ဆုံးဖြတ်ပြီး ဖြစ်သဖြင့် ဤစာချုပ်ကို ချုပ်ဆို ကြသော အစိုးရ တို့သည် ဤစာချုပ် အတည် ဖြစ်သော နေ့ရက်မှ စ၍ နှစ်နှစ်မျှသော ကာလ အပိုင်းအခြား အတွက် ဖြစ်စေ၊ အထက်ပါ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ရေကြောင်း ခရီး သွားလာရေး စာချုပ်ကို ချုပ်ဆို လက်မှတ်ထိုး ပြီးသည် တိုင်အောင် ဖြစ်စေ၊ ဤစာချုပ်၌ ပူးတွဲ ပါရှိသော အလဲအလှယ် မှတ်ချက်များရှိ အမှတ် ၁ - ၂ - ၃ တို့တွင် သဘော စေတနာ ထားရှိသည့် အတိုင်း ကူးသန်း ရောင်းဝယ်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆက်ဆံမှုကို ဆောင်ရွက်ရန် သဘော တူညီကြပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် စာချုပ် ချုပ်ဆိုသူ တဦးဦးက ဤစာချုပ် အတည် ဖြစ်သော နေ့မှ စ၍ ခြောက်လ ကုန်ဆုံးပြီး နောက်တနေ့နေ့တွင် အဆိုပါ မှတ်ချက်များ၌ ဖော်ပြ ထားသော ဆောင်ရွက် အပ်သည့် အမှု ကိစ္စများကို ပြီးဆုံး ရပ်စဲစေရန် သုံးလ ကြိုတင် အကြောင်းကြား နိုင်ကြသည်။

အချက် ၉ ။ ။ ဤစာချုပ်ကို ချုပ်ဆို ကြသော အစိုးရ တို့သည် လက်ရှိ နည်းစနစ် အတိုင်း လေကြောင်း စာပို့ဆောင်ရေးနှင့် ငွေလွှဲဆိုင်ရာ ကိစ္စများ ပါဝင်သည့် စာပို့ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက် ထားရှိ စေရန် သဘော တူကြသည်။ သို့ရာတွင် အသေးစိတ် ဆောင်ရွက် အပ်သော အချက်အလက် များတွင် အပြောင်းအလဲ ပြုရန် လိုအပ်ပါက

စာပို့ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိ အချင်းချင်း တို့က စီမံ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

အချက် ၁၀ ။ ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗြိတိသျှ အကျိုးတူ နိုင်ငံစုနှင့် အင်ပါယာ တို့၏ စစ်သင်းချိုင်း မြေများနှင့် သို့မဟုတ် စစ်သင်းချိုင်း များကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန် အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီ အစိုးရသည် အင်ပါယာ စစ်သင်းချိုင်း ကော်မရှင် အဖွဲ့၌ ပါဝင်သော အစိုးရများနှင့် စာချုပ် ချုပ်ဆို စေ့စပ်ရန် သဘောတူသည်။ ထိုသို့ မစေ့စပ်မီ ကာလတွင် ထိုစစ်သင်းချိုင်း မြေများနှင့် သို့မဟုတ် စစ်သင်းချိုင်း များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အင်ပါယာ စစ်သင်းချိုင်း ကော်မရှင် အဖွဲ့ကိုသာ အာဏာပိုင်ဟု အသိအမှတ် ပြုရန် သဘော တူသည်။ ထို့ပြင် ထိုကော်မရှင်အား ဤစာချုပ်၌ ပူးတွဲ ပါရှိသော အလဲအလှယ် မှတ်ချက်များရှိ အမှတ် ၄ နှင့် ၅ ၌ ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေး များကို ပေးအပ်ရန်လည်း သဘောတူသည်။

အချက် ၁၁ ။ ။ လေကြောင်း သယ်ယူ သွားလာရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သဘော တူညီချက်ကို ချုပ်ဆို၍ မပြီးသေးမီ ကာလတွင် ဤစာချုပ်ကို ချုပ်ဆို ကြသော အစိုးရ တို့သည် လေကြောင်း သယ်ယူ သွားလာရေး ကိစ္စများ၌ ယခင်က ကဲ့သို့ပင် အချင်းချင်း ပြုမူ ကျင့်ဆောင် ကြမည်ဟု သဘော တူကြသည်။ သို့ရာတွင် ဤစီမံချက်ကို တဦးဦးက ခြောက်လ ကြိုတင် အကြောင်း ကြားခြင်းဖြင့် ပြီးဆုံး စေနိုင်သည်။

အချက် ၁၂ ။ ။ ဤစာချုပ်ကို ချုပ်ဆို ကြသော အစိုးရ တို့သည် အခွန် နှစ်ထပ် နှစ်လီ ထမ်းဆောင်ရခြင်းကို ရှောင်ရှား နိုင်စေရန် သဘော တူညီချက် တခုကို စောနိုင် သမျှ စောစွာ ချုပ်ဆိုရန် သဘော တူကြသည်။

အချက် ၁၃ ။ ။ ကမ္ဘာ့ ကုလသမဂ္ဂ၏ ချာတာ စာချုပ်အရ သော်၎င်း၊ ထိုချာတာ စာချုပ်ရှိ အချက် ၄၃ အရ ချုပ်ဆိုသော အထူး သဘော တူညီချက်များ အရ သော်၎င်း၊ စာချုပ် ချုပ်ဆိုကြသူ အများ အနက် တဦးဦးသို့ သက်ဆင်း ကျရောက်သော၊ သို့တည်းမဟုတ် သက်ဆင်း

ကျရောက် နိုင်သော အခွင့်အရေး များနှင့် ဝတ္တရား များကို ဤစာချုပ်သည် အကျိုး ယုတ်စေရန် မရည်ရွယ်။ အကျိုး ယုတ်စေမည်လည်း မဟုတ်။

အချက် ၁၄ ။ ။ ဤစာချုပ် အရ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သော်၎င်း၊ ဤစာချုပ်ကို အဓိပ္ပာယ် ကောက်ယူခြင်းနှင့် သော်၎င်း စပ်လျဉ်း၍ သဘော ကွဲလွဲချက် ပေါ်ပေါက် လာခဲ့သော်၊ ထို့ပြင် ထိုသဘော ကွဲလွဲချက်ကို စာချုပ် ချုပ်ဆို သူများသည် တိုက်ရိုက် စေ့စပ်မှုဖြင့် ဖြေရှင်းရန် ပျက်ကွက် ခဲ့သော် ထိုသဘော ကွဲလွဲချက် များကို စာချုပ် ချုပ်ဆို သူများက အခြားနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းရန် သဘော မတူလျှင် ပြည်ထောင် အချင်းချင်း တရား ခုံတော်သို့ ထောက်လှမ်း မေးမြန်း ရမည်။

အချက် ၁၅ ။ ။ လက်ခံ အတည်ပြုရေး စာချွန်တော် များကို လဲလှယ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ဤစာချုပ်ကို လက်ခံ အတည် ပြုရမည်။ ထို့ပြင် ဤစာချုပ်လည်း အတည် ဖြစ်လာ ရမည်။ အဆိုပါ လက်ခံ အတည်ပြုရေး စာချွန်တော်များ လဲလှယ်ခြင်းကို ဗြိတိသျှ နိုင်ငံတွင် မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး အတွက် တင်သွင်းရန် ရှိသည့် သင့်လျော်သော ဥပဒေနှင့် လျော်ညီစွာ မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်သော နေ့တွင် ပြုရမည်။

သက်သေ အဖြစ်ဖြင့် အထက် အမည် ဖော်ပြပါ အခွင့်အရေး အာဏာပိုင် ပုဂ္ဂိုလ် တို့သည် ဤစာချုပ်တွင် လက်မှတ် ရေးထိုး၍ မိမိတို့၏ တံဆိပ်များကို ခပ်နှိပ် ကြပြီး ဖြစ်သည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ဤစာချုပ်မူ နှစ်စောင်ကို လန်ဒန် မြို့တော်၌ ပြုလုပ် ပြီးစီးသည်။

(ပုံ) ကလီးမင့် ရစ်ချက်-အက်တလီ

(ပုံ) သခင်နု

▪ - ¤ - ▪